

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΒ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 15 ΜΑΪΟΥ 1985 | ΑΡΙΘ. 10

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μ Η Ν Υ Μ Α

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΕΟΤΗΤΑ

Νέοι και Νέες,

Με την ευκαιρία της λήξεως και αυτής της εκπαιδευτικής χρονιάς και του εορτασμού του Διεθνούς Έτους Νεότητας, ή Όρθοδοξη Έκκλησία της Ελλάδος απευθύνεται συνοδικώς προς όλους εσάς, τὰ ἐλπιδοφόρα Νειάτα της πατρίδος μας, οἱ ὅποιοι εἴσθε και της Έκκλησίας πνευματικά παιδιά. Πρὸς ὅλους εσάς πὸν εἴτε σπουδάσετε στὰ θρανία, στὰ ἐργαστήρια και στὶς βιβλιοθήκες ὄλων τῶν βαθμίδων της παιδείας μας, εἴτε ἰδρώνετε καθημερινὰ στὴ δουλειὰ και στὸ μόχθο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἀναγκῶν της ζωῆς. Ἡ Έκκλησία, ἡ φιλόστοργη μητέρα ὄλων μας, δὲν παραλείπει ποτὲ νὰ ἐκδηλώνη τὸ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον της γιὰ σᾶς, ἔχουσα πάντοτε ἀνοιχτὲς τὶς πύλες της γιὰ ὁποιαδήποτε μορφὴ προσφορᾶς στοὺς ποικίλους προβληματισμούς σας. Ἀπλοποιῶντας τὴν θεολογικὴ σκέψη θὰ ἔπρεπε νὰ ποῦμε πὸς τὰ πνευματικά και τὰ ὕλικά δεδομένα της Έκκλησίας εἶναι και δικὰ σας, ὅπως και παντὸς ἄλλου πιστοῦ. Μὴ λησμονεῖτε ὅτι και σεῖς ὄλοι, μαζί με τὸν ἱερό κληρο και τοὺς ἄλλους πιστοὺς συγκροτεῖτε τὴν Έκκλησία ὅπως ὑπάρχει σήμερα μέσα στὸν κό-

σμο. Μέσα στὰ πλαίσια αὐτοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος ἡ Έκκλησία θέλει με αὐτὸ τὸ μήνυμά της νὰ σᾶς εἴπη μερικὲς χρήσιμες ἀλήθειες.

Γεννηθήκατε και μεγαλώνετε μέσα σὲ ἓνα κόσμο δύσκολο, ἀντιφατικὸ και γεμάτο δυσαρμονίες. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀγάπησε τὸν κόσμο σὰν πηγὴ πὸν τοῦ ἐξασφαλίζει τὸ φαγητὸ και τὶς ἄλλες θεμιτὲς ἀπολαύσεις. Πίσω ἀπὸ τὴν ἀπληστία γι' αὐτὰ τὰ δῶρα δὲν κατορθώνει νὰ δῆ τὸν Θεό. Ἡ ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν βραχυκυκλώνει, ἡ ἀγάπη του ξεστρατίζει ἀπὸ τὸν προσανατολισμό της. Ὁ ἄνθρωπος ἦταν προωρισμένος νὰ εἶναι ὁ ἱερωργὸς μιᾶς εὐχαριστίας, μιᾶς προσφορᾶς τοῦ κόσμου στὸ Θεό. Ἀλλὰ ὁ κόσμος εἶναι πεσμένος, ἐπειδὴ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐπίγνωση πὸς ὁ Θεὸς εἶναι «τὰ πάντα ἐν πᾶσι». Ἔτσι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος σασιτισμένος ἀπὸ τὴν ὕλιστικὴ θεώρηση της ζωῆς δὲν γνωρίζει πὸς ἡ ἀνάσα του μπορεῖ νὰ γίνη κοινωνία με τὸν Θεό. Ὁ Γερμανὸς ὕλιστὴς φιλόσοφος Φόνεερμαχ ἔγραψε πὸς «ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτὸ πὸν τρώει». Αὐτὴ τὴν ἀπαράδεκτη ἀποψη ἐφαρμόζουν σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι της ἐποχῆς μας στὴν πράξη. Ὁ Χριστὸς ὁμῶς εἶπε «Ὁὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος,

ἀλλ' ἐν παντὶ ρήματι ἐκπορευομένω διὰ στόματος Θεοῦ». Αὐτὸ θέλομε νὰ σᾶς ποῦμε. «Ὅλα ὅσα ὑπάρχουν γύρω μας ὡς δημιουργία εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο καὶ ὅλα ὑπάρχουν γιὰ νὰ γνωρίσουν τὸν Θεὸ στὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ κάμουν τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου κοινωνία μὲ τὸν Θεό.

«Ὅταν ἡ Ἐκκλησία σᾶς προτρέπη νὰ ἔχετε κοινωνία μὲ τὸν Θεὸ δὲν ἐννοεῖ τὴν θεωρητικὴ ἀποδοχὴ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ἀναμιγμένη μὲ πρόσκαιρες συναισθηματικὲς συγκινήσεις. Σᾶς ὁμιλοῦμε γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν Θεό, γιὰ νὰ σᾶς βοηθήσωμε νὰ ἀντιπαραταχθῆτε γενναῖοι στὸ ἰσχυρὸ κῦμα τοῦ ἀθεϊσμοῦ τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ πίστις κτίζει οἰκοδομήματα. Ὁ ἀθεϊσμός καὶ ἡ ἀπιστία γεμίζουν τὸν κόσμον μὲ ἐρείπια. Τὰ χειρότερα ἐρείπια εἶναι μέσα στὶς ψυχὲς τῶν ἰδίων τῶν ἀρνητῶν τῆς πίστεως. Οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ὀρθὴ γνώση πιστεύουν στὸν Θεό. Βεβαίως ὁ ἐπιστημονικὸς ἀθεϊσμός δὲν εἶναι πλέον τῆς μόδας. Γιὰ ἓνα ἐπιστήμονα τοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἀϊνστάϊν, ἡ σπουδὴ τῆς ζωῆς ὑποβάλλει τὴν ἀκαταμάχητη ἰδέα μᾶς τάξεως. «Ποτὲ δὲν βρῆκα τίποτε στὴν ἐπιστήμη μου, πὺν νὰ μπορῶ νὰ ἀντιτάξω στὴ Θρησκεία», εἶπε. Ὁ ἄνθρωπος διερωτᾶται τουλάχιστον μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει. Ἐρώτηση τόσο ἀρχαία ὅσο καὶ ὁ κόσμος. Φαίνεται ὅτι ὁ Χριστὸς τὴν εἶχε ἀκούσει ὅταν ἔλεγε: «Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς... καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα». Ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος σχετίζονται ὅπως ὁ πατέρας καὶ τὸ παιδί του. «Μᾶς ἔπλασες γιὰ σένα καὶ ἡ καρδιά μας εἶναι ἀνήσυχη, ὥσπου νὰ ἀναπαυθῆ σὲ σένα» γράφει ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος.

Αὐτὴ ἡ ἀνάπαυση δὲν εἶναι μιὰ μάταιη ἐλπίδα. Εἶναι μιὰ πραγματικότητα ἀπὸ τὴν ὥρα πὺν ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται γιὰ νὰ ζήσει τὴν χριστιανικὴ πίστις στὴν πράξη. Εἶναι ἡ μεγάλη χαρὰ τῆς συμφωνίας τῆς θεωρητικῆς πίστεως μὲ τὸν ἔμπρακτο βίον. Εἶναι αὐτὸ πὺν ὁ Πλάτωνας ὀνόμαζε «μόνην ἑλληνικὴν ἁρμονίαν», τὴν συμφωνίαν δηλαδὴ τῶν λόγων μὲ τὶς πράξεις. Ἐὰν κατορθώνατε σεῖς ἢ νέα γενηά, πὺν θὰ κυβερνᾶτε τὴν πατρίδα μας καὶ θὰ διαμορφώνετε τὸν δημόσιο καὶ ἰδιωτικὸ βίον τῶν Ἑλλήνων στὴν ἀνατολὴ τοῦ 21ου αἰῶνα,

νὰ ἑναρμονίσετε ἀπὸ τώρα τὴν πίστις στὶς αἰώνιες ἀρχὲς τοῦ Ἐὐαγγελίου μὲ τὴν ἀσκησι τοῦ πρακτικοῦ βίου, εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ φτιάξετε ἓνα καλύτερο κόσμον ἀπὸ τὸν σημερινὸ καὶ θὰ ἀναδειχθῆτε καλύτεροι ἀπὸ μᾶς τοὺς δασκάλους σας καὶ τοὺς γονεῖς σας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιθυμία μας καὶ ἡ εὐχή μας. Γνωρίζομε ὅτι ἔχετε κουρασθῆ νὰ ἀκοῦτε συνθήματα καὶ νὰ δέχεσθε προσκλητήρια ἀπὸ πολλὲς πλευρὲς. Εἶναι αὐτὰ πὺν ἐπινοοῦν οἱ ἄνθρωποι, ἄλλοτε ἀπὸ συμφέρον, ἄλλοτε ἀπὸ κακία καὶ ἄλλοτε ἀπὸ μῦθα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπινοήματα εἶναι ἐφήμερα καὶ κίβδηλα, ὅταν δὲν στηρίζονται στὴν πίστις πρὸς τὸν Θεὸ καὶ στὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸ προϋποθέτει τὴν λατρευτικὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸ μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον πράξεις θυσίας καὶ προσφορᾶς. Καὶ νομίζομε πὺν εἰσθε ἄξιοι γιὰ τέτοια ὑπέροχα κατορθώματα.

Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία σᾶς στέλλει τὸ σημερινὸ μήνυμα. Εἶναι ἓνα μήνυμα ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς πρὸς σᾶς τὰ παιδιά της γιὰ νὰ ἀποδεχθῆτε ἓνα τρόπο ζωῆς, πὺν ἀπελευθερώνει καὶ λυτρώνει τὴν ψυχὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Τὸ γνωρίζετε μόνοι σας πὺν ἡ ψυχὴ εἶναι ἓνα θαῦμα τῆς δημιουργικῆς πνοῆς τοῦ Θεοῦ, πὺν κάθε ψυχὴ εἶναι μιὰ ὑπαρξή πλασμένη γιὰ τὴν αἰωνιότητα. Αὐτὸ τὸ θαῦμα διετύπωσε βαθυστόχαστα ὁ προσωκρατικὸς φιλόσοφος Ἡράκλειτος:

Στῆς ψυχῆς τοὺς ἀπέραντους δρόμους περπατῶντας, τέρματα δὲν πρόκειται νὰ βρῆ ποτὲ κανεὶς κι ἂν ἀκόμη ὅλους τοὺς δρόμους τοὺς ἀκολουθήσῃ·
γιατὶ τόσο πολὺ βαθειὰ ὑπαρξή εἶναι ἡ ψυχὴ.

Αὐτὴ ἡ ἀξία τοῦ ἀνεκτίμητου θησαυροῦ καθωρίσθηκε ἀπὸ τὸν Χριστὸ μὲ τὸ ἀμείλικτο θεϊκὸ ἐρώτημα: «τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» Σταθῆτε, λοιπόν, ὀρθιοὶ στὰ τεῖχη τῆς ψυχῆς σας καὶ μὴ τὴν παραδώσετε ποτὲ στὴν ἄρνησι καὶ στὸ θάνατο. Δεχθῆτε τὸν τρόπο τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία γεμάτη ἀπὸ τοὺς χυμοὺς τοῦ πνεύματος καὶ ἀπὸ τὴν δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, καταξιώνει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἀναδεικνύει ἀληθινὴ προσωπικότητα ἀνεξάρτητα ἀπὸ κοσμικὰ χαρίσματα

και συντυχίες. Μή σταματάτε ποτέ για να ξεδιπλώσετε την ψυχή σας στις θολωμένες πηγές του εϋδαιμονισμού και τής σαρκολατρίας, του μηδενισμού και τής αναρχίας, του αντιεκκλησιαστικού φανατισμού και των απιθάνων ξενόφερτων μυστικισμών τής "Απω 'Ανατολής. «Πάντα ανοιχτά, πάντ' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου» μᾶς εἶπε ὁ ἐθνικός μας ποιητής. Μὲ τέτοια ἄγρυπνα μάτια μπορεῖτε νὰ φθάσετε στὴν ἀστείρευτη πηγὴ «τοῦ ζῶντος ὕδατος». Εἶναι ἡ πηγὴ μὲ τὰ κρυστάλλινα νερὰ τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πνευματικότητος καὶ τῶν εὐαγγελικῶν βιωμάτων. Αὐτὰ τὰ αἰώνια, τὰ δοκιμασμένα νερὰ φέρνουν στὴν ὑπαρξή μας τὴν ἀναψυχὴ, ἐπιτυγχάνουν τὸ φρεσκάρισμα τοῦ νοῦ καὶ ἀνανεώνουν τὸν ἐνθουσιασμό γιὰ τὰ μεγάλα αἰτήματα τῆς ἐποχῆς μας: Γιὰ τὴν εἰρήνη, δηλαδὴ, γιὰ τὴν ἐλευθερία, γιὰ τὴν δικαιοσύνη, γιὰ τὴν συναδέλφωση τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Χωρὶς Θεὸ αὐτὰ τὰ πανανθρώπινα, τὰ αἰώνια ἰδανικά θὰ παραμείνουν γιὰ τὸν ἀνθρώπο μιὰ χίμαιρα, μιὰ οὐτοπία.

Ὁ κόσμος τοῦτος δὲν δέχτηκε τὸν Χριστὸ ὅταν ἦλθε στὴ γῆ. Ὁ Χριστὸς ἦταν ἡ τελεία ἔκφραση τῆς ζωῆς ὅπως τὴν ἠθέλησε ὁ Θεὸς Πατέρας. Ὁ Χριστὸς ἦταν ὁ χτύπος τῆς καρδιάς τοῦ κόσμου καὶ ὁ κόσμος τὸν ἐθανάτωσε. Μὲ αὐτὸ τὸν θάνατο πέθανε ὁ ἴδιος ὁ κόσμος. Ἄλλὰ ἦλθε ἡ Ἀνάσταση, ἡ νίκη τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ θανάτου καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι πάλι μαζί μας. Ἄς μὴ διώξουμε πάλι τὸν Χριστὸ ἀπὸ κοντὰ μας γιὰ νὰ μὴ ξαναπεθάνη ὀριστικά τοῦτος ὁ κόσμος. Ὁ Πασκάλ εἶπε: «Ὁ Χριστὸς βρῖσκεται σὲ ἀγωνία ὡς τὸ τέλος τοῦ κόσμου».

Νέοι καὶ νέες, παιδιά τῆς Ἐκκλησίας, δικά μας παιδιά.

Μὲ τὸ τέλος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔτους γίνεσθε χρονικὰ μεγαλύτεροι, γνωστικὰ σοφότεροι καὶ ἀπέναντι στὴ ζωὴ ὠριμότεροι. Ἐπιβεβαιώστε αὐτὴ τὴν ἄνοδο μὲ μιὰ ἄμεση στροφή πρὸς τὴν Ἐκκλησία καὶ στὸ Χριστό, ὅπως ἤδη κάνουν οἱ νέοι στὶς περισσότερες χῶρες τοῦ κόσμου. Ἀκοῦστε τὴν φωνή

τῆς Ἐκκλησίας σήμερα. Εἶναι φωνὴ ἀγάπης καὶ εἰλικρινείας. Σᾶς καλεῖ ὅλους χωρὶς καμμιά ἐξαίρεση, χωρὶς προκατάληψη. Τοποθετηθῆτε ὀργανικὰ μέσα στὸ ἀπέραντο περιβάλλον τῆς Ὀρθοδοξίας, στὸν ἀνεκτίμητο αὐτὸ θησαυρὸ πὸν θαυμάζει καὶ σέβεται σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση ὅλος ὁ κόσμος, γιὰ νὰ ἀναδειχθῆτε δένδρα κατάκαρπα καὶ μὲ βαθειὰς ρίζες. Ἔτσι, σᾶς θέλει ἡ Ἐκκλησία. Δυνατούς, ἐλεύθερους, ὑπεύθυνους, δημιουργικούς, ριζωμένους στὶς αἰώνιες ἠθικὲς ἀξίες τῆς πολιτιστικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας. Νέος εἶσαι; ἐρωτᾷ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Καὶ ἀπαντᾷ: Ἀπόδειξέ το ἀγωνιζόμενος ἥρωικὰ ἐνάντια στὰ πάθη καὶ αὐτὸς ὁ ἀγώνας θὰ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀπόλαυση τῆς νεότητός σου, τὸ νὰ μὴ ὑποστῆς δηλαδὴ ὅσα παθαίνουν οἱ ἄφρονες νέοι, ἀλλὰ νὰ ἀποδείξεις ὅτι διαθέτεις ὠριμὴ σκέψη μέσα στὸ γεμᾶτο ἀκμὴ νεανικό σου σῶμα.

Γιὰ τὸν Πλάτωνα, τὸ γιγάντιο αὐτὸ πνεῦμα, ἔχει γραφῆ συμπερασματικά: «Μὲ ὀρθὴ ἐκτίμηση οἱ μελετητὰ ἔχουν σχηματίσει γιὰ τὸν Πλάτωνα τὴν εἰκόνα ἐνὸς ἱερέα σοφοῦ πὸν μὲ προτρεπτικὸ χέρι δείχνει στὸ ἀθάνατο ἀνθρώπινο πνεῦμα τὸν δρόμο πρὸς τὰ ἄνω, ἀπὸ τούτη τὴν φτωχὴ γῆ πρὸς τὸ αἰώνιο φῶς». Αὐτὸ πὸν γιὰ τὸν Πλάτωνα ἦταν μιὰ προφητικὴ ἐνόραση καὶ νοσταλγία, γιὰ ὅλους ἐμᾶς καὶ γιὰ σᾶς παιδιά μας εἶναι μιὰ μαρτυρία δύο χιλιάδων χρόνων. Ὀλόλαμπρη ἡ Ἐκκλησία δείχνει τὸ καταναρασμένο ἀπὸ τὸ ἀναστάσιμο φῶς πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ στὰ δικά της παιδιά, στὴ δικὴ της ἐλπίδα, λέγοντάς τους καὶ πάλι:

«Περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα υἱὸι φωτὸς γένησθε».

Σᾶς εὐχόμεθα πατρικὰ νὰ ἔχετε ὑγεία, πρόοδο στὶς σπουδές σας καὶ ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῇ ὅλους τοὺς τίμιους κόπους σας καὶ τὰ καλά σας ἔργα.

Μαῖος 1985

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Θ'

19. Γενική μορφολογία και δεοντολογία τῶν διαλόγων τῆς Ἐκκλησίας.

Μερικὲς πτυχὲς τῆς γενικῆς μορφολογίας καὶ δεοντολογίας τῶν διαλόγων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δειγματοληπτικῶς οἱ ἑξῆς:

α) Οἱ διάλογοι εἶναι πλέον τελεσφόροι, ὅταν διενεργοῦνται καὶ πραγματοποιοῦνται ἀπὸ συνδιαλεγόμενους, οἱ ὅποιοι ἐρμηνεύουν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, μὲ τὶς ἴδιες ἐρμηνευτικὲς ἀρχὲς καὶ τὰ ἴδια κριτήρια τὴν ἀνθρωπίνῃ ὑπαρξί, τὴν κοινωνικὴ ἢ πολιτισμικὴ πραγματικότητα καὶ τὰ συζητούμενα θέματα.

Προϋπὸθεσις γιὰ τὴν ἀλληλοκατανόησις ἓν διάλογο εἶναι ἡ ὁμοιόμορφη χρῆσις τῆς ἐννοίας τῆς γλώσσας καὶ τῆς ὀρολογίας, πού πρέπει νὰ κατανοοῦνται μέσα στὰ πλαίσια τῶν συναρτήσεών τους πρὸς τὶς ἐκάστοτε πολιτισμικὲς σχέσεις καὶ πνευματικὲς δομές. Ἡ «Γλωσσολογία», ἡ «Φιλοσοφία τῆς γλώσσας», ἡ θεωρία τοῦ «στρουκτουραλισμοῦ», ἡ «Σημειολογία» καὶ ἄλλοι συναφεῖς ἐπιστημονικοὶ καὶ φιλοσοφικοὶ κλάδοι ἐπαναλαμβάνουν σήμερα ὅ,τι πρὸ πολλῶν αἰώνων ἐπιγραμματικῶς διετύπωσεν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, πού τόνιζε, ὅτι κατὰ τὶς συζητήσεις μας πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε τὶς λέξεις σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴν ἐκάστοτε κοινῶς ἀποδεκτὴ βαθύτερη φύσι, οὐσία καὶ σημασία τους. «Οὐ γὰρ αἱ λέξεις τὴν φύσιν παραιροῦνται· ἀλλὰ μᾶλλον ἡ φύσις τὰς λέξεις εἰς ἑαυτὴν ἔλκουσα μεταβάλλει. Καὶ γὰρ οὐ πρότεροι τῶν οὐσιῶν αἱ λέξεις, ἀλλ' αἱ οὐσίαι πρότεροι καὶ δευτέραι τούτων αἱ λέξεις»³⁰.

30. Migne Ἐ.Π. 26,152 ἢ Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, ἐκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας» 30,181.

β) Προϋπὸθεσις γιὰ τὴν ἐπιτυχία κάθε διαλόγου εἶναι ὄχι μόνον ἡ χρῆσις τῆς ἴδιας γλώσσας, τῆς ἴδιας ὀρολογίας καὶ τῆς ἴδιας ἐρμηνευτικῆς κατανοήσεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἴδιας τυπικῆς λογικῆς, ἡ ὅποια ὀπωσδήποτε πρέπει νὰ ἀποφεύγη τὴν χρῆσις ἢ νὰ ἐπισημαίνῃ τὴν ὑπαρξί τῶν σοφισμάτων ἢ λογικῶν σφαλμάτων, πού συνειδητῶς ἢ καὶ ἀσυνειδητῶς ἐπιστρατεύονται ἀπὸ πολλοὺς στοὺς πάσης φύσεως διαλόγους καὶ συχνά, ὡς μὴ ὄφελε, χρησιμοποιοῦνται ἀσυνειδητῶς καὶ ὑπὸ μερικῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Τέτοια λογικὰ σφάλματα εἶναι λ.χ. ἡ ταύτισις τοῦ ἐπουσιώδους πρὸς τὸ οὐσιώδες καὶ τῆς ἐννοίας τῆς καταχρήσεως πρὸς τὴν ἐννοία τῆς χρήσεως· ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ὅλου ἀπὸ τὸ μέρος (*pars pro toto*)· ἡ λῆψις τοῦ ζητουμένου, κατὰ τὴν ὅποια τὸ ζητούμενο, ἢ ἀποδεικτέα πρότασις λαμβάνεται ὡς ἀποδεικτικὸς λόγος· ἡ χρῆσις τοῦ σοφίσματος τοῦ ψευδοῦς αἰτίου, κατὰ τὸ ὅποιο σόφισμα ἢ τοπικὴ ἢ χρονικὴ σχέσις μεταξὺ πραγμάτων ἢ φαινομένων ἐκλαμβάνεται ὡς γενετικὴ καὶ αἰτιώδης σχέσις (*post hoc, ergo propter hoc* = ὕστερα ἀπὸ αὐτό, ἄρα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ)· ἡ «τῶν ὄρων τετράς», κατὰ τὴν ὅποια στὸν συλλογισμὸ ὁ μέσος ὄρος δὲν εἶναι, ὅπως θὰ ἔπρεπε, κοινὸς στὶς δύο προκείμενες κρίσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα· ἡ ταύτισις τοῦ ὀργανικοῦ μὲ τὸ ποιητικὸ αἶτιο, τοῦ ὄρου ἢ τῆς προϋπὸθεσεως (*conditio*) μὲ τὴν οὐσία (*essentia*) ἢ μὲ τὴν ποιότητα (*qualitas*) ἢ μὲ τὴν αἰτία (*causa*) κ.λπ.

Συνηθισμένο λογικὸ σφάλμα στοὺς διαλόγους εἶναι νὰ συγκρίνωνται τὰ ιδεώδη τοῦ ἐνός συνομιλητοῦ πρὸς τὶς πράξεις τῶν ἀντιπάλων. Πρέπει τὰ μὲν ιδεώδη μας νὰ συγκρίνωνται μὲ τὰ ιδεώδη τοῦ συνομιλητοῦ, οἱ δὲ πράξεις μας μὲ τὶς πράξεις αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοῦδατῶν του³¹.

31. Περβλ. Leonard Swidler, *Der Dialog Dekalog-*

γ) Πρέπει να υπάρχει σαφής, μονοσήμαντος διατύπωση του συζητούμενου θέματος και να μη γίνεται κατά την διάρκεια του διαλόγου έκτροπη και απομάκρυνση έξω από αυτό. Επίσης απαιτείται ή επαγωγική ή παραγωγική πορεία του διαλόγου να έχει λογικό είρμό και αλληλουχία, να αναγνωρίζεται το πρωτείο στα ουσιαστικά και σπουδαία σημεία, να οδηγεί σε επισήμανση και ταξινόμηση των σημείων διαφωνίας, για να αποφεύγονται σκιαμαχίες επί των σημείων της συμφωνίας.

δ) Ἰδεώδες ειδολογικό γνώρισμα του διαλόγου πρέπει να είναι ή σαφήνεια των προβαλλομένων θέσεων και ή κατανόηση και έρμηνεία αυτών από τον συνομιλητή μας κατά τρόπον καλόπιστο και αντικειμενικό. Στην κατανόηση και έρμηνεία των απόψεών μας, την οποία παρουσιάζει ο συνομιλητής μας, πρέπει να επανευρίσκουμε τον έαυτό μας και να αναγνωρίζουμε εκ νέου τις θέσεις μας κι όχι να τις βλέπουμε διαστρεβλωμένες και παραμορφωμένες.

ε) Είναι περιττό να πούμε ότι ή χρήση από τα μέλη της Ἐκκλησίας της τυπικής λογικής έχει τη θέση της μέσα στην έμμονη και ένδοξοσμηκή περιοχή του ανθρώπινου διαλόγου, αλλά όχι μέσα στην υπερβατική περιοχή της θείας αποκαλύψεως, ή οποία είναι «έκτος λόγου» και υπερβαίνει τα ανθρώπινα λογικά πλαίσια. Προς την περιοχή αυτή συναρτώνται, εκτός των άλλων, ή «άρνητική» ή «άποφατική θεολογία» (λ.χ. των συγγραμμάτων, που απέδωσαν στον Διονύσιο Ἀρεοπαγίτη ή έγγραψαν από άλλους μεγάλους μυστικούς) ή «σύμπτωσης των αντιθέτων» («coincidentia oppositorum»), την οποία προέβαλεν ο Nicolaus Cusanus ή διδασκαλία του Τερτυλλιανού για το άτοπο, «ineptum» και «absurdum» των μυστηρίων της πίστεως ή άποψις του Kierkegaard για το «σκάνδαλο» και το απόλυτο «παράδοξο» του Χριστιανισμού· ο «άντινομικός χαρακτήρ» μερικών αληθειών της πίστεως, για τον ό-

ποιο όμιλούν διάφοροι θρησκευοφιλόσοφοι, όπως ο Johannes Hessen, και το πρόβλημα της θεοδικίας, περί του οποίου ισχύουν οι λόγοι: «ώς ανεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ και ανεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ» (Ρωμ. ια', 33) ή «Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου ή τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἔγένετο;» (Ρωμ. ια', 34).

στ) Οἱ εκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, ἀντικρούοντες ἐκείνους, που διαφωνοῦν πρὸς τὴν χριστιανική και ἐκκλησιαστική διδασκαλία, πρέπει να παρουσιάζουν τις απόψεις, τὰ ἐπιχειρήματα και τις ἀντιρρήσεις τῶν διαφωνούντων κατὰ τρόπον εὐσυνείδητο και ἀντικειμενικό και ὄχι κατὰ τρόπον ἀποσπασματικό ή σοφισματικό, που ἐξασφαλίζει εὐκόλη θριαμβολογία. Είναι προτιμότερο να αφήνουν ἀναπάντητα μερικά ἐρωτήματα ή και να δηλώνουν ὅτι δὲν είναι πρὸς τὸ παρὸν εἰς θέσι να ἀντικρούσουν ἐπαρκῶς μερικὲς ἀρνητικές απόψεις, παρά να καταφεύγουν σε λογικά σφάλματα, που κλονίζουν τὴν ἀξιοπιστία τους.

ζ) Ἡ δραστηριότης και καρποφορία ἐνὸς διαλόγου ἐπὶ προσωπικῶν ζητημάτων είναι ἀντιστρόφως ἀνάλογη πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν συνδιαλεγομένων ή τῶν συνακροατῶν κατὰ τὸν διάλογο.

η) Ἡ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἠθική ἰσοτιμία τῶν διαλεγομένων (par cum pari), που ὀδηγεῖ στην ἐκδήλωσι σεβασμοῦ και ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ συνομιλητοῦ, δὲν ἀποκλείει τὴν περίπτωσι τῆς ἐξελίξεως τοῦ διαλόγου σε ἔργο ἀγωγῆς. Τοῦτο ἰδίως συμβαίνει ὅταν εκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, με εἰδικὲς γνώσεις ή με τὸ χάρισμα τῆς πνευματικῆς πατρότητος, ἔχουν ἀποκτήσει αὐθεντικό κύρος και ἔχουν μπροστά τους συνδιαλεγομένους, που δὲν ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη ὀριμότητα ή ζητοῦν καθοδήγησι ή προσανατολισμό.

θ) Δὲν πρέπει να λησμονῆται ή διπολικότης κάθε διαλόγου, στὸν ὁποῖο τὸ ρεῦμα τοῦ λόγου κινεῖται μεταξύ δύο πόλων. Στὸν διάλογο προσφέρομε και δεχόμεστε. Πρέπει να ἔχουμε τὴ συναίσθησι, ὅτι ἀπὸ κάθε διάλογο κάτι μπορούμε να διδαχθοῦμε.

ι) Συχνά μερικοί Χριστιανοί, ὅταν συνο-

Grundregeln für den interreligiösen und interideologischen Dialog, ἐν: «Ökumenische Rundschau», 33, Oktober 1984, σ. 571-574.

μιλοῦν μὲ ἄλλους, θεωροῦν ὡς μόνη τους ἀποστολή νὰ προσφέρουν λόγους παραιναιτικούς ἢ προτρεπτικούς ἢ ἐπιτιμητικούς καὶ ἐλεγκτικούς ἢ παρακλητικούς καὶ παραμυθητικούς. Λησμονοῦν, ὅτι τὸ ν' ἀκοῦνε τοὺς ἄλλους μὲ προσοχή μπορεῖ νὰ σημαίνει μεγαλύτερη προσφορά ὑπηρεσίας παρά τὸ νὰ ὁμιλοῦν σ' αὐτούς. Πολλοὶ ζητοῦν ἓνα αὐτί, νὰ τοὺς ἀκούσῃ, καὶ δὲν τὸ βρίσκουν ἀνάμεσα σὲ μερικοὺς Χριστιανοὺς, διότι αὐτοὶ ὁμιλοῦν ἀκόμη κι ἐκεῖ, ὅπου θὰ ἔπρεπε ν' ἀκοῦνε³².

Πρέπει τὰ συνδιαλεγόμενα μέλη τῆς Ἐκκλησίας νὰ μάθουν ν' ἀκοῦνε τὸν συνομιλητὴ τους καὶ νὰ κατανοοῦν ὅλα ὅσα ἀκριβῶς αὐτὸς λέγει. Δὲν πρέπει νὰ ἐπιλέγουν μόνον μερικὰ σημεῖα ἐκ τῶν ἀπόψεών του καὶ νὰ παραθεωροῦν ἄλλα. Πρέπει ν' ἀποκτήσουν τὴν εὐαισθησία νὰ συλλαμβάνουν ἀκόμη καὶ τὶς πιὸ λεπτεπίλεπτες ἀποχρώσεις καὶ τοὺς πιὸ μυστικούς τόνους τῶν λόγων τοῦ συνδιαλεγομένου μὲ αὐτούς. Πρέπει νὰ ἀσκηθοῦν στὸ νὰ προσέχουν τὶς τυχόν ἐπαναλήψεις φράσεων ἢ λέξεών του καὶ τὴν ὅλη «γλῶσσα τοῦ σώματος», ἢ ὅποια σὲ ὅλους τοὺς συνδιαλεγόμενους ἐκδηλώνεται λ.χ. μὲ τὸν τόνο τῆς φωνῆς, μὲ τὶς χειρονομίες, μὲ τὶς κινήσεις, μὲ τὴν ποιότητα τοῦ βλέμματός, συχνὰ καὶ μὲ δάκρυα ἢ στεναγμούς. Πρέπει, ὅπως θὰ ἔλεγεν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ διάλογός μας νὰ φέρῃ σ' ἐπαφή μὲ τὸ «πρόσωπον» τῶν συνδιαλεγομένων, «ἐνθα καὶ γλῶττά ἐστι φωνὴν ἀφιεῖσα καὶ τὰ ἔνδον ἡμῖν ἀπαγγέλλουσα, καὶ ἀκοὴν ῥήματα δεχομένη, καὶ ὀφθαλμοὶ κινήματα ψυχῆς διαζωγραφοῦντες»³³.

Προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχίας τοῦ διαλόγου εἶναι ἡ ἐτοιμότης νὰ ἀκούωμε τοὺς ἄλλους χωρὶς νευρικότητα καὶ μὲ συγκέντρωσι τῆς προσοχῆς νὰ κατανοοῦμε ὀρθῶς τὶς γνώμας τους. Ὁ καλὸς διάλογος δὲν εἶναι ἀλληλοδιαδοχὴ μονολόγων, ἀλλ' ἀνταλλαγὴ ἀποφύσεων, πού στηρίζεται σὲ ἀλληλοακρόασι, σὲ κοινὴ προσπάθεια ἀπροκαταλήπτου στοχασμοῦ, συχνὰ σὲ ἡρεμὴ ἐπιφύλαξι, πού ἐκδη-

λώνεται μὲ εὐγένεια καὶ τάκτ, χωρὶς ἐκρήξεις καὶ χωρὶς ἀπώλεια τοῦ ἐλέγχου τῶν ψυχολογικῶν ἀντιδράσεων. Ἀκόμη κι ὁ ἐπιτιμητικὸς ἐλεγχὸς πρέπει πάντοτε νὰ εἶναι αὐτοελεγχόμενος.

ια) Καὶ γιὰ τοὺς διαλόγους τῆς Ἐκκλησίας ἰσχύει, ὅτι, ὅπως τόνισε ὁ Ferdinand Ebner, πρέπει «στὸν ἄλλον νὰ σεβώμαστε τὸ Ἐγὼ του καὶ νὰ βλέπωμε σ' αὐτὸν τὸ Σύ»³⁴. Ὁ διάλογος προϋποθέτει προσωπικὴ ἐπαφή, κατὰ τὴν ὁποία ὁ συνομιλητὴς μας βρίσκεται στὸ κέντρο τοῦ ἐνδιαφέροντός μας. Δὲν πρέπει νὰ τὸν θεωροῦμε ἀντικείμενο, πού τὸ παρατηροῦμε ἢ τὸ μεταχειριζόμαστε. Πρέπει ν' ἀντικρούζωμε μὲ σεβασμὸ τὴν ἀξία τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεώς του. Πρέπει νὰ δίνωμε προσοχή σ' ἐκεῖνο, πού πιστεύει, σκέπτεται, θέλει, ἐρωτᾷ, ἀναζητεῖ, ἐπιδιώκει. Πρέπει νὰ σχηματίσωμε ἀντικειμενικὴ γνώμη γι' αὐτόν. Πρέπει νὰ κατανοοῦμε τὶς βαθύτερες πεποιθήσεις του ἢ τὴ σύγχυσι τῶν ἰδεῶν του, τὴν ψευδαίσθησι τῆς αὐθεντικῆς αὐταρκειᾶς ἢ τὴν ἐνδόμυχη ἀβεβαιότητα, ἀνησυχία κι ἀγωνία του.

ιβ) Μόνον ὅταν ἀκοῦμε ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς τοὺς ἄλλους, ἐξασφαλίζεται ἡ προϋπόθεσις γιὰ τὴν ὀρθὴ ψυχολογικὴ μας ἀντίδρασι, πού θὰ αἰσθητοποιηθῇ στὴν κατάλληλη ἀπάντησι καὶ θὰ προσδιορίσῃ τὴν περαιτέρω πορεία τοῦ διαλόγου μας. Ἡ ἀπάντησις μας στὰ λεγόμενα ἀπ' τὸν συνομιλητὴ μας μπορεῖ νὰ εἶναι εἴτε ἐρωτηματικὴ πού θέτει καινούρια ἐρωτήματα, εἴτε θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς κριτικὴ πρὸς ἐκδήλωσι συμφωνίας ἢ διαφωνίας, εἴτε ἐρμηνευτικὴ, διασαφητικὴ καὶ διερευνητικὴ, εἴτε καθοδηγητικὴ καὶ προτρεπτικὴ, εἴτε διαγνωστικὴ, εἴτε θεραπευτικὴ. Σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις πρέπει νὰ κερδίζωμε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ συνομιλητοῦ μας γιὰ τὴν εἰλικρίνεια τῶν προθέσεων μας, γιὰ τὴν ἀντικειμενικότητά μας καὶ γιὰ τὴ χειραφεσία μας ἀπὸ κάθε ὑποκειμενισμό.

ιγ) Ἄλλ' ἐὰν πρέπει ν' ἀκοῦμε προσεκτικὰ καὶ μὲ σιγὴ τοὺς ἀνθρώπους συνομι-

32. Πρβλ. Coert H. Lindiger, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 44.

33. Migne 'E.II. 52,571.

34. Wort und Liebe, hrsg. von Hildegard J o h n e, Regensburg, 1935, σ. 183.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ*

γ) Ἡ κοινονοκτετισμός ἐν τῇ
Καίνοῦ Διαθήκῃ.

Ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῶν Καινοδιαθηκικῶν κειμένων, ἅπαντα ἀναφέρονται εἰς τὰς κοινωνικὰς, οἰκονομικὰς καὶ λοιπὰς σχέσεις τῶν χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους, παρατηροῦνται πολλαὶ διαφοραὶ οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ἑτεροδόξων εἰδικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων πνευματικῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων. Ὁ θεόπτης Μωϋσῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ θεοπνεύστως καθώρτισε τὴν οἰκονομικοκοινωνικὴν κατάστασιν, ἣτις ἐφαρμοζομένη θὰ ἐξησφάλιζε τὴν συνεχῆ κοινωνικὴν ἰσορροπίαν εἰς τὸν Ἰσ-

ραήλ. Δυστυχῶς αἱ διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου περὶ κοινωνικῆς ἰσορροπίας ἀνετράπησαν, εἰς τὴν χορείαν δὲ τῶν ἐκμεταλλεωτῶν τοῦ λαοῦ περιελήφθησαν πάσαι αἱ ἡγετικαὶ τάξεις, μὴδ' αὐτῶν τῶν βασιλέων ἐξαιρουμένων. Ἡ «εὐπερίστατος ἀμαρτία»¹⁵⁶, ἣτις πάντοτε συνοδεύει τὸν πλοῦτον καὶ ἡ διαφθορὰ τῶν συνειδήσεων κατέκτησαν σὺν τῷ χρόνῳ προΐοντι τὸ πλεῖστον τῶν λαϊκῶν μαζῶν καὶ αἱ διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, αἱ ἀναφερόμεναι ἰδίᾳ εἰς τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἠθικὴν, ἤρξαντο λησμονοῦμεναι. Ἐξαιρέσεις ἀπετέλεσαν μεμονωμένα οἰκογένεια εἰς πόλεις καὶ χωρία, ὡς καὶ ἡ αἵρεσις τῶν λεγομένων Ραχαδι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 264 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

156. Ἐβραίου, 12,1.

λητάς μας, πολὺ περισσότερο ἢ ἱερὴ σιωπὴ ἐπιβάλλεται, ὅταν ἀκοῦμε καὶ δεχώμαστε τὰ αὐθεντικὰ ἀποκαλυπτικὰ μηνύματα τοῦ Θεοῦ. Στὴν περίπτωσι αὐτῇ, μπροστὰ στὸν Θεὸ «τῶν ἀρρήτων καὶ ἀθεάτων μυστηρίων, παρ' ᾧ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως οἱ ἀπόκρυφοι», «πᾶσα σὰρξ βροτεία» πρέπει νὰ στέκεται μετὰ «σιγῆς βαθείας» καὶ μὲ βίωσι τοῦ «mysterium tremendum» σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ «mysterium fascinosum»³⁵.

ιδ) Στους διαλόγους ἢ ἐκπροσώπησις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ πρέπει συχνὰ νὰ ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὸν ὑποκειμενισμὸ ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Γαμαλιήλ θὰ ἔλεγεν: «Εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστίν,

οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε» (Πράξ. ε', 39).

ιε) Οἱ θρησκευτικὲς ἀλήθειαι εἶναι ὑπόθεσις ὅχι μόνον τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ τῆς καρδιάς καὶ τῆς προσωπικῆς βιωματικῆς ἐμπειρίας καὶ ἀκτινοβολίας. Γι' αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ τίς καθιστοῦν ἀναξιόπιστες καὶ νὰ τίς ἀποδυναμώνουν μὲ τὸ τυχὸν κακὸ προσωπικὸ τους παράδειγμα.

Στους διαλόγους τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας οἱ λόγοι τους πρέπει νὰ ἐπικυρώνωνται ἀπ' τὰ ἔργα τους, γιὰ νὰ μὴ ἰσχύουν γι' αὐτοὺς οἱ λόγοι τοῦ Ἀπ. Παύλου: «Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν» (Ρωμ. β', 24).

(Ἀκολουθεῖ τὸ τέλος)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

35. Γιὰ τοὺς δύο αὐτοὺς πόλους τοῦ θρησκευτικοῦ βιώματος μίλησε, ὅπως εἶναι γνωστὸ, ὁ Rudolf Otto στὸ περίφημο ἔργο του «Τὸ Ἅγιον» (Das Heilige, 23η-25η ἔκδ., München 1936.

των¹⁵⁷. Ὁμοίως καὶ ἡ κατὰ τὰ μέσα τοῦ Β' π.Χ. αἰῶνος ἐμφανισθεῖσα αἵρεσις τῶν Ἑσσιῶν ἢ Ἑσσηνῶν, ἣτις κατήγγησε τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν δουλείαν, ὡς ἰδιαίτερα δὲ ἀξιώματα αὐτῶν εἶχον τὴν ἐκούσιον κοινοκτημοσύνην, τὰ κοινὰ δεῖπνα, τὰς συχὰς προσευχὰς κ.λπ.¹⁵⁸.

Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὑπὸ τοῦ Ἰδρυτοῦ Αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς καταργεῖται τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας. Ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ ἐν τῇ μνημειώδει ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίας, ἣτις ἀποτελεῖ καὶ τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς ὅλης νομοθεσίας καὶ διδασκαλίας Αὐτοῦ, σαφῶς ἐτόνισε: «...Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ ὄρυσις ἀφαιρῶνται, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ... ὅπου γὰρ ἔστι ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν»¹⁵⁹. Ἡ ἀνάδειξις τοῦ ἀνθρώπου εἰς γνήσιον καὶ ἀληθῆ ὁπαδὸν τοῦ Κυρίου καὶ ἡ πρὸς τὴν τελείωσιν ἀνύψωσις αὐτοῦ ἔχουσιν ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπὸ πάσης ἰδιοκτησίας. Ὁ ἄνθρωπος προσερχόμενος εἰς τὸν Κύριον καὶ ἔχων ἐντολήν ὅπως γίνῃ τέλειος — «ἔσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς περὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν»¹⁶⁰—, δὲν δύναται αὐτοχρόνως νὰ κατέχῃ καὶ ἴδια ὑλικὰ ἀγαθὰ.

Ὁ Κύριος δὲν εἰσγγεῖται τὴν ἀκτημοσύνην, ὡς ἐσφαλμένως τινὲς ὑπεστήριξαν, δηλαδὴ τὴν ἀποφυγὴν πάσης μερμηνῆς διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν στοιχειῶδως ἀπαραίτητων ἀγαθῶν¹⁶¹, διότι δὲν ἀγνοεῖ οὐδὲ θεωρεῖ περιττὰς ὁ Θεὸς καὶ τὰς ὑλικὰς ἡμῶν ἀνάγκας¹⁶². Ὁμοίως ὁ Κύριος ἀπέκλεισε τὴν παράλογον καὶ ὑλόφρονον ἀποταμίευσιν, διότι ἀποτελεῖ καὶ αὐτὴ ἀποθησαύρισιν καὶ ὀλιγοπιστίαν. Ἰδοὺ τί διδάσκει ἐν τῇ μνημειώδει ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίας: «Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει· καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθήσει καὶ τοῦ ἕτερου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ»¹⁶³.

Ἐν τῇ Κυριακῇ Προσευχῇ, ἣτις προσφυῶς ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐπιτομὴ ὀλοκλήρου τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ Κύριος διδάσκει προσεχόμενοι: νὰ αἰτώμεθα «...τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον ὅς ἡμῖν σήμερον...»¹⁶⁴, ἀποκλείει μὲν τὴν παράλογον ἀποταμίευσιν καὶ τὸν ἀποθησαυρισμόν, ὑποδεικνύει ἕμως σαφῶς τὴν ἑμαδικὴν παράκλησιν, ὅπως χορηγῆται εἰς ἡμᾶς ἑμαδικῶς ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, ἦτοι τὰ ἀναγκαῖα ὑλικὰ ἀγαθὰ. Ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ ὁ Κύριος συνιστᾷ νὰ ζητῶμεν «πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»¹⁶⁵. Πάντες οἱ Ἱεροὶ Συγγραφεῖς διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἀποδίδουσιν πρωτίτως εἰς τὴν τελείαν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς ὑποδουλώσεως εἰς τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν ἀνύψωσιν αὐτοῦ εἰς τὰ πνευματικὰ¹⁶⁶, ἵνα ἐξυψηρευθῇ οὕτω πλήρως τὸν πραγματικὸν αὐτοῦ προσορισμόν¹⁶⁷. Ἐξ ἄλλου σαφῶς ὀρίζεται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὡς κοινωνικὸν σύστημα ἡ κοινοκτημοσύνη. Μόνον οὕτω καθίσταται δυνατὴ ἡ καθολικὴ καὶ ἡ πραγματικὴ ἡμῶν πνευματικὴ ἀδελφότης καὶ ἡ τελεία ἐνωσις ἡμῶν.

Πρὸς τοῦτοις τὴν κοινοκτημοσύνην ἐπιόχλουςιν ἀπολύτως, α) ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, δι' ἣς ἀνήκει εἰς πάντας ἡμᾶς ἴση μερὶς καὶ ἐπὶ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀτινα ἀνήκουσιν εἰς τὸν Θεόν¹⁶⁸, καὶ «προστεθίσονται» — δοθήσονται ἡμῖν μετὰ τὴν καθίδρυσιν τῆς Βασιλείας Του καὶ τῆς δικαιοσύνης Του¹⁶⁹· β) τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Κυρίου μετὰ τῶν Ἀποστόλων, οἵτινες ἐξυψηρευτοῦντο εἰς τὰς ὑλικὰς αὐτῶν ἀνάγκας διὰ τοῦ «γλωσσόκομου»¹⁷⁰, ἐν πνεύματι ἀπολύτου ἐνότητος καὶ κοινότητος· καὶ γ) ἡ ἴδρυσις τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ἐν ἣ ἀδελφικῶς ἐξυψηρευτοῦντο αἱ ὑλικαὶ ἀνάγκαι τῶν μελῶν αὐτῆς, ἣτις ἀνατιρρητῶς ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων ἀλλὰ καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ζωῆς¹⁷¹.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

157. Βλ. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἔκδοσις Β' ἐπισημειωμένη, σελ. 10, Ἀθήναι, 1952. Ἀναστασίου Πιερίου, Ὁ Κοινωνισμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, σελ. 71 ἐξ., Ἀθήναι, 1963.

158. Βλ. Σάββα Ἀγουρίδου, Ἡ κοινοκτημοσύνη ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ, σελ. 15 κ. ἐξ., Θεσσαλονίκη, 1963.

159. Ματθαίου, 6, 19-22. Πρβλ. Ματθαίου, 10, 9-10. Λουκά, 14, 33. Ματθαίου, 19, 21.

160. Ματθαίου, 5, 48. Ἐβραίου, 6, 1.

161. Ματθαίου, 6, 25-33. Βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἔνθ' ἄν., σελ. 121.

162. Ματθαίου, 6, 34: «μὴ οὖν μερμηνήσητε εἰς τὴν αὔριον ἢ γὰρ αὔριον μερμηνήσει τὰ ἐκυτῆς ἄρκετόν τῇ ἡμέρᾳ ἢ κακία αὐτῆς».

163. Ματθαίου, 6, 24. Κολοσσαεῖς, 3, 5-6: «Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν εἰδωλοκρατία...». Α' Τιμοθέου, 6, 10.

164. Ματθαίου, 6, 9, 14.

165. Ματθαίου, 6, 33.

166. Α' Κορινθίους, 14, 1: «Διώκετε τὴν ἀγάπην» ζηλοῦνταί δὲ τὰ πνευματικὰ, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε». Κολοσσαεῖς, 3, 1 ἐξ.

167. Ματθαίου, 16, 26: «τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί θώσσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;».

168. Ἐξοδος, 23, 22. Λευϊτικόν, 25, 23.

169. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, πρβλ. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΑΒ', Περὶ τῆς ἐν διαλέξει ἐπιτάξιαις καὶ ὅτι οὐ παντὸς ἀνθρώπου οὕτε παντὸς καιροῦ τὸ περὶ Θεοῦ διαλέγεσθαι, MPG, 36, 200-201.

170. Ἰωάννου, 12, 6, 13, 29.

171. Βλ. Ἀναστασίου Πιερίου, ἔνθ' ἄν., σελ. 137-138. Πρβλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἔνθ' ἄν., σελ. 125.

ΤΟ "FILIOQUE,, ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ*

IV. ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΕΣ ΤΟΥ «FILIOQUISME»

1. Ὁρθόδοξη χριστολογία καὶ ἐκπόρευση τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ὅταν στρεφόμεστε πρὸς τὴν «ἀνατολικήν» θεολογία, μοῦ φαίνεται πὼς βρίσκουμε μιὰ καλύτερη ἰσορροπία στὴν ἴδια τὴ δυναμικὴ τῆς Ἀποκαλύψεως. Δίπλα στὸ κλασσικὸ σχῆμα Πατὴρ-Υἱὸς-Πνεῦμα γιὰ τὸ ὁποῖο μίλησα πρὸ πάντων, μιὰ ἄλλη κίνηση φανερώσεως καὶ κοινωνίας στὴν τριαδικὴ ζωὴ φαίνεται γύρω ἀπὸ τὸ σχῆμα Πατὴρ-Πνεῦμα-Υἱός. Ἡ κίνηση αὐτὴ, πιθανὸν πρὸ ἐσωτερικῆ, καθιστᾷ, πρὶν ἀπ' ὅλα, ἐμφανεστερὴ τὴν παρουσία καὶ τὴν «ἀνάπαυση» τοῦ Πνεύματος στὸ Χριστό, Λόγο σαρκωμένο καὶ δοξασμένο μέσα στὴ σὰρκα Του. Ἡ πρόσφατη καινοδιαθηκικὴ Ἐξηγητικὴ ἀνακαλύπτει ἐκ νέου ἓνα στοιχεῖο τῆς χριστολογίας ἀγνοημένο ἢ λησμονημένο (τόσο στὴν Ἀνατολή, ἄλλωστε, ὅσο καὶ στὴ Δύση), τὴν πνευματολογικὴ διάστασή της, ἰδιαίτερα στὰ κείμενα τοῦ ἁγίου Λουκᾶ καὶ διὰ μέσου τῆς Συριακῆς θεολογικῆς παραδόσεως. Ἡ προοπτικὴ αὐτὴ προσπορίζει στὶς μέρες μας ἓνα σημαντικό ἐμπλουτισμὸ τῆς χριστολογικῆς σκέψεως καὶ τῆς ἴδιας τῆς ἀντιλήψεως τῆς σωτηρίας, τῶν μυστηρίων καὶ τῆς Ἐκκλησίας: συμπερασματικά, εἶναι τὰ θεμέλια τῆς ἴδιας τῆς τριαδικῆς θεολογίας πού ἀποκαθίστανται.

Κατ' ἀρχὴν μέσα στὴν ἴδια τὴ ζωὴ τοῦ Σωτῆρος ἀποκαλύπτεται ἡ Τριάδα, φανερώνεται τὸ ἔργο τοῦ Πνεύματος, ἐκφράζεται ἡ ἀπειρὴ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς. Πρὶν νὰ μεταδώσει τὸ Πνεῦμα στοὺς ἀνθρώπους, ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ «τόπος» ἀναπαύσεως, τὸ δοχεῖο πού δέχεται τὸ Πνεῦμα κατὰ τρόπο πλήρη καὶ τέλειο. Ὅλα αὐτὰ πού μπορούμε νὰ ποῦμε γιὰ τὴν «ταυτότητα», γιὰ τὴ μεσσιανικὴ, θεία, υἱικὴ «συνείδηση», γιὰ τὴν «ἀνθρώπινη ψυχολογία» τοῦ Ἰησοῦ πρέπει νὰ τοποθετοῦνται στὸ ἐσωτερικὸ αὐτῆς τῆς κινήσεως, αὐτῆς τῆς ἀπειρῆς ἀνάφλεξης τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐν τῷ Ἰησοῦ, ὅπως ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἐν τῷ Πνεύματι. Δὲν μπορούμε νὰ καταλήξουμε στὸ νὰ «μειώσουμε» αὐτὴ τὴν ἀμοιβαία παρουσία, αὐτὴ «τὴν ἀμοιβαία κοινωνία ἀγάπης» σὲ μιὰ ἀπλὴ «σχέση» μονομεροῦς αἰτιότητος. Πρόκειται ἀκριβῶς γιὰ μιὰ ἀνέκφραστη καὶ τέλεια σύμπτωση τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, διαφάνεια ἀμοιβαία πού δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφραστεῖ μὲ λέξεις ἀνθρώπινες ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδέα ἀμοιβαίας καὶ ταυτόχρονης ἀποκαλύψεως καὶ ἀγάπης. Πρὶν νὰ γίνῃ τὸ δῶρο τοῦ Χριστοῦ, τὸ Πνεῦμα ἀποκαλύπτει τὴν ταυτότητα τοῦ Χριστοῦ. Προϋποθέτει τὴν παρουσία Του στὸ χρόνο καὶ τὴ σάρκωση, ὅπως καὶ μέσα στὴν ἐποχὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἅγιον Πνεῦμα, λοιπὸν, προσδιορίζει τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι μόνο γιὰτὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ Χριστό ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ προετοιμάζει σταθερὰ τὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦν τὴν ἔλευση τοῦ ἀναστημένου Χριστοῦ. Ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ, μυστηριακὴ καὶ πνευματικὴ αὐτὴ ἐμπειρία τοῦ Χριστοῦ, χρισμένου ἀπὸ τὸ Πνεῦμα (Λουκ. 4,14-18· Πράξ. 2,33), καὶ τοῦ Σώματός Του πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία — ἡ ἴδια ἐπίσης πνευματοφόρα —, ἡ θεολογικὴ ὄραση προσεγγίζει τὸ ἀίτιον μυστήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὄχι ὡς ἐκπορευομένου ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἢ διὰ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ὡς ἀναπαυομένου ἐν τῷ Υἱῷ αἰωνίως. Ἡ κάθοδος τοῦ Πνεύματος πάνω στὸν Ἰησοῦ στὸν Ἰορδάνη φαίνεται μέσα στὴν ὀρθόδοξη θεολογικὴ θεώρηση σὰν μιὰ εἰκόνα, μιὰ φανέρωση μέσα στὴν ἱστορία τῆς αἰτίας ἀναπαύσεως τοῦ Πνεύματος τοῦ Πατρὸς ἐν τῷ Υἱῷ. Ἔτσι, μετὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνὸ (Ἡ' αἰώνας), ἡ ὀρθόδοξη ὑμνογραφία τῆς Πεντηκοστῆς ψάλλει (τὸ Πνεῦμα, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον).

Ἡ σάρκωση τοῦ Χριστοῦ βρίσκει, λοιπὸν, τὴν ἔκτασή της σ' ὀλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, τῆς ὁποίας εἶναι ἡ καρδιά καὶ τὸ κέντρο. Διαπερασμένοι ἀπὸ τὶς ἴδιες ἐνέργειες καὶ ἐξυψωμένοι ἀπὸ τὴν ἴδια δύναμη τοῦ Πνεύματος πού κατοικοῦσε μέσα στὸν Ἰησοῦ ὡς καὶ Του, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ σειρά του ἀνακαινίζεται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο μᾶς καθιστᾷ ὅμοιους μὲ τὸ Χριστό καὶ στὰ πρόσωπά μας λάμπει μὲ φῶς ἀνέκφραστο μέσα στὰ σκοτάδια τοῦ κόσμου.

Ὁλόκληρη ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, τῆς σωτηρίας, τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου, τῶν μυστηρίων, εἶναι βαθιὰ διαποτισμένη ἀπὸ αὐτὴ τὴ μυστηριώδη κίνηση ἀμοιβαιότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, πού ἀποκαλύπτονται, προσφέρονται, ἀποστέλλονται, ἐξασφαλίζοντας ἔτσι καὶ ἀνανεώνοντας συνεχῶς τὴν ἰσορροπία μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς δημιουργικῆς ἐλευθερίας, τοῦ θεσμοῦ καὶ τοῦ προφητικοῦ στοιχείου.

Τελικὰ εἶναι ἀναγκαῖο ἡ κίνηση αὐτὴ ἀμοιβαιότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος νὰ ἀντανακλιᾶται στὴν ἴδια τὴν τριαδικὴ θεολογία. Χωρὶς πιθανὸν νὰ ἐκφράζει πάντοτε ὅλες τὶς ἐκκλησιαστικὰς συνέπειες τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐν τούτοις ξεκινώντας ἀπὸ ἓνα πολὺ ἀσφαλὲς πνευματικὸ ἐνστικτὸ ἢ Ὁρθοδοξία ἀπέρριψε, τόσο στὸ παρελθὸν ὅσο καὶ σήμερα, κάθε ἀπόπειρα μειώσεως αὐτῆς τῆς ἰσορροπίας τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος. Αὐτὸ ἐξηγεῖ τὴν ἐπιμονὴ μὲ τὴν ὁποία ἡ Ὁρθοδοξία ἀποδοκίμασε σταθερὰ τὶς δυτικὰς ἀπόπειρες τῶν ἐνωτικῶν συνόδων τῆς Λυῶν καὶ τῆς Φλωρεντίας νὰ εἰσαγάγουν τὸ Filioque στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως.

Μὲ ὅσα εἰπώθηκαν, ἡ ἐπιθυμία μου δὲν εἶναι νὰ ἀντιπαρατάξω μὲ κάθε τρόπο τὶς θεολογικὰς καὶ πνευ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 275 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

ματικές παραδόσεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ἀκόμη λιγότερο νὰ ἀπολυτοποιήσω τὴ μιὰ ἀπέναντι τῆς ἄλλης. Θέτω, λοιπόν, λιγότερο σὲ ἀμφιβολία τὰ θετικά στοιχεία τῆς δυτικῆς θεολογίας γιὰ τὴν ἐκπόρευση τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὰ κενά της, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ἡ ἴδια δὲ λέει καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσει: ἡ ἐμπειρία τοῦ πληρώματος τοῦ ἁγίου Πνεύματος στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὴ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος στὴ συνέχεια γίνεται Σῶμα πνευματοποιημένο τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ.

2. Ἐλλείψεις καὶ ἀνεπάρκειες.

Α— Ὁ «ἀποκαλυπτικός ρόλος» τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιτρέπει νὰ ποῦμε — ἀντισταθμίζοντας τὸ δυτικὸ σχῆμα — ὅτι, ἂν εἶναι ἀληθὲς πῶς ὁ Υἱὸς δὲν εἶναι ξένοσ στην ἐκπόρευση τοῦ ἁγίου Πνεύματος (ἐξω ἀπὸ κάθε ἰδέα αἰτιότητας), καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα ὁμοίως δὲν εἶναι ξένο, ἄσχετο μὲ τὴ γέννηση τοῦ Υἱοῦ. Δὲν μποροῦμε νὰ σκεφτοῦμε ἢ νὰ ἐκθέσουμε χωριστὰ τις δυὸ αἰτίες τριαδικῆς κινήσεως, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ὑπενθυμίσουμε μαζὶ μὲ ὀλόκληρη τὴν ὀρθόδοξη παράδοση τὸ σύμφωνο («συμπαρομαρτοῦν»: ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης) καὶ ταυτόχρονο («ἅμα»): ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνός) χαρακτήρα. Κάθε εἰσαγωγὴ ἀκόμη νοητικὴ ἢ θεωρητικὴ μιᾶς προτεραιότητας τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ σὲ σχέση μὲ τὴν ἐκπόρευση τοῦ Πνεύματος συντελεῖ στὴν ἐκλογίκευση τοῦ τριαδικοῦ μυστηρίου καὶ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἰσοροπίας του (πρβλ. πιδ πάνω Βλαδ. Lossky), μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πιδ μεγάλη ζημιὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου εἶναι ἐγκαθιδρυμένη ἢ βασιλεία τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Β— Ἡ ἰδέα μιᾶς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ *tamquam ab uno principio* εἶναι ριζικὰ ἀπαράδεκτη γιὰ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία, ὅποιοςδήποτε κι ἂν εἶναι οἱ λεκτικὲς ἐλαφρόνσεις αὐτῆς τῆς διατυπώσεως. Σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία ὁ Πατὴρ δὲν κοινοποιεῖ τὰ ὑποστατικά ἰδιώματά Του, οὔτε στὸν Υἱό. Πράγματι, ὅτι εἶναι κοινὸ στις δυὸ Ὑποστάσεις (τὰ προσόντα-ἐνέργειες, ἢ ζωὴ, ἢ ἴδια ἢ θεία φύση), αὐτὸ εἶναι κοινὸ καὶ στις τρεῖς. Ἐὰν τὸ ἅγιο Πνεῦμα δίδεται ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ μὲ τὴν ἀγιάζουσα χάρη τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἴδιο ἐπίσης καὶ αὐτοπαρέχεται. Τὸ Πνεῦμα, λοιπόν, παρουσιάζεται ὡς ἡ ὑποστατικὴ Δωρεὰ τῆς τριαδικῆς χάριτος μὲ τὴν ὁποία ἐσωματωνόμαστε στὸ αἰώνιο δεῖπνο τῆς Βασιλείας.

Γ— Ἡ θεολογικὴ ἀποψη τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ (ἢ διὰ μέσου) τοῦ Υἱοῦ συναντιέται σὲ διαφορετικὰ θεολογικὰ πλαίσια στὸ Βυζάντιο καὶ στὴ Δύση καὶ στὴ σύγχρονη θεολογία. Ἡ ἀποψη αὐτὴ εἶναι ἐπιδεικτικὴ μιᾶς ὀρθόδοξης ἐρμηνείας, ὅπως παραδείγματος χάρη στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνό²² ἢ στὴ συνοδικὴ ἐπιστολὴ τοῦ πα-

22. «Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς..., καὶ Υἱοῦ δὲ Πνεῦμα, οὐχ ὡς ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς δι' αὐτοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον.

τριάρχη Ταρασίου πρὸς τοὺς Πατέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Νίκαιας (787)²³. Ὁ αἰδῖος Υἱὸς ἐδῶ ἐμφανίζεται ὡς ὁ μεσίτης τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος καὶ ὁ τόπος τῆς ἐκπορεύσεώς Του.

Ἀλλὰ αὐτὴ μπορεῖ ἐπίσης νὰ δημιουργήσῃ μιὰ καλυμμένη «φιλιολογιστικὴ» διδασκαλία, ὅπως αὐτὸ ἔγινε στὴν περίπτωσή τῆς συνόδου τῆς Φλωρεντίας. Ἡ παλαιὰ σύγκρουση τοῦ Filioque μᾶς τὸ ὑπενθυμίζει ξεκάθαρα. Δὲν πιστεύω, λοιπόν, ὅτι ἡ συμβιβαστικὴ διατύπωση τοῦ *per filium* (δι' Υἱοῦ) θὰ μπόρῃ ἀπὸ μόνῃ της νὰ προσφέρει μιὰ ἱκανοποιητικὴ καὶ κατευναστικὴ λύση στὴν σύγκρουση, γιὰ τὸ λόγῳ κυρίως ὅτι μπορεῖ νὰ προκαλέσει ἀμφιβολίες.

V. ΥΠΕΡΒΑΣΗ Ἡ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ FILIOQUE ΣΕ ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΤΡΙΑΔΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ;

1. Ἐκκλησιαστικὴ ἐμπειρία τοῦ μυστηρίου τῆς Τριάδος.

Στις μέρες μας παρατηροῦμε μιὰ ἀξιόλογη ἐμβάθυνση τῆς πνευματολογίας καὶ τὴν ἀνακάλυψη τῆς κεντρικῆς θέσεώς της, γιὰ τὴ συνολικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπίσης γιὰ τὴ θεολογία της. Ἐνα βλέμμα ἰδιαίτερα «ἄμεσο» καὶ ἔντονα ἐρευνητικὸ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Πνεύματος διατρέχει τὸν κίνδυνο νὰ τὸ σκληρύνει, νὰ τὸ ἀπογυμνώσει ἀπὸ τὸν ἄρρητο χαρακτήρα του καὶ νὰ ἐγκλωβίσει τὸ διάλογο σὲ ἄγονες πολεμικὲς. Ἡ ἱστορία τῆς συγκρούσεως μᾶς τὸ βεβαιώνει ξεκάθαρα. Εἶναι καιρὸς νὰ ἀναβαπτίσουμε τὴ «σκέψη» μας, τὴ θεολογικὴ ἀναζήτησή μας, τὸν ἴδιο τὸ νοῦ μας, μέσα στὴν καρδιά τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀγάπης τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου πνέει καὶ ζωοποιεῖ τὸ θεῖο Πνεῦμα. Εἶναι τότε, καὶ μόνο τότε, πού ἡ ὑπαρκτικὴ σημασία γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴ σωτηρία μας τοῦ μυστηρίου τῶν αἰδῶν προὸδων φανερώνεται καὶ κοινοποιεῖται.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι, ἂν ἡ πατερικὴ καὶ λειτουργικὴ παράδοση τῆς ὀρθοδοξίας διαφύλαξε στὸ θησαυροφυλάκιό της τὴ γνώση τῶν θείων μυστηρίων καὶ ὁμιλεῖ γιὰ ἀμοιβαῖες σχέσεις τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ἡ ἀκαδημαϊκὴ ὀρθόδοξη θεολογία πολὺ μερικὰ ἀφομοίωσε καὶ ἐπεξεργάστηκε αὐτὸ τὸ σημαντικὸ στοιχεῖο τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ἐν τούτοις εἶμαι πεπεισμένος ὅτι σήμερα, ὅπως καὶ στὸ παρελθόν, μόνο ἡ πατερικὴ σύνθεση, ἀναεωμένη ἀπὸ τὴν παλαμικὴ θεολογία καὶ ἐκσυγχρονισμένη μέσα στὴ σημερινὴ ὀρθόδοξη «νεοπατερικὴ» σκέψη, εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀναβαπτίσει τὴ θεολογικὴ ἐρῶνα στὸ ζωντανὸ καὶ δημιουργικὸ της κέντρο, αὐτὸ δηλαδὴ τῆς τριαδικῆς ἐμπειρίας καὶ θέας, πού εἶναι

Μόνος γὰρ αἴτιος ὁ Πατὴρ». Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθόδοξου πίστεως 1,12, PG 94, 849B.

23. Πρβλ. Mansi, Collectio conciliorum, XII, 1122.

πάντοτε ζωντανή στην 'Εκκλησία, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ τοῦ Πνεύματος. Ὑπάρχει, μὴ φαίνεται, μιὰ οὐσιαστικὴ κοινὴ κατεύθυνση ἀνάμεσα στὶς πατερικὲς συλλήψεις τὶς πρὸ δημιουργικὲς τῆς βυζαντινῆς θεολογίας (ἅγιος Γρηγόριος Κύπρου καὶ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς) καὶ τῆ σύγχρονη θεολογικὴ ἀναζήτηση, ἡ ὁποία μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν πνευματολογικὴ διάσταση τῆς χριστολογίας καὶ τὶς προεκτάσεις της μέσα στὴν 'Εκκλησία. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις, ἐκεῖνο πὸ ἐπιβάλλεται καὶ μᾶς εἰσάγει στὸ μυστήριον τοῦ ἀϊδίου Υἱοῦ, σαρκωμένου στὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Οἴου καὶ Πηγῆς τοῦ Πνεύματος πὸ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς, εἶναι ἡ μεγάλη πνευματικὴ παράδοση τῆς 'Εκκλησίας.

Τὸ νὰ ἀνακαλύψουμε, λοιπόν, ἐκ νέου τὴ θέση τοῦ Πνεύματος στὸ μυστήριον τοῦ προσωπικοῦ Χριστοῦ καὶ στὸ μυστήριον τοῦ "Ολοῦ Χριστοῦ πὸ εἶναι ἡ 'Εκκλησία, παρουσιάζεται σὰν μιὰ κατεπεύγουσα ἀνάγκη τοῦ θεολογικοῦ μας χρέους, σ' ὁποιαδήποτε χριστιανικὴ ὁμολογία κι ἂν ἀνήκουμε. Διαφορετικὰ ἡ ἴδια ἡ σημασία τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας ἐξασθενεῖ καὶ παραμορφώνεται.

Τὸ νὰ μιλοῦμε γιὰ τὸ πλήρωμα τοῦ Πνεύματος ἐν Χριστῷ, γιὰ τὴν κίνηση τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ Πνεύματι, γιὰ τὴ μετάδοση τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ Χριστοῦ μέσα στὴν 'Εκκλησία, αὐτὸ σημαίνει νὰ ἐξαγγείλουμε στοὺς ἀνθρώπους τὸ πλήρωμα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς καινούργιας ζωῆς πὸ μᾶς χαρίζει ἡ 'Αγία Τριάδα· νὰ ἐξαγγείλουμε ὅτι ἡ 'Εκκλησία καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν αὐτοπροσδιορίζονται, ἀλλ' ὅτι στὶς πρὸ βαθιὰς ρίζες τοὺς συνίστανται ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐνοίκηση τοῦ Πνεύματος πὸ μᾶς ἀναδεικνύει «χριστοὺς» καὶ υἱοὺς, κληρονόμους τῆς Βασιλείας τοῦ Πατρὸς.

Ἡ θεωρία, λοιπόν, τοῦ τριαδικοῦ μυστηρίου καὶ τῶν προόδων ἀποκτᾶ τὴν ἴδια ἔκταση καὶ σημασία μὲ τὸ πλήρωμα τῆς σωτηρίας μας. Πρέπει ἐπομένως καὶ ἡ ἴδια ἡ τριαδικὴ θεολογία νὰ εἶναι ἐναρμονισμένη πρὸς τὴν τριαδικὴ ἐμπειρία τῆς 'Εκκλησίας καὶ μέσα στὴν 'Εκκλησία, νὰ εἶναι εἰκόνα τῆς τριαδικῆς ζωῆς στὴν ὁποία εἴμαστε καλεσμένοι. Ἐτσι μπορεῖ νὰ φανερωθεῖ ἡ πλήρης συμφωνία τῆς θεολογίας καὶ τῆς ζωῆς (ἅγιος Εἰρηναῖος Λυών).

2. Βάση καὶ προϋποθέσεις τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου.

Οἱ ἱστορικὲς συνθήκες τῆς δογματικῆς διαμορφώσεως τοῦ Filioque (ἢ κάθε ἄλλου δόγματος) εἶναι ἀξεχώριστες ἀπὸ τὸ ἀντικειμενικὸ περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας του, ὅπως ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ἀγάπη σχηματίζουν μιὰ ἀδιάσπαστη ἐνότητα. Ἀποκατάσταση τοῦ αὐθεντικοῦ πνευματικοῦ κλίματος τοῦ διαλόγου, αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖο στοιχεῖο πὸ πρέπει

νὰ προηγηθεῖ καὶ πὸ ἐπιβάλλεται ἐπιτακτικὰ καὶ ἄμεσα στὴν ἐποχὴ μας.

Ἡ ἄρση τῶν ἀναθεμάτων μεταξὺ Ρώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως πὸ ξεκίνησε τὸ 1965, ὀφείλει νὰ ἐπεκταθεῖ στὸ σύνολο τῶν μονομερῶν πράξεων πὸ συνετέλεσαν στὸ νὰ ἀνοίξουν ἕνα δογματικὸ ρῆγμα ἀνάμεσα στὶς 'Εκκλησίες μας. Ἡ διακήρυξη τοῦ Filioque στὴ σύνοδο τῆς Λυών ὡς ἀλήθειας πίστεως πρέπει ἐν πρώτοις νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀναθεματισμοὺς πὸ τὴ συνοδεύουν. Ἐὰν τὸ λατινικὸ δόγμα τοῦ Filioque χάσει στὰ μάτια τῶν ὀρθοδόξων τὴν καταπιεστικὴ του δύναμη, ἐὰν τὸ Σύμβολο πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως ξαναβρεῖ τὴν ἀρχέγονη κοινὴ μορφὴ του καὶ ξαναγίνει «σύμβολον» ἐνότητος καὶ ἀγάπης, τὸ Filioque θὰ παύσει νὰ θεωρεῖται σὰν ἕνα ἁμάρτημα ἐναντίον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνότητος. Ἐτσι θὰ εἶναι δυνατὸν στοὺς ὀρθοδόξους νὰ τὸ ἐκτιμῆσουν σὰν μιὰ ἰδιαίτερη τοπικὴ θεολογικὴ ἀναζήτηση μιᾶς ἐποχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, πὸ ἀναζητᾶ νὰ ἐκφράσει μιὰ ἰδιαίτερη ὄψη τῆς καθολικῆς πίστεως.

Ἐὰν ἡ διδασκαλία τοῦ Filioque χάσει τὸν ἀναγκαστικὸ τῆς χαρακτῆρα, μὴ φαίνεται, λοιπόν, ὅτι εἶναι δυνατὸ νὰ ἀναζητήσουμε μέσα ἀπὸ ἕνα διάλογο ἀγάπης καὶ ἀλήθειας νὰ τὸ ἐντάξουμε σὲ μιὰ τριαδικὴ καὶ σωτηριολογικὴ θεώρηση πρὸ εὐρεία, αὐτὴν τῆς 'Εκκλησίας ὅλων τῶν χρόνων καὶ ὅλων τῶν περιοχῶν.

Οἱ σκέψεις αὐτὲς πάνω στὸ Filioque δὲ συνιστοῦν ἕνα μονομερὲς προσκλητήριο πρὸς τὴ θεολογικὴ συνείδηση τῶν ἀδελφῶν μας καθολικῶν (καὶ προτεσταντῶν) μόνο. Γιὰ νὰ μπορέσει ἡ καθολικὴ 'Εκκλησία νὰ πραγματοποιήσει τὴν πορεία της πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως μὲ τὴν Ὀρθοδοξία, γιὰ νὰ μπορέσει τὸ λατινικὸ «δόγμα» νὰ ἀνατοποθετηθεῖ μέσα σ' ἕνα ὀλοκληρωμένο θεολογικὸ καὶ πνευματικὸ πλαίσιο, πρέπει καὶ ἡ ἴδια ἡ ὀρθόδοξη 'Εκκλησία, ὀλόκληρη, ν' ἀναλάβει τὴν προσπάθεια μιᾶς βαθιᾶς πνευματικῆς ἀνακαινίσεως τῆς θεολογικῆς ἀναζητήσεώς της, προκειμένου ἡ εὐχαριστιακὴ ζωὴ νὰ μπορέσει νὰ εἶναι ὁ ἀληθινὸς τόπος τῆς τριαδικῆς κοινωνίας μέσα στὴν 'Εκκλησία. Ἡ ἀνακαινίση ἐν ἀγίῳ Πνεύματι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ σκέψεως εἶναι γιὰ ὀλόκληρη τὴ χριστιανοσύνη Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἡ ἀναγκαῖα προϋπόθεση τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος τῆς ἐνότητος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς μαρτυρίας στὸν κόσμον.

(Τέλος)

Πρωτοπρ. BORIS BOBRINSKOY

Καθηγητῆς Ἰνστιτούτου Ἁγίου Σεργίου Παρισίων

(Μετάφραση: Ἀρχιμ. Συμεὼν Κούτσας)

ΝΑ ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΘΟΥΝ ΤΑ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ;

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟΗΘΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΤΙΝΑ

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς καταβαλλομένης προσπάθειας ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Νεότητος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πρὸς ἀναμόρφωσιν¹ καὶ καλλιτέραν διοργάνωσιν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων² προτείνεται καὶ ἡ μετονομασία τῶν Κατηχητικῶν³.

Ἡ πρότασις περὶ ἀλλαγῆς τοῦ ὀνόματος τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι τι τὸ νέον. Ἀπὸ δεκαετιῶν, ὁσάκις εἰς συνέδρια ἢ ἄλλας συνάξεις διὰ τὰ Κατηχητικά συζητοῦνται τρόποι καὶ μέσα πρὸς πλέον καρποφόρον λειτουργίαν των, γίνεται καὶ ἡ πρότασις νὰ μετονομασθοῦν τὰ Κατηχητικά.

Εἰς τὸν παροῦσαν σύντομον δογματικοηθικὴν καὶ δὴ σωτηριολογικὴν θεώρησιν τοῦ ἐρωτήματος «Νὰ μετονομασθοῦν τὰ Κατηχητικά;» θὰ ἐξετάσωμεν ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ τὰ κύρια προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς μετονομασίας τῶν Κατηχητικῶν, πρακτικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χαρακτηριστικῶς, ἀφοῦ προηγουμένως ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν ἐν τοῖς πλαίσιοις τοῦ προφητικοῦ κυρίως ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐνάσκησιν τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου.

1. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναμορφώσεως τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἔχει ἐπισημανθῆ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ πολλὰκις ἔχει συζητηθῆ εἰς συνέδρια καὶ συνηλεύσεις. Βλ. σχετικὴν εἰσήγησιν εἰς τὸ Ι' Πανελλήνιον Θεολογικὸν Συνέδριον (ἐν Ἀθῆναις 1-3 Ἰουνίου 1963) ὑπὸ Ε. Θεοδώρου, τὸ αἷτημα τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου παρ' ἡμῖν, ἐν Τοῦ ἀύτοῦ, Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς, Ἀθῆναι 1978² (καὶ ἐν ἀνατυπώσει 1983), σ. 415-425.

2. Εἰς τὰ πλαίσια τῆς προσπάθειας ταύτης ἐντάσσεται καὶ ἡ ἐκδοσις κατ' ἀρχὰς (1982) ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1983 ἐξ.) νέων Κατηχητικῶν Βοηθημάτων συνταχθέντων κυρίως ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου βάσει νέας, θεωρητικῆς πρὸς τὸ παρὸν, διαρθρώσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κατηχήσεως εἰς πέντε βαθμίδας. Ἐπίσης εἰς τὰ πλαίσια τῆς προσπάθειας ταύτης ἐντάσσονται καὶ αἱ κατὰ καιροὺς συνάξεις Κατηχητῶν καὶ Κατηχητριῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἀσχέτως τοῦ κατὰ πόσον αὐταὶ ἐπιτυγχάνουν τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν.

3. Ἡ πρότασις αὕτη, ὡς σκέψις μᾶλλον, ἀνεκοινώθη κατὰ τὴν πρώτην σύναξιν κατηχητῶν καὶ κατηχητριῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν τοῦ κατηχητικοῦ ἔτους 1984-85 (26.11.1984, ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Γεωργίου Καρύτσης).

1. Ἡ ἐν τοῖς πλαίσιοις τοῦ προφητικοῦ κυρίως ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐνάσκησις τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου

α. Τὸ προφητικὸν ἀξιῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία κιβωτὸς οὖσα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς χάριτος κέκτηται τὸ τρισπὸν ἀξιῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ προφητικόν, τὸ ἀρχιερατικόν καὶ τὸ βασιλικόν καὶ ἀσκεῖ αὐτὸ πρὸς ὑποκειμενικὴν ὑφ' ἐκάστου ἀνθρώπου προσοικειώσιν τῆς διὰ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τοῦ ὄλου ἐπὶ τῆς γῆς σωτηριώδους ἔργου τοῦ Θεανθρώπου εἰς τὴν ὄλην ἀνθρωπότητα προσφερθείσης σωτηρίας⁴.

Εἰδικώτερον ἢ Ἐκκλησία κεκτημένη καὶ ἀσκοῦσα τὸ προφητικὸν ἀξιῶμα διδάσκει τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν ὑποκειμενικὴν προσοικειώσιν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας δογματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀποκεκαλυμμένας θείας ἀληθείας. Τὰς ἀληθείας αὐτὰς διδάσκει καὶ εἰς τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς εὐρισκομένους καὶ εἰς τὰ μέλη αὐτῆς.

Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας εὐρισκομένους ἀπευθύνεται καλοῦσα αὐτοὺς εἰς πίστιν καὶ βάπτισμα συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου (ἀπορευθέντες μαθητεῦσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν)⁵. Πρὸς δὲ τὰ μέλη αὐτῆς προσφέρει τὸν θεῖον λόγον πρὸς προαγωγὴν αὐτῶν ἐν τῇ πίστει⁶ καὶ γενικώτερον «πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, μέχρι κατανήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ

4. Περὶ τοῦ τρισσοῦ ἀξιώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας βλ. ἐνδεικτικῶς Ἰω. Καρμίρη, Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1957 (ἀνατύπωσις 1960), σ. 53, 59 ἐξ. Ν. Ε. Μητσοπούλου, Τρία θεῖα ἰδιώματα καὶ τὸ τρισπὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν Χριστῷ ἀξιῶμα, Ἀθῆναι 1972, σελ. 17 ἐξ. Τοῦ ἀύτοῦ, Θέματα Ὀρθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας, Ἀθῆναι 1984², σελ. 156 ἐξ., 256 ἐξ., 269 ἐξ.

5. Ματθ. 28,19-20. Πρβλ. Μάρκ. 16,15-16: «Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει, ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται».

6. Πρβλ. «πρόσθετε ἡμῖν πίστιν» (Λουκ. 17,5) καὶ «πιστεύω Κύριε· βοήθει μοι τῇ ἀπιστίᾳ» (Μάρκ. 9,24).

τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 4,12-13). Προσέτι ἡ Ἐκκλησία καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ παρέχει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ παιδιά κυρίως διὰ τῶν γονέων των καὶ τῶν ἀναδόχων των, ἀλλὰ καὶ δι' εἰδικῶν ἐντεταλμένων διδασκάλων ἢ κατηχητῶν.

β'. Ἡ κατήχησις ὡς ἐνάσκησις τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος διδασκαλία τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος τῆς σωτηρίας καὶ πάντων τῶν ἐν Χριστῷ ἀποκεκαλυμμένων σφουδρῶν ἀληθειῶν ὀνομάζεται ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων κατήχησις⁷.

Ἡδὴ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ χρησιμοποιεῖται πρὸς τοῦτο τὸ ρῆμα «κατηχεῖν»⁸. Ὁ δὲ ὅρος «κατηχεῖν» (Γαλ. 6,6) χρησιμοποιεῖται ἐν οἷα ἐννοία καὶ ὁ ὅρος «διδάσκαλος» (Α' Κορ. 12,28. Ἐφεσ. 4,11)⁹.

Ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἔχομεν καὶ τὴν τάξιν τῶν κατηχομένων, τ.ε. τῶν διδασκομένων τὰς θείας ὑπερφυσικὰς ἀληθείας, προκειμένου οὗτοι ἀποδεχόμενοι αὐτὰς διὰ τῆς πίστεως νὰ ἐνταχθοῦν διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἄλλ' ἡ κατήχησις δὲν περιορίζετο μόνον εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ δεχθοῦν τὸ ἅγιον Βάπτισμα. Ἀπηθύνετο καὶ πρὸς τοὺς ἤδη βεβαπτισμένους. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἔχομεν καὶ γραπτὰς κατηχήσεις ὄχι μόνον διὰ τοὺς κατηχομένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς νεοφωτιστοὺς καὶ γενικώτερον τοὺς ἔχοντας βαπτισθῆ, τὰς λεγομένας μυσταγωγικὰς κατηχήσεις¹⁰, αἱ ὁποῖαι ἀποσκοποῦν εἰς τὸ νὰ μύησουν τοὺς βεβαπτισμένους πιστοὺς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ὅρος κατήχησις προσλαμβάνει καὶ τὴν εὐρύτεραν σημασίαν τῆς καθ' ὅλου προσπαθείας τῆς Ἐκκλησίας νὰ χειραγωγῆσῃ εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν τὰ μέλη τῆς.

Ὁμιλοῦντες ἐνταῦθα περὶ τῆς κατηχήσεως ὡς ἐνασκήσεως τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τονίσωμεν καὶ τὰ ἀκόλουθα, γνωστὰ μὲν, ἀλλ' ἐνίοτε λησμονούμενα, ἀπὸ καθαρῶς

δογματικῆς πλευρᾶς, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἄμεσον ἀναφορὰν εἰς τὴν ἠθικοπρακτικὴν διάστασιν τῆς ἐνασκήσεως τῆς κατηχήσεως καὶ δὴ διὰ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων.

Ἡ κατήχησις ὡς διδασκτικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας δέον νὰ ἀσκήται πάντοτε, εἴτε ὑπὸ κληρικῶν, εἴτε ὑπὸ λαϊκῶν¹¹ ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ποιμαντουσίας Ἐκκλησίας καὶ δὴ κατ' ἐνορίαν¹² μὲ κέντρον τὸν κατὰ τόπους Ἐπίσκοπον.

Βεβαίως καὶ πᾶς ὀρθόδοξος χριστιανός, ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας, μετέχει τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος αὐτῆς, ὡς καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ. Ἡ μετοχὴ πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν εἰς τὸ τρισσὸν ἀξίωμα τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι συνέπεια τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν, ὡς μελῶν τοῦ μυστικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ σώματος, τὸν θεάνθρωπον Κύριον, καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ὅλον¹³. Ὡς μέτοχοι δὲ τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος οἱ πιστοὶ ἔχουν δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσιν νὰ μαρτυροῦν περὶ τῆς πίστεώς των συμφώνως πρὸς τὸ «ἐτοιμοὶ αἰεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος» (Α' Πέτρ. 3,15). Ἡ μαρτυρία ὅμως αὕτη δέον νὰ εἶναι μαρτυρία τῆς Ἀληθείας, προϋποθέτουσα κατοχὴν τῶν δογματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀληθειῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ζωὴν, ἢ, ἀκριβέστερον, προσπάθειαν ζωῆς, σύμφωνον πρὸς τὰς ἀληθείας αὐτὰς καὶ γενικώτερον ζωὴν συνειδητοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς μέτοχοι δὲ τοῦ προφητικοῦ καὶ γενικώτερον τοῦ τρισσοῦ ἀξιώματος ἔχουν τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσιν ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω πάντοτε προϋποθέσεις οἱ γονεῖς καὶ ὁ ἀνάδοχος¹⁴ τοῦ νηπιοβαπτισθέντος νὰ

11. Ἄν καὶ τὸ ἔργον τῆς κατηχήσεως εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἔργον τῶν κληρικῶν, ἐν τούτοις, συνήθως, οἱ λαϊκοὶ ἐπιτυγχάνουν περισσότερον ὡς κατηχηταί. Πολὺ προσφωδῶς ἔχει παρατηρηθῆ: «Ἵπάρχει πάντοτε κάποια δυσκολία ἀμέσου ἐπαφῆς μεταξὺ κληρικῶν καὶ νέων, καίτοι δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ τοῦτο ἀπολύτως ὡς ἀρχὴν λόγῳ τῆς ἰδικῆς μου πείρας ἐν προκειμένῳ. Ἄλλ' εἶναι γεγονόςὸς ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθὲς γενικώτερον, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ ἱερεὺς ἐμφανίζεται ἐν τινι μέτρῳ εἰς τοὺς νεαροὺς ὡς ἐπαγγελματίας εἰς τὸ κατηχητικὸν ἔργον. Ἐνῶ οἱ ἐθελονταὶ νέοι καὶ νέαι πρώην μαθηταὶ κατηχητικῶν οἱ ἴδιοι ἐνθουσιάζουσιν καὶ αὐτοθυσιαστικοὶ ἀποτελοῦν ζωντανὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων» (Α γ γ. Νησιώτου, Ἀγὼν ἀνακλιίνσεως, πενήντα ἔτη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1971, σ. 70-71).

12. Σημειωτέον ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἱδρυτῶν, ἂν μὴ ὁ ἱδρυτής, τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἐν Ἑλλάδι ἱερεὺς Μᾶρκος Τσικτάνης ἐθεώρει τὸ Κατηχητικὸν ὡς ἐνοριακὸν ἔργον, συνυφασμένον μὲ τὴν ὅλην ποιμαντικὴν διακονίαν τοῦ ἐφημερίου. Βλ. Μ. Γ σ α κ τ ἄ ν η, Τὸ ἔργον τοῦ ἐφημερίου. Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, ἐν «Καινῇ Κτίσει» 1(1923) 6-7.

13. Βλ. καὶ Ν. Μ η τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, Τρία θεῖα ἰδιώματα... σ. 24 ἐξ.

14. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιβάλλεται ὁ ἀνάδοχος νὰ εἶναι συνειδητὸν μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Θὰ πρέπει δὲ νὰ μὴ ἐπιτρέπεται εἰς ἀποδεδειγμένους μὴ συνειδητὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, πολλῶν δὲ μᾶλλον εἰς πολεμίους αὐτῆς, νὰ γίνωνται ἀνάδοχοι.

7. Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς κατηχήσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ βλ. Π. Τ ρ ε μ π ἔ λ α, Κατηχητικὴ ἢ ἱστορία καὶ θεωρία τῆς Κατηχήσεως, Ἀθήναι 1931, σ. 15 ἐξ.

8. Λουκ. 1,4: «ἵνα ἐπιγνώσῃ περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν». Πράξ. 18,25: «οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν Κυρίου». Α' Κορ. 14,19: «ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω». Γαλ. 6,6: «κοινωνεῖτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς». Βλ. καὶ Ε. Θεοδώρου, μν. ε., σ. 27.

9. Βλ. σχετικῶς Η. W. Bejer, Κατηχέω, ἐν. G. Kittel, Theologisches Wörterbuch zum neuen Testament, Bd. III, Stuttgart 1967, σ. 639.

10. Βλ. Ε. Θεοδώρου, ἐνθ' ἄν., σ. 30.

κατηχήσουν αυτό και να καταστήσουν αυτό, έλευθέ-
ρως αποδεχόμενον, όταν φθάση εις την κατάλληλον
ήλικίαν, τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως, συνειδητὸν
μέλος τῆς Ἐκκλησίας.

γ'. Τὸ διὰ τῶν Κατηχητικῶν Σχο-
λείων κατηχητικὸν ἔργον τῆς Ἐκ-
κλησίας ὡς ἐνάσκησις κυρίως τοῦ
προφητικοῦ ἀξιώματος.

Ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων
ἀποσκοπεῖ πρωτίστως εἰς τὸ νὰ κατηχήσῃ τὰ παιδιά
καὶ τοὺς νέους, νὰ διδάξῃ δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς τὰς θείας
ὑπερφυσικὰς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐν Χριστῷ
καὶ κατὰ Χριστὸν ζωῆς, τὰς ὁποίας λόγῳ τοῦ νηπι-
βαπτισμοῦ δὲν ἐδιδάχθησαν προτοῦ εἰσελθῶν εἰς τὴν
Ἐκκλησίαν. Τὸ ἔργον τοῦτο τῶν Κατηχητικῶν Σχο-
λείων βαίνει παραλλήλως πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν γονέων
καὶ τῶν ἀναδόχων κατήχησιν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν
θείων ἀληθειῶν διὰ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν
ἐν τῇ Στοιχειῶδη καὶ τῇ Μέσῃ Ἐκπαιδεύσει τῆς
Πατρίδος μας.

Βεβαίως τὸ Κατηχητικὸν δὲν περιορίζεται εἰς
τὴν μετάδοσιν γνώσεων θρησκευτικῶν, εἰς τὴν διδα-
σκαλίαν τῆς θείας ὑπερφυσικῆς Ἀποκαλύψεως. Ἀ-
ποβλέπει εἰς τὴν διάπλασιν χριστιανικῶν προσωπι-
κοτήτων, εἰς τὸν καταρτισμὸν συνειδητῶν μελῶν τῆς
Ἐκκλησίας, εἰς τὸ νὰ ἀμορφωθῇ Χριστὸς ἐν» (Γαλ.
4,19) τοῖς φοιτῶσιν εἰς τὰ Κατηχητικά¹⁵.

Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰ Κατηχητικά παραλλήλως
πρὸς τὴν προσφορὰν τοῦ θείου λόγου καταβάλλεται
προσπάθεια, καὶ πρέπει νὰ καταβάλλεται, ὅπου δὲν
καταβάλλεται, διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ συμμετοχὴν τῶν
κατηχητοπαίδων εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκ-
κλησίας, εἰς ἐκδηλώσεις ἀλληλεγγύης καὶ συμπαρα-
στάσεως πρὸς τοὺς πάσχοντες, εἰς διαφόρους πολι-
τιστικὰς καὶ ψυχαγωγικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἄλλας
πτυχὰς τῆς ἐν κοινωνίᾳ ζωῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν προβο-
λὴν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τοῦ μηνύματος τῆς ἐν Χριστῷ
σωτηρίας.

Κατὰ ταῦτα διὰ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων
ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀσκειῖται μόνον τὸ προφητι-
κὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ παραλλήλως καὶ τὸ ἀρχιερατικὸν
καὶ τὸ βασιλικόν. Οἱ δὲ φοιτῶντες εἰς τὰ Κατηχητι-
κὰ καλοῦνται καὶ αὐτοὶ νὰ συναναπτύσσουν ἑλας
ἐκεῖνας τὰς δυνατότητας, τὰς ὁποίας παρέχει τὸ ὄλον

15. Ἐντεῦθεν καὶ «τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον δέον νὰ κέ-
κτηται ἐκδηλον μυσταγωγικὸν καὶ λειτουργικὸν χαρακτῆρα
καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ οὐχὶ τόσο τὸν διὰ θρησκευτικῶν γνώσεων
πλουτισμὸν τῆς διανοίας τῶν Κατηχητοπαίδων, ἀλλὰ κυρίως
τὴν ὑπ' αὐτῶν μετὰ κατανοήσεως βίωσιν τοῦ καθ' ὄλου Χρι-
στιανικοῦ Μυστηρίου ὡς τοῦτο ἐκφράζεται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ
καὶ τῇ λατρευτικῇ ζωῇ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ὡς
καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης ἐκδηλώσιν τῆς Ὀρθοδόξου
αὐτῶν πίστεως ἐν τῇ προσωπικῇ ζωῇ ἐκάστου ἐξ αὐτῶν» [Ε.
Θεοδωροῦ], Ἡ αἰωνία ἀλήθεια, Κατηχητικά Βοηθήμα-
τα, Α' σειρά Ἀνωτέρου, Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1960, σ. 6'.

τρισὸν ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ, ὡς «προφήται»¹⁶ καὶ
«ιερεῖς»¹⁷ καὶ «βασιλεῖς»¹⁸.

Παρὰ τὸ πολὺπλευρον καὶ πολὺπτυχον ἔργον τοῦ
τὸ Κατηχητικὸν δὲν παύει καὶ δὲν πρέπει νὰ παύσῃ
νὰ ἔχῃ ὡς κύριον σκοπὸν τὴν μετάδοσιν εἰς τοὺς φοι-
τῶντας εἰς αὐτὸ τῶν σφζουσῶν θείων ὑπερφυσικῶν
ἀληθειῶν, τῶν δογματικῶν καὶ ἠθικῶν, τῶν μετὰ τῆς
κέντρον τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ἐχούσης λειτουργικῆς
ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας συνδεδεμένων. Μὲ ἄλλας λέξεις
κύριον ἔργον τοῦ Κατηχητικοῦ εἶναι καὶ πρέπει νὰ
ἐξακολουθήσῃ νὰ εἶναι ἡ κατῆχησις ἐν τῇ κυρίᾳ
τοῦ ὄρου ἐννοία.

Ἀλλὰ καὶ τὸ καθ' ὄλου πολὺπτυχον καὶ πολὺ-
πλευρον ἔργον τοῦ κατηχητικοῦ δὲν παύει καὶ αὐτὸ
νὰ ἀποτελῇ κατήχησιν ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ τοῦ ὄρου ἐν-
νοίᾳ¹⁹, περὶ τῆς ὁποίας προηγουμένως ὠμιλήσαμεν.

δ'. Τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα ὡς
προσφέροντα τὴν κατήχησιν καλῶς
ὀνομάζονται καὶ πρέπει νὰ ὀνομά-
ζονται Κατηχητικά.

Ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν μέχρι τοῦδε συνάγεται τὸ
συμπέρασμα ὅτι τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα τῆς Ἐκ-
κλησίας ὡς παρέχοντα κατήχησιν ἐν τῇ ἐνάσκησει
τοῦ προφητικοῦ κυρίως ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας
καλῶς ὀνομάζονται «Κατηχητικά».

16. Ὡς πιστεύοντες ἅμα καὶ διδάσκοντες καὶ αὐτοὶ διὰ
τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος τῆς ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ
Χριστὸν ζωῆς των.

17. Ὡς συνειδητῶς μετέχοντες εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν
τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσφέροντες συνεχῶς τὴν ὄλην ὑπαρξίν
των ἐν εἰδῇ πνευματικῆς θυσίας πρὸς τὸν Κύριον.

18. Ἐπειδὴ ἀγωνιζόμενοι καὶ κατανικνόμενοι, θεῖα χάριτι, τὰ
πάθη των καὶ γενικώτερον συμμορφούμενοι πρὸς τὸ θεῖον θέ-
λημα, πράττοντες τὸ ἀγαθὸν πάντοτε καὶ ἐν παντὶ καὶ ὡς μέλ-
λοντες νὰ ἀσχοληθοῦν κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἐπιτρεπτόν, καὶ
εἰς τὰ τῆς Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Πλεονα περὶ τῆς
συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν εἰς ἐν ἑκάστον τῶν τριῶν ἀξιωμάτων
βλ. Ἰω. Καραμύρη, Δογματικῆς Τμήμα Ε'. Ὀρθόδοξος
Ἐκκλησιολογία, Ἀθήναι 1973, σ. 460 ἐξ., 480 ἐξ., 495 ἐξ.

19. Αὐτὴν τὴν μορφήν τῆς κατήχσεως ἔχουν ὡς σκοπὸν
καὶ τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
Εἰς τοῦτο δὲ ἀποβλέπουν καὶ τὰ νέα Κατηχητικά Βοηθήματα
τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων,
ὡς εἰς αὐτὰ ἀναγράφεται, «α) προσφέρει τίς θεμελιώδεις ἀλή-
θειες τῆς ὀρθοδόξου πίστεως σὲ προσιτὴ μορφή, ἀνάλογα μὲ
τὴν ἡλικίαν τῶν κατηχομένων. β) στοχεύει στὴν ἐνταξίαν τῶν
παιδίων στὸν τρόπο ζωῆς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας,
ὥστε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ οὐσιαστικὸν σκοπὸς τῆς Κα-
τηχῆσεως (=πληροφόρηση, ἐνημέρωση, μύηση ἢ μυσ-
ταγωγία)» «Ζωὴ μέσα στὸν Κόσμον». Βοηθήματα
γιὰ ἐκκλησιαστικὴ Κατήχηση. Βαθμίδα 5β, ἐκδ. Ἀποστολι-
κῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀ.ε., σ. 15].
Σημειωτέον ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέβλεπον καὶ τὰ μέχρι πρότινος ἐν
χρῆσει Κατηχητικά Βοηθήματα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
καὶ διὰ τὰ διὰ τὰ Ἀνώτερα Κατηχητικά, ὡς δηλοῦνται καὶ ἐν
τῶν τίτλων τῶν βοηθημάτων αὐτῶν (Αἰωνία ἀλήθεια, Ὀλο-
κληρωμένοι προσωπικότητες, Οἰκοδόμοι Πολιτισμοῦ), πολλῶν
δὲ μᾶλλον ἐκ τῶν περιεχομένων αὐτῶν.

ΦΑΝΑΡΙ, ΠΡΟ ΕΞ ΗΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ *

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ίεράρχαι,
άγαπητοί μου άδελφοί,

Ο άκατάληπτος και άπερινόητος θεϊός τής Έκκλησίας Δομήτωρ, «ερχόμενος προς τό Πάθος» για τήν δική μας σωτηρία, «καταδέχεται επίνικιον ώδήν» από τους ανθρώπους. Έκείνος ό Όποιος «τρισαγίω ύμνω» και «άπαύστοις δοξολογίαις» άνυμνεϊται από τους άγγέλους.

Κι έμείς, ό περιούσιος λαός Του τής Πόλεως αυτής, συγκεντρωμένοι σε λατρευτική σύναξι στην Άγια του Χριστού Μεγάλη Έκκλησία, τήν «βιωτικήν άποθέμενοι μέριμναν» και «τά τής νίκης σύμβολα φέροντες» σήμερα, δηλαδή τά θαία των φοινίκων, δάφνης

* Έλέχθη υπό του Πανοσιολ. Υπογραμματέως τής Άγίας και Ίερας Συνόδου Διακ. κ. Μελλίτωνος Καρδ, έν τώ Πανσέπτω Πατριαρχικώ Ναφ του Άγίου Γεωργίου έν Φαναρίω, τή Κυριακή των Βαΐων (7.4.1985), έν Πατριαρχική και Συνοδική χοροστασία.

Ο όρος «Κατηχητικά» και άγιογραφική και δή καινοδιαθηκική βάση έχει και σύμφωνα προς τήν παράδοσιν τής Έκκλησίας είναι και άνταποκρίνεται πλήρως προς τό περιεχόμενον των Κατηχητικών Σχολείων.

Βεβαίως ή λέξις «Κατηχητικά» δέν είναι δογματικός όρος, θεϊας ύπερφυσικής αληθείας δηλών και υπό Οικουμενικής Συνόδου έχων καθορισθή, ώστε να μη επιτρέπεται ή μεταβολή του.

Άλλως τε όχι μόνον κατά τά πρώτα έτη τής λειτουργίας των Κατηχητικών Σχολείων, υπό τήν μορφήν περίπου καθ' ήν λειτουργούν και σήμερα, έχρησιμοποιεϊτο δι' αυτά και ό όρος «Κυριακών Σχολείων»²⁰, κατά μετάφρασιν του άγγλικού Sunday School²¹, αλλά και μετά τήν επικράτησιν τής ονομασίας Κατηχητικών Σχολείων²² δέν έπαυσε χρησι-

20. Βλ. π.χ. Μ. Τσακτάνη, 'Η Έκκλησία και τά Κατηχητικά Σχολεία, ένθ' άν. σ. 7, όπου χρησιμοποιεϊται και ή έκφρασις «Κυριακά Σχολεία».

21. Σημειωτέον ότι και προσωπικώς δέν έδιστάσαμεν πρό έτών να χρησιμοποιήσωμεν τήν ονομασίαν αυτήν διά να πληροφορήσωμεν ξένους έκτός Ελλάδος περί των έν Ελλάδα Κατηχητικών Σχολείων (Βλ. Ν. Mitsopoulos, Sunday School Work of the Greek S.C.A., έν Federation News Sheet 14 (1954) 57).

22. 'Ηδη επί Άρχιεπισκόπου Άθηνών Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου (1923 έξ.) του και ύποστηρίξαντος τόν θεσμόν των Κατηχητικών.

και μυρσίνες, «ψυχαίς καθαράις και άρρυπώτοις χείλεσι» Τόν δοξολογοϋμε και Τόν προσκυνοϋμε και Τόν ύποδεχόμεθα. Τόν ύποδεχόμεθα «ώς τόν Βασιλέα των όλων» εισπορευόμενον και έφέντος εις τά άδυστα του είναι μας δια να μās αγιάσει, να μās φωτίσει και να μās διδάξει τρόπους ζωής, τρόπους μαρτυρίου και μαρτυρίας.

Άπό τήν άλλη πλευρά, ό Κύριος, ερχόμενος από σήμεραν τό έσπέρας άνθρωποπιστικώς παθείν θελουσώς, μās εισάγει και σε ένα άλλο ανεξιχνίαστο, βιωματικό ύμωσ, μυστήριο. Εις τό μυστήριο του μαρτυρίου Του, του Σταυρού και τής Άναστάσεως Του. Μās καλεϊ εις συνειδητοποίησιν τής πορείας Του «διά δόξης και άτιμίας» εις τό «σώσαι τόν άνθρωπον».

Αυτή ακριβώς ή πορεία Του ταυτίζεται με τήν ζωή τής Μεγάλης Έκκλησίας δια μέσου τής ιστορίας και ομοιάζει και με τήν δική μας ζωή και μαρτυρία. Όμοιάζει με τήν ζωή και μαρτυρία των Πολιτών στους τόπους τούτους, που ήγήσαν οι αϊώνες και κατηξίωσεν ή ιστορία.

Λοιπόν, αυτός ό σημερινός συνεορτασμός δύο γεγονότων τής έπιγείου ζωής του Χριστού, αντιθέτων έκ

μοποιουμένη και ή έκφρασις «Κυριακών Σχολείων»²³.

Έάν λοιπόν ύπῆρχον λόγοι σοβαροί ή άκριβέστερον λόγοι σωτηριολογικοί, τ.έ. συναπτόμενοι προς τήν έν Χριστώ σωτηρίαν των ανθρώπων, θα ήτο όχι μόνον δυνατόν και επιτρεπτόν, αλλά και αναγκαϊόν να μετονομασθοϋν τά Κατηχητικά²⁴. Τοιαύτης φύσεως ύμωσ λόγοι δέν ύπάρχουν, ως θα ιδώμεν εις τό ακολουθοϋν δεύτερον τμήμα τής παρούσης μελέτης, διό και βάσει των ως άνω έκτεθέντων τά Κατηχητικά πρέπει να συνεχίσουν να φέρουν τήν ονομασίαν Κατηχητικά.

(Συνεχίζεται)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΥΘ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Κατηχητής Ίερας Άρχιεπισκοπής Άθηνών

Άναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Άθηνών

23. Βλ. Π. Μπρατσιώτου, Τό Κυριακών Σχολείον έν Ελλάδα, Άθήνα 1959.

24. Έν τή έννοία προφανώς ταύτη έχει λεχθή ότι «εφ' όσον τό Κατηχητικών Σχολείον δέν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσον προς σκοπόν, θα ήτο δυνατόν, εάν κριθή σκόπιμον, να αλλάξει τελείως μορφήν, ίσως και ονομασίαν» (Ε. Θεοδώρου, Τό άλτημα τής άναμορφώσεως..., ένθ' άν. σ. 425).

πρώτης ὄψεως, μᾶς εἰσάγει στὴν μυστικὴ καὶ ἀλληλένδετη ἐνότητα χαρᾶς καὶ λύπης, μαρτυρίας καὶ μαρτυρίου, Σταυροῦ καὶ Ἀναστάσεως.

Αὐτὲς τὶς δυὸ προοπτικὲς τοῦ Θεοῦ δράματος ἐπιθυμῶ νὰ ἀναλύσῃ σήμερα ὁ Ἱερός Πατριαρχικός Ἀμβων. Ὅτι δηλαδή πίσω καὶ πέρα ἀπὸ κάθε δόξα καὶ χαρὰ τοῦ κόσμου τούτου, «ἐπίπλαστον καὶ πρόσκαιρον», κρύπτεται μιὰ λύπη. Καὶ ἀντιθέτως, πέρα ἀπὸ κάθε στενοχώρια καὶ χαρὰ, ἡ χαρὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἡ ὁποία κατακτᾶται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν «φιλόθεον χάριν» τοῦ «θησαυροῦ τῶν ἀγαθῶν».

* * *

Ἀδελφοί μου,

«Πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα» ὁ Ἰησοῦς ἀποθεώ-νεται στὰ Ἱεροσόλυμα. Εἰσέρχεται ὡς βασιλεὺς ἔστω καὶ «ἐπὶ πῶλον ὄνου». Μετὰ ταῦτα ὅμως, σὲ λίγες μέρες, ἀμέσως, ἀκολουθοῦν ἡ σύλληψις, τὰ φρικτὰ Πάθη, ὁ Σταυρός. Ὅμως καὶ αὐτὴν τὴν ὥρα τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου τοῦ Ἰησοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα εἶναι παρὼν ὁ Σταυρός, τὸ μαρτύριο, ἡ ἀγωνία τῆς Γεθσημανῆ. Καὶ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῇ ὅτι ἡ ἔνδοξος εἰσόδος τοῦ Ἰησοῦ στὴν Ἁγία Πόλι εἶναι ἡ εἰσόδος τοῦ μαρτυρίου στὴν ἐπίγεια ζωὴ τοῦ Κυρίου καὶ κατ' ἐπέκτασι καὶ στὴν ζωὴ τοῦ κόσμου, στὴν ζωὴ ὅλων μας.

Μαρτύριο διαμηνύει, λοιπόν, καὶ μαρτύριο κηρύττει ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων κάθε χρόνο. Μαρτύριο ὅμως χριστιανικό, μαρτύριο πὸν ὑπόσχεται αἰώνια ζωὴ καὶ Ἀνάστασις.

Στὴν Βαϊοφόρο εἰκόνα πὸν προσκυνοῦμε σήμερα, βλέπουμε τὸν Χριστὸ νὰ εἰκονίζεται ἐπάνω στὸν «κίον ὑπόζυγιον» καὶ νὰ πορεύεται ἐπάνω στὰ βαῖα τῶν κλάδων καὶ στὰ λουλούδια. Κάτω ὅμως ἀπὸ τὶς δάφνες αὐτὲς καὶ τὰ ἄνθη καὶ τοὺς ἐνθουσιώδεις ἀλαλαγμοὺς τοῦ πλήθους ὑπάρχει ἕνα πικρὸ ποτήρι, ἄγνωστο στὸν ἀνόνημο ὄχλο. Εἶναι τὸ ποτήρι τῆς χαρμολύπης. Εἶναι συγχρόνως ἡ μαρτυρία τῆς καταγίδος καὶ τῆς ἀνοίξεως, τῆς γλυκύτητος καὶ τοῦ πόνου.

Ἐδῶ ἀκριβῶς εὐρίσκεται ἡ μιὰ προοπτικὴ τοῦ ἀνθρωπίνου δράματος πὸν μᾶς διδάσκει σήμερα ὁ θριαμβευτὴς Ἰησοῦς: ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ χαρὰ καὶ ἡ χριστοθέλητος δόξα καὶ οἱ εὐγενεῖς ἐπιτυχίες στὴν ζωὴ δὲν ἔρχονται ἐπάνω καὶ ἀνάμεσα στὰ λουλούδια. Ἐρχονται ἀνάμεσα στὰ ἀγκάθια καὶ στοὺς τριβόλους, ἔρχονται ἐπάνω στοὺς σταυροὺς.

Καὶ ἡ σημερινὴ δόξα καὶ ἀποθέωσις τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸν «ὄχλο» ἦταν φευγαλέα καὶ πρόσκαιρη, γιατί τὴν ἀκολούθησε ἡ καταδίκη καὶ ὁ θάνατος, πάλιν ἀπὸ τὸν ἴδιο «ὄχλο». Καὶ μάλιστα θάνατος «ἐπὶ σταυροῦ». Γ' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος δὲν δίνει σημασίαν στὰ «Ὡσαννά», ἀλλὰ συνεχίζει τὴν πορεία Του, εἰς Ἱερουσαλήμ... «Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται...». Γιατί ὁ Κύριος, πίσω ἀπ' αὐτὰ βλέπει τὴν ἀλήθεια, βλέπει τὸν Σταυρὸ ὡς ἄν πραγματικότητά γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πὸν

ζητοῦν καὶ προσμένουν κάποια χαρὰ, κάποια δόξα, κάποια ἀνάστασις.

Καὶ μὲ τὴν πορεία Του αὐτὴ ὁ Ἰησοῦς, διδάσκει σὲ μᾶς, ὅτι διαρκούσης τῆς κοινωνικῆς εὐμετάβλητης ζωῆς μας ἐπὶ τῆς γῆς δὲν πρέπει νὰ χάνουμε τὸ θάρρος μας ὅταν, ἐμεῖς οἱ «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» πλασμένοι ἄνθρωποι, βρεθοῦμε ἀντιμέτωποι μὲ παρόμοιες καταστάσεις. Νὰ μὴ γονατίζουμε ὅταν αἰφνιδίως δεχόμαστε ἄδικα χτυπήματα ἀπὸ ἀνθρώπους πὸν μέχρι χθὲς μᾶς τιμοῦσαν, σκυοφαντίες ἀπὸ αὐτοὺς πὸν μᾶς ἐπαινοῦσαν, χαριστικὲς βολὲς ἀπὸ πρόσωπα πὸν μᾶς χειροκροτοῦσαν. Μάλιστα, νὰ μὴ χάσουμε τὸ θάρρος μας, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀνθρώπινος σταυρός, ἀδελφοί μου, καὶ ἡ εἰς Ἱερουσαλήμ γεμάτη νόημα πορεία τοῦ Χριστοῦ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἀντοχὴ γιὰ κάτι τέτοιους σταυροὺς καὶ σταυρώσεις μᾶς διδάσκει σήμερα, Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Γ' αὐτὸ σήμερα, ὅταν προσκυνοῦμε τὸν δοξασιμένο Ἰησοῦ, δοξασιμένο ἔστω καὶ κατὰ τὴν κρίσι «τοῦ κόσμου τούτου», ψάλλουμε τὸ περίφημο τροπάριο τῆς σοφίας, τοῦ θιώματος καὶ τῆς θεοπνεύστου συλλήψεως τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας: «Σήμερον ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡμᾶς συνήγαγε, καὶ πάντες αἶροντες τὸν Σταυρὸν Σου, Κύριε, λέγομεν: Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Ἡ πανσθενουργὸς δηλαδή χάρις τοῦ Θεοῦ μᾶς συνεκέντρωσε, κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴ τοῦ ἀνθρωπίνου θριάμβου τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν πάνσεπτον τούτον Οἶκον, αἶροντας δὲ ὁ καθένας μας τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς δικούς μας πολυειδεῖς σταυροὺς προσκυνοῦμε τὸν Χριστὸ Βασιλέα, καὶ πέρα ἀπὸ τὴν πορφύρα τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος Του, τὸν προσκυνοῦμε κρεμάμενον στὸν Γολγοθᾶ ἐν μέσῳ δύο ληστῶν.

Καὶ ἀμέσως ἡ καρδιὰ καὶ τὸ βλέμμα μας βυθίζεται πέρα καὶ πίσω ἀπὸ τὸ σκοτάδι τοῦ Γολγοθᾶ, στὸ φῶς καὶ τὴν δόξα τῆς Ἀναστάσεως.

Ἔτσι βλέπουμε καὶ συνειδητοποιοῦμε, ὅτι ἂν μέσα στὴν σημερινὴ πρωία τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων ὑπάρχει προμήνυμα καὶ θλίψις Σταυροῦ, ἔτσι καὶ μέσα στὴν μεθαιριανὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ὑπάρχει τὸ προμήνυμα καὶ ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως.

Ἄς μὴ λησμονοῦμε, λοιπόν, ὅτι φέροντες καρτερικὰ ὄλοι μας καὶ τοὺς δικούς μας πολυειδεῖς σταυροὺς, ὅπωςδήποτε μιὰ μέρα θὰ ἰδοῦμε νὰ ἀνατέλλῃ καὶ γιὰ μᾶς κάποιος ὄρθρος τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων σὰν δοτὴρ ἀναστασίμου χαρᾶς. Ἐνας ὄρθρος πὸν θὰ καταστήσῃ εὐλογημένους κι ἐμᾶς, τοὺς ὑπομένοντες ἐν ὀνόματι Κυρίου.

* * *

Ἀδελφοί μου,

Κι ἐμεῖς, αἰῶνες τώρα, σ' αὐτὴ τὴν Πόλι, σὰν Ἐκκλησία καὶ σὰν λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἔτσι ἀλληλένδετα ζήσαμε καὶ ἔτσι γιορτάσαμε τὶς ἡμέρες δόξης καὶ θριάμβου καὶ τὶς ἡμέρες λύπης καὶ στενοχώριας καὶ περικρυσήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐγκαταλείψεως πολλῆς φο-

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΣΗΜΕΡΟΝ

(Χρονικόν, εισηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας) *

ΔΕΥΤΕΡΑ ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Ἡ συμμετοχή τῶν αἰδεσιμωτάτων συνέδρων εἰς τὰς πρωϊνάς ἀκολουθίας τοῦ Μεσογυτικῆς καὶ τοῦ Ὁρθρου, κατὰ τὸ μοναστηριακὸν τυπικόν, ἦτο γενική. Ἐπηκολούθησεν ἡ Θεία Λειτουργία, καθ' ἣν ὠμίλησεν ἐπικαίρως ὁ Ἀρχιμ. π. Διονύσιος Πιλότος, καὶ μετὰ τὸ πρόγευμα πάλιν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων διὰ τὰς ἐργασίας τῆς δευτέρας ἡμέρας. Δύο ἔγκριτοι λαϊκοὶ Θεολόγοι τῆς Δράμας, μετακληθέντες ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου, ἔσπευσαν προθύμως νὰ ἀνταποκριθῶν καὶ νὰ παρουσιάσουν τὰς εισηγήσεις των ἐπὶ σπουδαίων θεμάτων τοῦ ποιμαντικῆς ἔργου.

ΤΡΙΤΗ ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

Τοῦ Θεολόγου κ. Ράδη Τομπαλίδη, Λυκείαρχου
«ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ»

Εἰσαγωγή: Πρὶν περάσουμε στὸ θέμα μας, πού εἶναι ἡ ποιμαντικὴ μερίμνα γιὰ τὴν νεότητα, σκόπημο εἶ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 272 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

ρὲς ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ κόσμου τούτου, ἡμετέρους καὶ ξένους. Δηλαδή, ζήσαμε σ' ὅλο τὸ μυστικὸ βάθος τῆς τὴν ἄμεση σχέσι καὶ ἐναλλαγὴ Σταυροῦ καὶ Ἀναστάσεως, Ἀναστάσεως καὶ Σταυροῦ, πορευόμενοι σὰν Ἐκκλησία καὶ σὰν Γένος «διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ τὰ πάντα κατέχοντες», ὅπως πολὺ χαρακτηριστικὰ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους.

Λόγια πού προσιδιάζουν ἰδιαίτερα, ἐπαναλαμβάνω, στὴν ἀνέκαθεν ζωὴ τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, σὰν πραγματικὴ Μητέρα, στάθηκε μὲ συμπόνοια κοντὰ στὸν ἐσταυρωμένον λαὸ τοῦ Θεοῦ, τὸ μικρὸ ἢ τὸ μεγάλο ποιμνίό τῆς, καὶ μαζί του πορεύθηκε καὶ πορεύεται, αἰῶνες τώρα, τὴν πορεία αὐτὴ τῆς χαρμολύπης, τῆς ἐναλλαγῆς συναισθημάτων καὶ καταστάσεων, κατὰ τὶς περιστάσεις τῶν καιρῶν, πορευομένη, ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἀπὸ στενωποὺς εἰς στενωπὸν, καὶ ἀπὸ οἶκους λατρείας περιλάμπρους καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ χρυσοποικίλτα μέγαρα σὲ σκοτεινοὺς ναῖσκους. Ἀπὸ τὴν πηγὴ τοῦ ὀνόματός τῆς, τὴν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Σοφίας, στοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους, στὴν Παμμακάριστον, στὸ Βλαχσαράϊ, στὴν Ευλόπορτα καὶ στὸ Φανάρι... Πάντοτε ὅμως ἐδῶ, στὴν μεγάλη καὶ ἔνδοξο Πόλιν τοῦ Κωνσταντινίου, ἐπὶ τὶς ἐπάλλξεις, ἐπὶ τὸ καθῆκον, συνεχίζουσα τὴν ἐν τῷ κόσμῳ στρατείαν τῆς... Μίαν στρα-

νὰ νὰ ὑπευθυμίσουμε τὴ θέση τοῦ ποιμένου μέσα στὸ χωρὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Κεφαλὴ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ οἰκείος Ἐπίσκοπος, πού μὲ τὴν Ἀρχιερωσύνην του τίθεται μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ σύναξιν εἰς «τόπον καὶ τύπον» Χριστοῦ. Δὲν εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ, γιατί τότε θὰ σήμαινε πὼς βρίσκεται στὴ θέση κάποιου πού λείπει, πού εἶναι ἄπών. Ὁ Χριστὸς ὅμως δὲν ἀπουσιάζει: ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μας σύναξιν γιὰ νὰ στείλει κάποιον ἀντιπρόσωπό του. Εἶναι θέβαια «ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος» ἀλλὰ βρίσκεται: «καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών». Ἐπειδὴ ἀκριβῶς βρίσκεται μαζί μας μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴν μας σύναξιν, χωρὶς νὰ εἶναι ὁρατὸς μὲ τὶς αἰσθηθεῖς μας, συγκαταβαίνει: νὰ φανερωθεῖ καὶ νὰ καταστῆί κάπως προσετός μὲ τὴν Ἱερωσύνην, πού ἔχει: χαρίσει: σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους εἴτε κατ' εὐδοκίαν, εἴτε κατ' οἰκονομίαν, εἴτε κατὰ παραχώρησιν. Ἡ θέση τοῦ Ἐπισκόπου «εἰς τὸν τόπον καὶ τὸν τύπον» Χριστοῦ ἐκφράζεται μὲ τὰ εἰδικὰ ἔμφια, τὴν ξεχωριστὴν θέση πού παίρνει μέσα στὴ σύναξιν, τὴν ἀνάλογον τιμὴν πού τοῦ ἀποδίδουμε.

Στὴ συνέχεια ὁ Ἐπίσκοπος, ὅταν δὲν ἐπαρκεῖ νὰ κα-

τεῖαν σταυρικὴν..., ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὴν προσδοκίαν καὶ τὸ ὄραμα τῆς Ἀναστάσεως.

Ὅσοι, λοιπόν, ἀδελφοί, περιμένουμε δόξες καὶ τιμὲς στὸν κόσμον αὐτὸ χωρὶς σταυροὺς καὶ χωρὶς λύπες καὶ χωρὶς μαρτύρια, εἴμεθα ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν πραγματικότητα. Ὅσοι πάλι φοβούμεθα καὶ ἀπογοητευόμεθα ἀπὸ τοὺς κάθε εἶδους Γολγοθάδες καὶ τοὺς σταυροὺς τῆς ζωῆς καὶ τοὺς ἀποφεύγουμε, μισεύοντας σὲ ἄλλους τόπους μακρυνούς, στὴν εὐδαίμονα δῆθεν Ἐδέμ, νομίζοντας ἔτσι ὅτι ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ τέλος, πλανώμεθα. Τὸ τέλος εἶναι, διὰ μέσου τοῦ Σταυροῦ πάντοτε, ἡ Ἀνάστασις.

Ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί,

Ἔτσι καὶ σήμερα, ἰδιαίτερα ἐμεῖς ἐδῶ, λίγοι ἢ πολλοί, «οὐ τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀναμένοντες βοήθειαν, ἀλλὰ περιμένοντες τὸ ἔλεος καὶ ἀπεκδεχόμενοι τὴν σωτηρίαν» παρὰ τοῦ Κυρίου, μ' αὐτὸ τὸ πιστεύω, ἄς προσκυνήσουμε καὶ ἄς τιμήσουμε τὸν Χριστὸ, πού εἰσπορεύεται σήμερα τὸ πρωὶ πανηγυρικὰ στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ πού ἀπὸ σήμερα τὸ βράδυ, «ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός», ὡς Νυμφίος, θ' ἀρχίσῃ νὰ πορεύεται πρὸς τὸ Πάθος. Ἄς προσκυνήσουμε, λέγω, εὐλαβικὰ τὸ Νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ἀρχηγὸ τῆς ζωῆς μας, ἐναποθέτοντες σ' Αὐτὸν τὶς ἐλπίδες τοῦ Γένους μας, τὴν ἐλπίδα μας γιὰ τὸ αὔριο, καὶ συνεχίζοντας, «γρηγοροῦντες», τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀποστολήν μας. Ἀμήν.

† Ὁ Ὑπογραμματεὺς Διάκ. ΜΕΛΙΤΩΝ ΚΑΡΑΣ

λύφει τις ανάγκες του ποιμνίου του —και αυτό σήμερα είναι ο κανόνας— στέλνει: ως αντιπρόσωπό του τον Ἰερρέα. Ἔτσι αυτός μέσα στην ἐνοριακή κοινότητα διατηρεῖ με τὴν Ἰερωσύνη του τὴν συμβολική φανέρωση τοῦ Χριστοῦ, ποῦ εἶναι «ἀόρατος συνών». Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀποδίδει τιμὴ καὶ σέβας στοὺς Ἰερεῖς του, γιατί γνωρίζει: ἢ καὶ διαισθάνεται: αὐτὴ τους τὴν ἀποστολή. Παρὰ τίς κάποιες προσωπικές ἀποτυχίες τους, ποῦ εἶναι τόσο ἀναπόφευκτο γὰ ἔχουν ὡς ἄνθρωποι: οἱ Κληρικοί, ἢ τιμὴ καὶ τὸ σέβας συνήθως δὲν λείπει. Καὶ αὐτὴ ἢ φανέρωση τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς Ἰερωσύνης τους ἔχει: ἰδιαίτερη σημασία γὰ τὸ ὅλον ποιμαντικό τους ἔργο.

Ὡς συνέχεια αὐτῆς τῆς πρώτης ἐπιστημάνσεως εἶναι: πῶς ἰδιαίτερα με τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς μας, ὁ Ἰερρέας με ὅλη τὴν πολιτεία του, καὶ ἰδιαίτερα μ' αὐτὴ τὴν ἰδιόμορφη ἐμφάνισή του γίνεται ἕνας «μάρτυρας» γὰ ὅλους μας. Μάρτυρας με τὴν ἔννοια τῆς θεοσιώσεως, τῆς πληροφόρησεως. Ἡ παρουσία καὶ τὸ πέρασμα ἐνὸς Κληρικοῦ εἶναι: μιὰ ὑπενηθμίαση. Κάποτε μιὰ πρόκληση, ἕνα ἐρέθισμα γὰ τὴν ἀόρατη παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κληρικός καὶ ἄθελά του καὶ μόνο με τὴν ἐμφάνισή του ἀσκεῖ ἔργο ποιμαντικό. Ἐυπνὰ παιδικές ἀναμνήσεις, ἐπιναφῆρες: τίς κάποιες θρησκευτικές ἐμπειρίες, ἐλέγχει παραλείψεις, ἀφυπνίζει: καὶ προσκαλεῖ.

Ὅπωςδήποτε ἕως δημιουργεῖ καὶ ἀντιδράσεις καὶ ἀντιπάθειες. Ἐδῶ ἔχουμε καὶ τὸ τρίτο στοιχεῖο. Ὁ Κληρικός με τὴν παρουσία του καὶ τὸ πέρασμά του δὲν φανερώνει: μόνο τὴν ἀόρατη παρουσία τοῦ Χριστοῦ, οὔτε ἀκόμη «μάρτυρεῖ» γὰ τὴν ἀλήθειά του, ἀλλὰ ἀκόμη σηκώνει: καὶ τὸν «ὄνειδισμό τοῦ Χριστοῦ». Ἐπομένως «μάρτυρεῖ» καὶ ἀπὸ μιὰ ἄλλη ἀποψη. Ἔχει: καὶ αὐτὸς κατὰ ἕνα τρόπο τὸ συνεχῆ «μάρτύριο τῆς συνειδήσεως» τοῦ Μοναχοῦ. Με τὴν παρουσία του «προκαλεῖ» τοὺς ἀδιάφορους καὶ περισσότερο τοὺς πολέμιους τῆς πίστεως. Πίναται: ὁ «σαλὸς» καὶ ὁ «μωρὸς» διὰ Χριστόν. Ὁ κατηγορηματικός λόγος τοῦ Κυρίου ἔχει: τὴν κάποια ἐφαρμογή του στοὺς Ἰερεῖς. «Ἐἰ ἐμὲ ἐδίδωξάν καὶ ὑμᾶς δίδωξουσιν» (Ἰωάν. 15,20). «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται: τὸν ἀποστελλάντά με» (Ματθ. 10,40). Ὁ ὄνειδισμός τοῦ Χριστοῦ εἶναι: καὶ αὐτὸς δεδομένος μέσα στὸ ποιμαντικό ἔργο τοῦ Κληρικοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν θὰ ἀναμένει: μόνο τὴν ἀναγνώριση, τὴν τιμὴ καὶ τὸ σέβας, ἀλλὰ θὰ εἶναι προτομασμένος γὰ δεχθεῖ καὶ τὴν περιφρόνηση καὶ τὸ ὄνειδος καὶ ἴσως κάποτε καὶ τὸ διωγμὸ, ὅπως καὶ ὁ Κύριός μας.

Ἡ φανέρωση τοῦ Χριστοῦ, ἢ σύγχρονη «μάρτυρία» καὶ ὁ «ὄνειδισμός» τοῦ Χριστοῦ προσδιορίζουν καὶ ὀριοθετοῦν τίς ὑποχρεώσεις ποῦ ἔχει: ὁ ποιμὴνας κατὰ τὴν ἀσκηση τοῦ ποιμαντικοῦ του ἔργου. Καὶ αὐτὸ καθίσταται: πιὸ εὐαίσθητο καὶ πιὸ ριψοκίνδυνο καὶ πιὸ ἐπώδυνο, ὅταν πρέπει: γὰ ἀσκηθεῖ στὰ παιδιὰ καὶ τοὺς νέους. Καὶ θέβαια οἱ νέοι: πάντα εἶχαν προβλήματα καὶ πολλές δυσκολίες. Σήμερα ὅμως ἔχουν γίνε: πιὸ προβληματικοὶ καὶ γὰ τὸν γονέα καὶ γὰ τὸν δάσκαλο καὶ θέβαια καὶ γὰ τὸν ποιμὴνα.

Ὅταν μιλάμε γὰ προβληματικούς νέους, αὐτὸ δὲν σημαίνει: πῶς τοὺς ἀποδίδουμε μομφή καὶ κακὸ χαρα-

κτηρισμὸ, οὔτε θέβαια πῶς τοὺς φορτώνουμε εὐθύνες. Εἶναι: σήμερα προβληματικοὶ οἱ νέοι: με τὴν ἔννοια πῶς ἕνα πλήθος δυσμενῶν παραγόντων τοὺς ἐμποδίζουν γὰ φανερώσουν τὰ δημιουργικά στοιχεῖα τους καὶ γὰ δεχθῶν ἄνετα καὶ ἐποικοδομητικά τὸ ἔργο, ποῦ ἀσκεῖται: ἐπάνω τους. Γιατί πρέπει: γὰ προσημειωθεῖ πῶς οἱ νέοι: μπαίνουν στὴ ζωὴ με μιὰ καθαρότητα, χωρὶς ὑστεροβουλίες καὶ ἰδιοτέλειες καὶ μ' ἕνα ἄνοιγμα, ποῦ μπορεῖ γὰ περάσει: μέσα τους ὅσο τὸ κακὸ, ἄλλο τόσο καὶ τὸ καλὸ. Τὸ τί θὰ κυριαρχήσει: περισσότερο ἐξαρτᾶται: καὶ ἀπὸ τίς προϋποθέσεις ποῦ ἐτοιμάζουμε ἑμεῖς οἱ μεγάλοι. Τί εὐκαιρίες, τί ὑποδείγματα καὶ ποιοὺς τρόπους ζωῆς τοὺς παρουσιάζουμε. Συνήθως οἱ ἐκτροπὲς καὶ οἱ ἐξαλλοσύνες τῶν παιδιῶν ἀπλῶς ἐπιβεβαιώνουν τὸ ἦθος καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὸν τρόπο ζωῆς τῶν μεγάλων. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ ἀπλότου, τοῦ τέλειου καὶ τοῦ ἰδανικοῦ σὲ συνδυασμὸ με τὴν εὐκαιρία, ποῦ χαρακτηρίζει: τοὺς νέους, ὅταν δὲν βροῦν ἀνταπόκριση στὴ ζωὴ τῶν μεγάλων, τότε παίρνουν ἀκραίες μορφές καὶ παρουσιάζονται: ὡς ἐκτροπὲς καὶ καθίστουν θέβαια προβληματικούς τοὺς νέους.

Γι' αὐτὸ καὶ πρὶν θελήσουμε γὰ ἐργασθοῦμε πάνω στὰ παιδιὰ καὶ ὀρίσουμε τοὺς τρόπους τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, ἐπιβάλλεται: γὰ ὑπενηθμίσουμε τί τοὺς ἔχει: ἐτοιμάσει: ἢ ἐποχὴ μας καὶ μέσα σὲ ποιὲς συνθήκες ζεῖ ὁ νέος καὶ τὸ παιδί!

Ἐνδεικτικά θὰ σημειωθοῦν μερικά χαρακτηριστικά, ποῦ πῶς γὰ τὸ κάνουμε, καὶ στὰ παιδιὰ δημιουργοῦν προβληματισμούς, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιμαντικό ἔργο τὸ καθίστουν προβληματικό.

1. Ὁ κλονισμὸς τοῦ κύρους καὶ τῆς ἐπιβολῆς σήμερα τῆς παμπαύουσας Ἐκκλησίας. Μάλιστα κάποτε καὶ ὁ δικαστικὸς καὶ ἢ δημοσιότητα σκανδάλων ὑπαρκτῶν ἢ μὴ. Ἐδῶ δὲν θὰ κάνουμε ἐκτιμήσεις ποῦ ὀφείλονται: αὐτὰ καὶ ποιὸς ἔχει: τὴν εὐθύνη. Ἀπλῶς ἀναφέρονται: ὡς δυσκολίες, ἀντικειμενικές, ποῦ ἐπειδὴ «τραυματίζουν» τὴν ἀθωότητα τοῦ παιδιοῦ καὶ «προκαλοῦν» τὴν εὐαισθησία τοῦ νέου, στέκονται: ἀρνητικά στὸ ποιμαντικό ἔργο.

2. Ἡ ἐλεύθερη διακίνηση τῶν ἰδεῶν σήμερα, ὅσο καὶ ἂν ἔχει: κάποια θετικά στοιχεῖα μέσα στὸ δημοκρατικό τρόπο ζωῆς μας, ἀσφαλῶς δημιουργεῖ: πολλὰ προβλήματα. Τὰ πάντα κυκλοφοροῦν, περνοῦν, μπαίνουν ἐλεύθερα σ' ὅλους τοὺς χώρους καὶ μάλιστα συνήθως ἀνεξέλεγκτα, παθητικά καὶ χωρὶς δυνατότητες συζητήσεως καὶ διαλόγου.

3. Αὐτὸ δημιουργεῖ: μιὰ, ὅπως συνηθίζουμε σήμερα γὰ λέμε, πλουραλιστικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Δηλαδή: ὅπως καὶ γὰ τὸ κάνουμε ἢ χριστιανικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς ἔπαυσε γὰ εἶναι: ἢ κυριαρχοῦσα. Παράλληλὰ τῆς ἐμφανίζονται: καὶ ἄλλες ἀντιλήψεις γὰ τὴν ζωὴ, τὸν κόσμο καὶ τὸν ἄνθρωπο, καὶ μάλιστα κάποτε τελείως ἀντιθετές. Ὁ νέος μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν πολυφωνικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς παθαίνει: σύγχυση καὶ αἰσθάνεται: σὰν σὲ χάος.

4. Ἡ ἐξάπλωση τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας μαζί με τὴν ἐμφάνιση τῆς φανερῆς καὶ ἀπροκάλυπτης ἀθεΐ-

στικής πολεμικής, που παρουσιάζεται με κάποια «επαρση» και με μια δ΄θθεν επιστημονική θεμελίωση.

5. Ο πανσεξουαλισμός και η ελευθεριότητα στις σχέσεις και τή συμπεριφορά, που κι αυτά συνοδεύονται από μια δ΄θθεν επιστημονική επιχειρηματολογία.

6. Η κομματικοποίηση, που δυστυχώς τὰ θρία της δέν μπορούν εύκολα νά καθορισθούν και νά διαφοροποιηθούν από έκείνο που λέμε πολιτικοποίηση. Δέν επιτρέπεται: νά αποκλείουμε τήν πολιτικοποίηση του νέου, με τήν έννοια πώς δέν μπορούμε νά μήν τόν συνηθίσουμε νά ένδιαφέρεται: και νά μετέχει στά κοινά. Άπό τó σημείο όμως αυτό μέχρι έκείνου τής έντάξεως και τής «στρατεύσεως» του σ΄ ένα κόμμα με τίς γνωστές αποκλειστικότητες και τή γνωστή μεροληπτική νοστροπία, τὰ θρία συγχέονται. Τό χειρότερο όμως, ó ένθουσιασμός και ή άνιδιοτέλεια του νέου τίθενται στην ύπηρεσία του φανατισμού, του διχασμού και τής μονομέρειας. Και ή κομματικοποίηση αυτή συχνά κάμνει: ένα τέτοιο άποπροσανατολισμό του νέου, που του άφαιρεί τή δυνατότητα νά άσχοληθεί με τή μεταφυσική και ύπαρξιακή του διάσταση. Αυτό δέδωκε γιά ένα χρονικό διάστημα.

7. Ως συνέχεια αυτής τής κομματικοποίησης είναι ó συνδικαλισμός, που πέραν από τήν υπεράσπιση και προβολή των δικαιωμάτων που κάμνει, στην άρνητική του όψη υπερτονίζει: τὰ δικαιώματα και παραμερίζει: τίς ύποχρεώσεις. Έτσι: καλλιεργεί ένωικεντρικές τάσεις, ιδιοτελείς άπαιτήσεις. Η αποκλειστική άναφορά στά δικαιώματα με άρνηση των καθηκόντων κάμνει: προβληματική τήν ένταξη του νέου μέσα στην κοινότητα και περισσότερο δέδωκε τήν ένοριακή.

8. Τέλος γιά νά μήν δώσουμε μεγαλύτερη έκταση, ó σύγχρονος καταναλωτικός τρόπος ζωής. Η άφθονία των άγαθών, ή μετατροπή τής ζωής σ΄ ένα είδος επίγειου «παραδείσου» άνακόπτει: κάθε προσπάθεια γιά άναζητήσεις και στά «μη δλεπόμενα» (Β΄ Κορ. 4,18).

Τὰ όσα επιγραμματικά και ένδεικτικά σημειώθηκαν, τó καθένα με τόν τρόπο του, παιζούν κάποιο άρνητικό ρόλο σέ κάθε παιδαγωγικό έργο και ιδιαίτερα στό ποιματικό.

Κάτι: που είναι άπαραίτητο νά διευκρινισθεί άκόμη. Που άποβλέπει: τó ποιματικό έργο; Τι έχει: ως κατάληξη του; Μήπως έρχεται: νά καλύψει: άνάγκες παιδαγωγικές, κοινωνιολογικές ή κάποιες θρησκευτικές ή ήθικές; Σε παλαιότερες έποχές ή θέση του ποιμένου ήταν τέτοια, που και οι συνηθες τó έπέδωλαν, ή δραστηριότητα του έργου του ήταν πολυμερής που έκάλυπτε πολλούς τομεις ζωής. Άρκει νά σημειωθεί πώς στον αλόγουρο τής Έκκλησίας εύρισχαν οι άνθρωποι: και τήν ψυχολογία τους και τίς πρώτες εύκαιρίες νά σχηματίσουν τίς καινούργιες οικογένειές τους. Σήμερα όμως πολλές από τίς άνάγκες τους αυτές καλύπτονται: από άλλα «κέντρα» ζωής και άλλοι: φορείς τίς ύπηρετούν, και θά ήταν ματαιοπονία ó Ίερέας, όσο και δραστήριος και «προσδευτικός» και ικανός άν είναι, νά θέλει: νά τούς συναγω-

υσθεί. Άφήνω πώς πάντα, αλλά σήμερα γίνεται: πιδ σαφές, ó κουρασμένος, ó χωρίς πνευματικά στηρίγματα και γεμάτος με ύπαρξιακά άδιέξοδα άνθρωπος ζητά και: άλλο από τήν Έκκλησία. Οι κοινωνιολογικές, φιλανθρωπικές, ψυχολογικές κ.λπ. άνάγκες εύκολα βρίσκουν κάποια τακτοποίηση. Έκείνο που του λείπει: είναι ή σωτηρία, με τήν έννοια τήν καθαρά θεολογική. Ο Κύριός μας είναι: ó μοναδικός Σωτήρας. «Και ούκ έστιν έν άλλω ούδενι ή σωτηρία» ούδέ γάρ όνομά έστιν έτερον υπό τόν ούρανον τó δεδομένο έν ανθρώποις έν ω δει σωθηναι: ήμιας» (Πράξ. 4,12). Ούσιαστικά σήμερα όλοι: μας άναζητούμε τή σωτηρία, έστω και άν δέν τήν έχουμε μέσα μας συνεδηγοποιήσει. Όχι: μόνο οι πιστοί αλλά και αυτοί που θέλουν νά «δηλώνονται»: ως άπιστοι. Ποιός δέν θέλει: νά σωθεί από τὰ άκραία, όριακά, όπως λέμε, προβλήματα τής ζωής, που είναι: ή άμαρτία, ó θάνατος και ó πόνος; Και ποιός δέν θέλει: τήν πληρότητα, τήν ολοκλήρωση τής ζωής, νά καταστεί «σώος», που αυτό σημαίνει σωτηρία; Ποιός δέν θέλει: νά συλλάβει: τó θαύτερο νόημα τής ζωής και δέν θέλει: νά έχει: τή δυνατότητα: κι όταν άκόμη «έγγυζι: τω άδη» (Ψαλμ. 83,3) και περικυκλώνεται: από «ώδινες θανάτου» (Ψαλμ. 17,5) και «διέρχεται: δια πυρός και σιδήρου» (Ψαλμ. 65,12) νά μπορεί: νά οδηγηται: και νά καταλήγει: στην άνεση και τήν άναψυχή; Μια τέτοια όμως στάση ζωής, τρόπο ζωής, αποκλειστικά προσφέρει: ó Κύριός μας ως Σωτήρας των ανθρώπων. Ο άνθρωπος έπραξε και μελλοντικά θά πράξει: πιδ καταπληκτικά και θαυμαστά έργα στους τομεις τής επιστήμης, τής τεχνολογίας, τής τέχνης, τής οικονομίας κ.λπ. Ποτέ όμως δέν θά άποκτήσει: τή σωτηρία με τήν έννοια τή θεολογική που σημειώσαμε. Αυτή θά προσφέρεται: μόνο από τó Θεανθρώπινο μυστικό Σώμα του Χριστού, που είναι: ή Έκκλησία Του, και ταπεινοί «οικονόμοι»: και «διάκονοι»: νά τή μεταδώσουν είναι: οι ποιμένες τής.

Με άξονα αυτό τó θαύτερο νόημα του ποιματικού έργου, νά προχωρήσουμε: πιδ ειδικότερα πώς θά άσκηθεί σήμερα τó ποιματικό έργο και μάλιστα: στή νεότητα. Και πρώτα επιβάλλεται: νά τεθούν μερικές βασικές άρχές:

1. Τó ποιματικό έργο δέν σημαίνει: έλεγχο, πολεμική, κριτική γιά τίς ένδεχόμενες έκτροπές των νέων. Ο καλός ποιμένας συμπονεί, συμπάσχει: και έρχεται: νά επιχύσει: «οίνον και έλαιον» (Λουκ. 10,34). Συμπαρίσταται, συμμερίζεται: ταπεινά και περισσότερο σιωπηλά και προσευχόμενος στον πόνο, τήν άγωνία, τή μοναξιά, στίς «ώδινες του άδου και του θανάτου» των παιδιών του.

2. Η ποιμαίνουσα Έκκλησία ως Μητέρα άγκαλιάζει: και καλύπτει: όλα τὰ παιδιά τής. Δέν τὰ χωρίζει, δέν τὰ διακρίνει, δέν τὰ «κομματιάζει». Ως ένσοποιός δύναμις τὰ ένώνει. Και άν κάποια τήν άπαρνούνται, αυτή τὰ άναμένει. Μάλιστα μεριμνά και προσεύχεται: περισσότερο γιά τὰ «άπολωλότα». Γι΄ αυτό και άφήνει: τὰ 99 γιά νά άναζητήσει: τó ένα. Αυτή τήν έντολή άφησε: ó Αρχιποιμένος Κύριός τής (Ματθ. 18,12).

(Συνεχίζεται)

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ

ΤΟΥ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἱστορικοῦ Εὐσεβίου, ὡς εἶναι γνωστὸν, ὁ Κλήμης ὑπῆρξεν ὁ τρίτος ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης ἀπὸ τὸ 91-101 μ.Χ.¹

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀντιαιρετικοῦ συγγραφέως Εἰρηναίου, οὗτος ἐμαθήτευσεν παρὰ τοῖς ἀποστόλοις καὶ ἤκουσε τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν². Ἡ μαρτυρία αὐτὴ ἐπαληθεύεται καὶ ἀπὸ τὸ προοίμιον τῆς Α΄ ἐπιστολῆς τοῦ Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους. Ὁ Κλήμης χρησιμοποιοῖ ὄρους καὶ ἐκφράσεις ὁμοίας τῶν προοιμίων τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀπ. Παύλου, ὅπως λ.χ. «κλητοῖς ἡγιασμένοις», «ἐν θελήματι Θεοῦ», «διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», «Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη». Ἐπίσης τὸ ὄνομα Κλήμης ἀπαντᾷ εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους 4,3 ἐπιστολὴν καὶ ὠρισμένοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ταυτίζουσι αὐτὸν μετὰ τὴν Κλήμεντα Ρώμης καὶ τὸν θεωροῦν στενὸν συνεργάτην τοῦ ἀπ. Παύλου³. Ὁ Εὐσέβιος ὀνομάζει τὸν Κλήμεντα «συναθλητὴν» τοῦ ἀπ. Παύλου⁴. Ἡ μαθητεία τοῦ Κλήμεντος παρὰ τῶ ἀπ. Παύλῳ διαπιστοῦται καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς Α΄ αὐτοῦ ἐπιστολῆς μετὰ τὴν πρὸς Ἑβραίους. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐπιστολῶν ὑπάρχει γλωσσικὴ καὶ ἰδίᾳ νοηματικὴ ὁμοιότης⁵. Ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ θεωρεῖται ἔργον

μαθητοῦ τοῦ ἀπ. Παύλου καὶ ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς δὲν εἶναι γνωστὸς. Ἡ ὁμοιότης τῶν δύο αὐτῶν Ἐπιστολῶν δύνανται νὰ θεωρηθῇ εἰς σοβαρὸς λόγος, ὅτι ὁ Κλήμης Ρώμης ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ ἀπ. Παύλου. Πιθανὸν καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς⁶. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Κλήμης θεωρεῖται ὁ πρῶτος ἀποστολικὸς πατὴρ⁷.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει αὐτὰ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Κλήμεντος Ρώμης δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν τὸ κείμενον τῆς Α΄ ἐπιστολῆς αὐτοῦ καὶ τὸ νόημα τοῦ θέματος τῆς εἰρήνης.

2. Τὸ πρόβλημα τῆς κοινότητος τῶν Κορινθίων.

Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης Κλήμης πληροφορεῖται τὸ πρόβλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος τῆς Κορίνθου, ὅτι δηλαδὴ ἀπεμάκρυναν ἱκανοὺς καὶ ἀξιότους ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἀντικατέστησαν δι' ἄλλων⁸. Τὰ ἄτομα δὲ τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν τὴν στάσιν αὐτὴν ἦσαν «προπετὴ καὶ αὐθάδης» (κεφ. 1,1)⁹. Ἡ στάσις αὐτὴ προεκάλεσε σχίσμα καὶ ἀπεμάκρυνε τὴν ἐνότητα καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα τῆς Κορίνθου. Διὸ ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης ἐπεμβαίνει, κινούμενος ἐξ ἀγάπης Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν εἰρήνην εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα τῆς Κορίνθου καλῶν ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς νὰ δεῖξουν ὑπακοὴν καὶ ἀγάπην εἰς τοὺς κανονικοὺς τῶν ἐπισκόπους.

1. Εὐσεβίου, Ἐκκλησ. Ἱστορία, βιβλ. Γ', κεφ. 4, PG 20, 221A. «Ἀλλὰ καὶ ὁ Κλήμης τῶν Ρωμαίων καὶ αὐτὸς Ἐκκλησίας τρίτος ἐπίσκοπος καταστάς, Παύλου συνεργὸς καὶ συναθλητῆς γεγονέναι πρὸς αὐτοῦ μαρτυρεῖται».

2. Εἰρηναίου, Ἐλεγχος ψευδωνύμου γνώσεως, βιβλ. Γ', PG 7, 849B. «...κληροῦται Κλήμης, ὁ καὶ ἑωρακὸς τοὺς μακαρίους ἀποστόλους, καὶ συμβεβληκῶς αὐτοῖς, καὶ ἔτι ἕναυλον τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων, καὶ τὴν παράδοσιν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων, οὐ μόνος ἔτι γὰρ πολλοὶ ὑπελείποντο τότε ὑπὸ τῶν ἀποστόλων δεδιδραγμένοι».

3. Ὁριγένους, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, PG 14, 293C. «Μετὰ Κλήμεντος, καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζῶης». Εὐσεβίου, Ἐκκλησ. Ἱστορία, βιβλ. Γ', κεφ. 15, PG 20, 249A. «ὃν συνεργὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι Φιλιππησίους ἐπιστέλλον ὁ ἀπὸστολος διδάσκει» (Φιλίπ. 4,3)».

4. Εὐσεβίου, μνημ. ἔργ., PG 20, 221A.

5. Εὐσεβίου, Περὶ τῆς Κλήμεντος ἐπιστολῆς καὶ τῶν ψευδῶς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένων, PG 20, 293D. «ὃ καὶ μάλλον εἶη ἂν ἀληθές, τῶ τὸν ὅμοιον τῆς φράσεως χαρακτῆρα τὴν τε Κλήμεντος ἐπιστολὴν καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἀποσώζειν, καὶ τῶ μὴ πόρρω τὰ ἐν ἑκατέρωι τοῖς συγγράμμασι νοήματα καθεστάναι».

6. Εὐσεβίου, μνημ. ἔργ., PG 20, 293C. Εὐθαλίου Σουλκῆς, Περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀπ. Παύλου, ἡ πρὸς Ἑβρ., PG 85, σελ. 776. Αἰμιλιανοῦ Τσάρνιτς, Τίς ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς, Ἀθήναι 1954. Μ. Σιώτη, Ἑβραίους, Πρὸς, Ἐπιστολὴ, Θ.Η.Ε., τόμ. 5, 314.

7. Κων/νου Μπόνη, Κλήμεντος Ρώμης ἐπιστολὴ Α΄ πρὸς Κορινθίους, Ἀθήναι 1973, σελ. 65.

8. Κεφ. 44,3 «τοὺς οὖν κατασταθέντας ὑπ' ἐκείνων ἢ μεταξὺ ὑφ' ἐτέρων ἐλλογίμων ἀνδρῶν συνευδοκησάσης τῆς ἐκκλησίας πάσης, καὶ λειτουργήσαντας ἀμέμπτως τῷ ποιμνίῳ τοῦ Χριστοῦ μετὰ ταπεινοφροσύνης, ἡσύχως καὶ ἀβαναύσως, μεμαρτυρημένους τε πολλοῖς χρόνοις ὑπὸ πάντων, τούτους οὐ δικαίως νομίζομεν ἀποβάλλεσθαι τῆς λειτουργίας».

9. Πρβλ. Κων/νου Μπόνη, Χριστιανικὴ Γραμματεία, Τόμ., 1ος, ἀρχεῖον περιοδικοῦ «Θεολογία», Ἀθήναι 1977, σελ. 145 ἔξ.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

ΣΤΑ ΙΕΡΑ ΧΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΙΟΛΙΔΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ *

Ὁ χρόνος πιέζει. Εἶναι ἀπόγευμα. Τὸ πρόγραμμά μας εἶναι γεμάτο. Θὰ ἐπισκεφθοῦμε, τώρα, τὴν Πριήνη καὶ τὴ Νέα Ἐφεσο (τὸ Κουσὰ Ἀντασί).

Τὸ πούλιαν μᾶς μεταφέρει τώρα στὴν ωραιότερη καὶ γονιμώτερη πεδιάδα τῆς Ἰωνικῆς γῆς, αὐτὴν ποὺ διασχίζει καὶ ταυτόχρονα ἀρδεύει ὁ Μαϊάνδρος. Ἐκεῖ, σ' ἓνα ὑποβλητικὸ ὕψωμα, στὰ βορεινὰ τῆς, προστατευμένη ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Μυκάλης, βρίσκεται ἡ ἀρχαία Πριήνη, ἡ πόλις ποὺ εἶχε πατρίδα τοῦ ὁ μεγάλου σοφοῦ, ὁ Βίας ὁ Πριηνεύς. Αὐτός, μὲ τὴν ἀπέραντη σοφία του, τὴν ὠδήγησε στὴ μεγάλη ἀκμή τῆς, στὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνα π.Χ. Ἦτανε πλουσιώτατος καὶ

παρ' ὅλο τοῦτο, ὅταν οἱ Πέρσες φτάσαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, μὲ σκοπὸ νὰ τὴν λεηλατήσουν, νὰ τὴν κάψουν καὶ νὰ σφάξουν ὅσους θᾶβρισκαν σ' αὐτὴν καὶ οἱ κάτοικοί τῆς, πανικόβλητοι, κουβαλώντας ὅλα τὰ πολυτιμὰ τους ἀντικείμενα, τὴν ἐγκατέλειπαν, ὁ Βίας, φύχραμιος, ἔφυγε, χωρὶς νὰ παίρῃ τίποτε μαζί του. Τὸν ρώτησε, τότε, κάποιος, γιατί φεύγει σχεδὸν γυμνός, καὶ ἀπάντησε μὲ μιὰ φράσι ποὺ ἔμεινε ἀπὸ τότε παροιμιώδης:

—Αὐτὸ ποὺ ἔχω τὸ παίρνω μαζί μου...

Μόλις φτάνουμε στὴν Πριήνη —στὶς ὑπώρειες τῆς ἀρόπολης τῆς— παίρνω μαζί μὲ ἄλλους τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο γιὰ νὰ φθάσω, ὅσο τὸ δυνατόν γρηγορώτερα, στὴν κορυφή, ὅπου βρίσκονται τὰ ἐπιβλητικὰ ὑπολείμ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 283 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

3. Τὸ ἐπιγραμματικὸν νόημα τῆς εἰρήνης εἰς τὴν Α' ἐπιστολὴν τοῦ Κλήμεντος.

Ὁ Κλήμης ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν εἰρήνευσιν, δηλαδὴ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν συμφιλίωσιν τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος. Οὕτω τὸ νόημα τῆς εἰρήνης ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα καὶ ἀγάπην τοῦ σώματος τῶν πιστῶν τῆς Κορίνθου. Ἡ εἰρήνη αὐτὴ ἐξ αἰτίας τοῦ σχίσματος δὲν ὑπῆρχε εἰς τὴν κοινότητα τῶν Κορινθίων καὶ ὁ ἐν λόγῳ ἐπίσκοπος, ἀντλῶν παραδείγματα ἐκ τῆς Βίβλου, παρουσιάζει ἀφ' ἐνὸς τὰς δυσαρέστους συνεπειὰς τοῦ φθόνου, τῶν ἐρίδων καὶ τῶν σχισμάτων καὶ ἀφ' ἑτέρου προτρέπει τοὺς Κορινθίους εἰς μετάνοιαν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος, ἐκθέτων τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐν Χριστῶ εἰρήνης. Τὸ νόημα τῆς εἰρήνης ἐπίσης ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν ἐνότητα τῆς φύσεως καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος καὶ ἐπιδιώκει νὰ δώσῃ θεοκρατικὸν χαρακτῆρα, ὅτι δηλαδὴ τὰ πάντα προέρχονται καὶ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν Θεόν. Τὸ δεύτερον τοῦτο νόημα τῆς εἰρήνης ἔχει φιλοσοφικὴν διάστασιν καὶ θεώρησιν, διότι διὰ παραδειγμάτων ἐκ τῶν αἰσθητῶν σωμάτων καὶ φαινομένων ἀνάγεται εἰς τὰ ὑπεραίσθητὰ καὶ θεαρχικὰ καὶ παρουσιάζει τὴν ἐνότητα τοῦ σύμπαντος.

4. Ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὅρου «εἰρήνη».

Τὸ οὐσιαστικὸν εἰρήνη παράγεται ἐκ τοῦ εἴρω καὶ σημαίνει συνδέω, συνάπτω¹⁰. Τὸ ἀντίθετον τῆς

εἰρήνης εἶναι ὁ πόλεμος, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει χωρισμὸν καὶ καταστροφὴν. Διὸ τὸ ἐπιθετον εἰρηνικὸς ἀναφέρεται εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος συντελεῖ εἰς τὴν εἰρήνην ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πολεμικὸς, δηλαδὴ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐπιδιώκει τὸν πόλεμον¹¹. Τὸ νόημα τοῦ πολεμικὸς εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κλήμεντος ἐκφράζει τὸ οὐσιαστικὸν «ἔρις», τὸ ὁποῖον δηλοῖ καὶ τὰ αἷτια τοῦ σχίσματος¹². Ὁ Κλήμης χρησιμοποιοῖ τὸν ὅρον εἰρήνη διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ρήματος εἰρηνεύω. Μὲ τὴν σημασίαν αὐτὴν ὁ ὅρος «εἰρήνη» ἀπαντᾷ εἴκοσι ἔξ (26) φορές εἰς τὴν Α' ἐπιστολὴν τοῦ Κλήμεντος, ἔξ ὧν εἴκοσι (20) φορές ὡς οὐσιαστικόν, μία (1) ὡς ἐπιθετον, τέσσαρας (4) ὡς ρῆμα καὶ μία (1) ὡς ἀπαρέμφατον¹³.

Ὡσαύτως χρησιμοποιοῖ ὁ Κλήμης τὰ οὐσιαστικὰ δικαιοσύνη, ὁμόνοια, ἀγάπη, ταπεινοφροσύνη διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ νόημα τῆς εἰρήνης¹⁴.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΤΖΑΝΑΚΗΣ

11. Ἰωάννου Σταματάκου, Λεξικὸν νέας ἐλληνικῆς γλώσσης, τόμ. 2, Ἀθῆναι 1953, σελ. 1132.

12. Πρβλ. κεφ. 6,4 ἀζήλος καὶ ἔρις πόλις μεγάλας κατέστρεψεν...» κεφ. 14,2 «οἷτινες ἐξακοντίζουσιν εἰς ἔριν καὶ στάσεις...».

13. Προσίμιον μία (1), κεφ. 2,2· 3,4· 14,15· 15,1· 16,5· 19,2· 20,1.9.10.11· 22,5· 54,2· 56,12.13· 60,3,4· 61,1.2· 62,2· 63,24· 64,5· 65,4.

14. κεφάλαιον 3,4· 20,10.11· 30,3· 33,1· 33,8· 49,5· 50,5· 60,4· 61,1· 62,2· 63,2· 65,4. Περὶ ταπεινοφροσύνης κεφ. 48 καὶ 56. Πρβλ. E. Dinkler, Friede, Reallexikon für Antike und Christentum, τόμ. 8, σελ. 467. Περισσότερα περὶ τῆς ἐτυμολογίας καὶ σημασίας τοῦ ὅρου «εἰρήνη» βλέπε L. W. Foerster, εἰρήνη, G. Kittel, Th. Wrb z. N.T., II, 398 ἔξ. Εὐαγ. Θεοδώρου, Εἰρήνη, Θ.Η.Ε., τόμ. 5, 440-444.

10. Βλέπε Λεξικὸν H. Liddell-Scott, τόμ. 2ος, σελ. 36. Καὶ Ἐφραίμου Στεφάνου, Ἐθσαυρὸς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, τόμ. IV, σελ. 278.

ματα τοῦ κομφοτεχνήματος πού ἦταν ὁ Ναός τῆς Ἀθηνᾶς. Οἱ ψηλοὶ κίονες του ἀπὸ μάρμαρο τῆς Μικᾶλης, πού ἔχουνε σωθεῖ ἀπὸ τὴν καταστροφή τῶν σεισμῶν καὶ τοῦ χρόνου —λίγοι ἀπὸ τοὺς πολλοὺς— μαζί με τὰ ἄλλα ἐρείπια, με φόντο τὰ βραχώδη βουνὰ πού με τὴ δύση ἀποκτοῦν, σὰν τὶς Φαιδριάδες στοὺς Δελφούς, ἰδιαίτερα ἀπαλοὺς χρωματισμοὺς, ἀνταύγειες καὶ ἀσυνήθιστο κάλλος καὶ ἀκόμη ἢ ὑπέροχη θέα πρὸς τὸ Νοτιά, τῆς πλούσιας πεδιάδας τοῦ Μαιάνδρου, καταπράσινης καὶ ἀπέραντης, με κάνουν νὰ ξεχνῶ τὸν ἑαυτό μου. Τὸ σύνολο πού θαυμάζω —δὲν εἶναι ὑπερβολή— πρέπει νὰ νῆται ἔνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα —τὰ ωραιότερα— πού ἀντίκρισα στὴ ζωὴ μου...

Αὐτὰ τὰ μεγαλόπρεπα, γεμάτα ἱστορία, ἐρείπια, πού κείτονται μπροστὰ μας, χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα. Ἀνήκουν σὲ κτίσματα πού ὑψώθηκαν με σχέδια, βοήθεια καὶ ἐπίβλεψη τῶν Ἀθηναίων. Γύρω ἀπὸ τὴν πόλι, ὑψώνονταν τὰ τείχη τῆς Πιρήνης με εἴσοδο ἀπὸ τὴ βορειοανατολικὴ πλευρά. Οἱ δρόμοι τῆς μέχρι σήμερα διατηροῦνται.

Τὰ ἐρείπια τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς στὴν Πιρήνη.

Ὁ Ναός τῆς Ἀθηνᾶς, ἀνάλαφρος, κατασκευασμένος στὸ κλασικὸ πρότυπο τῆς ἰωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, σχεδιάστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο ἀρχιτέκτονα πού ἔκανε καὶ τὸ θαῦμα τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τὸ Μαυσωλεῖο τῆς Ἀλικαρνασσῶς, τὸν Πυθέα. Ἦταν περίπτερος με 6 κολόνες στὴν πρόσοψη καὶ 11 στὶς πλευρὲς καὶ εἶχε διαστάσεις 19,55X37,20.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν πόλι θρίσκονταν ὁ Ναός τοῦ πατέρα τῶν θεῶν, ἡ Ἀγορά, τὸ Βουλευτήριο, τὸ Πρυτανεῖο, τὸ Τέμενος τῶν Αἰγυπτίων θεῶν καὶ τὸ Θέατρο γιὰ 5.000 καθημένους θεατές, τὰ δύο Γυμνάσια καὶ τὸ ἱερὸ τῆς Δήμητρας.

Ὁ χρόνος, ὅμως, —Κρόνος, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, πού καταδροχθίζει καὶ τὰ παιδιά του ἀκόμα— δὲν μᾶς ἀφίγει μεγάλα περιθώρια. Πρέπει νὰ φύγουμε γιὰ τὴ Νέα Ἐφεσο, τὴν πόλι πού ἔχει σήμερα τὴν ὀνομασία τοῦ Κουσα Ἀντασί, τοῦ νησιῦ τῶν πουλιῶν, παρμένη ἀπὸ ἕνα νησάκι πού θρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς.

Ἡ Νέα Ἐφεσος, ἡ «Σκάλα νόδα», με τὴν ὀνομασία τῶν Εὐρωπαϊῶν ναυτικῶν, ἢ τὸ Κουσα Ἀντασί τῶν Τούρκων, ἔχει ζωὴ 300 μόλις χρόνων. Χρησίμευε σὰν λιμάνι τῆς πλούσιας πεδιάδας τοῦ Μαιάνδρου, γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τοῦ ἐμπορίου τῆς καὶ τὴν ἐξαγωγή τῶν προϊόντων τῆς. Αὐτὴ τὴν κωμόπολι, μόλις οἱ Ἕλληνες ἀποδιβάστηκαν στὴ Σμύρνη, ἔσπευσαν νὰ καταλάβουν στρατιωτικὰ οἱ φίλοι μας οἱ Ἴταλοί, σὲ ἐφαρμογὴ τῶν ἐπεκτατικῶν τους σχεδίων στὸ χῶρο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Σ' αὐτὴ, με τὴν ἀνοχὴ τους, ὠργάνωσε ὁ Κεμάλ τὶς συμμορίες του ἀπὸ Τσέτες —τὰ πιὸ φοβερὰ στοιχεῖα τῆς Τουρκίας— γιὰ νὰ πολεμοῦν τὸ στρατό μας, στὰ μετόπισθεν καὶ νὰ μᾶς σφάζουν.

Στὸ Κουσα - Ἀντασί φτάνουμε λίγο πρὶν ἀπὸ τὴ δύση. Ὁ δραστήριος τουρκικὸς τουρισμὸς, ἐπωφελοῦμενος ἀπὸ τὴ θέσι του, κοντὰ στὴ Σάμο, τὸ προβάλλει σὰν κέντρο ἀναφυχῆς καὶ ἐμπορίου, ὑποκατάστατο τῆς Ρόδου. Ἐδῶ, ἢ διαμόρφωση τοῦ χῶρου τοῦ λιμανιοῦ καὶ τῆς ἀποβάθρας δὲν μοιάζει με ἄλλες περιοχές. Θέλοντας νὰ ὑποσκελίσουν οἱ Τούρκοι τὰ ἑλληνικὰ λιμάνια, γιὰ χάρι τοῦ τουρισμοῦ καὶ τῶν ὠφελειῶν πού χαρίζει, παρέχουν διευκολύνσεις λιμενικὲς στοὺς ἰδιοκτῆτες τῶν ἰδιωτικῶν σκαφῶν, πολὺ περισσότερες ἀπ' αὐτὲς πού θρίσκουν σὲ μᾶς καὶ ἔτσι κατορθώνουν νὰ τοὺς κάνουν νὰ ἐλλιμενίζουν ἐκεῖ τὰ σκάφη τους.

Μέσα στὴν πόλι, κοντὰ στὴν ἀποβάθρα, θρίσκεται ἕνα παλιὸ Καραβάν σεράι. Παλιὸ μεγάλο Χάνι, με αὐτὴ στὸ ἰσόγειο γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι καὶ τὴν στέγασι τῶν караδανιῶν, πού ἔρχονταν ἀπὸ τὰ θάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αὐτό, χωρὶς ν' ἀλλάξη ἐξωτερικὴ ὄψη, ἔχει μετατραπεῖ σὲ μοντέρνο ξενοδοχεῖο.

Ἀπόψε εἶναι Κυριακὴ. Μέρα ποδοσφαιρικῶν συναντήσεων. Οἱ ἐντόπιοι ὀπαδοὶ τοῦ ποδοσφαίρου, με ἀσπρόμαυρες σημαίες πανηγυρίζουν. Αὐτοὶ πού φωνάζουν, ἀσφαλῶς, εἶναι οἱ νικηταί. Σ' αὐτὸ τὸν τομέα τῆς φυγαγωγίας, ὅπωςδὴποτε ἔγινε κάποια πρόσδος στὴν Τουρκία. Πρὶν ἀπὸ χρόνια, εἶχα δεῖ ἕνα σουηδικὸ ντοκυμαντέρ, ἀπὸ τὶς περιοχές αὐτές, γύρω ἀπὸ τὴν κυριακάτικη διασκέδασι τῶν κατοίκων, πού ἦταν οἱ καμνηλομαχίες. Ἐβάζαν ἀντιμέτωπες τὶς καμνηλές τους, τὶς ἐρέθιζαν καὶ τὶς ἔκαναν νὰ δαγκῶνῃ ἢ μιὰ τὴν ἄλλη, μέχρι λιποθυμίας καὶ ἐξαντλήσεως. Καὶ θέβαια κέρδιζαν οἱ ὀπαδοὶ τῆς νικητριάς γκαμῆλας. Τώρα, ἅλα αὐτὰ τὰ ἀντικατέστησε τὸ ποδόσφαιρο.

Ἐχει πλέον βραδυάσει. Τὸ «Νησάκι τῶν πουλιῶν», με τὸ φρούριό του, εἶναι φωταγωγημένο με κόκκινο

και άσπρο φώς, με δυνατούς προβολείς. Ένα μεγάλο τουριστικό, πολυτελέστατο, καράδι, αφήγει το λιμάνι, γεμάτο τουρίστες.

Φεύγουμε και μεϊς. Έπιστρέφουμε στη Σμύρνη, όπου θα διανυκτερεύσουμε για να συνεχίσουμε αύριο το προσκύνημά μας, σ' αυτήν και την Πέργαμο και να καταλήξουμε και πάλι στο γραφικό Άϊβαλί.

22 Οκτωβρίου 1984. Δευτέρα.

Ο καιρός εξακολουθεί να είναι θαυμάσιος. Η γύμνη, όμως, της Ίωνίας ξυπνά μέσα στο πούσι. Τόσο πούσι, που η θαμπάδα του θυμίζει λίγο Άθήνα, με το άπαράιτητο νέφος της. Βέβαια, δεν λέω, έχει κι αυτή το «νεφάκι» της, αλλά έμας, ποιός μας φτάνει!... Έχουμε τα πρωτεία. Παίρνουμε το πρωϊνό, που έχει πάντοτε για συμπλήρωμα έλιές. Κατεβάζουμε τις θαλίτσες μας και σε λίγο ξεκινάμε για τη νέα μετοικεσία.

Πρώτα - πρώτα, αρχίζουμε μ' ένα γύρο στ' αξιοθέατα της Σμύρνης και τελικά ανεβαίνομε στο Κατιφέ Κουλέ — την Άκρόπολι, που θρίσκειται στον Πάγο, το μικρό βουνό στα νότια της Σμύρνης.

Η πόλι έχει ξυπνήσει. Όπως σ' όλες τις πολιτείες, ο κοσμάκης τραβάει για τις δουλειές του, θιαστικούς. Γυναίκες λιγοστές. Η γανούμ μένει στο σπίτι. Αντικρύζομε το Κονάκι. Κάπου έδω κοντά, θα πρέπει να μαρτύρησε ο Έθνομάρτυρας Χρυσόστομος Σμύρνης, που πιστός στα ιδανικά και την άπιστολή του, άγίασε με το αίμά του, όπως ο Σμύρνης Πολύκαρπος, το ιερό χώμα που πατάμε.

Άπό την Άκρόπολι ή θέα της Σμύρνης είναι πανοραμική. Στο κέντρο ή μοντέρνα πόλι με τους κήπους, στη θέσι των καμμένων της πυρκαϊάς. Γύρω - γύρω είναι οι παλιές συνοικίες. Σάν σήμερα —μνήμη των Αγίων Έπτά Παίδων των εν Έφέσω— έδω στη Σμύρνη, στα παλιά, θ' άκουγόταν ο γλυκός ήχος από τις καμπάνες των εκκλησιών της. Το κωδωνοστάσιο της Αγίας Φωτεινής, που δεν ύπάρχει πλέον, και των άλλων εκκλησιών της ωραίας αυτής πολιτείας, σήμαιναν χαρμόσυνα. Όλ' αυτά αφήνουν άπόηχο στις αναμνήσεις μας.

Η παλιά, ή προαλεξανδρινή Σμύρνη, αυτή που άπόδιδε την ίδρυσί της στον Θησέα, δεν θρίσκόταν στη θέσι της σημερινής. Τη σημερινή θέσι της την καθόρισε, κατά την παράδοσι, ένα όνειρο του Μεγάλου Άλεξάνδρου. Βγήκε για κυνήγι στην περιοχή του Πάγου και κουρασμένος άποκοιμήθηκε κάτω από ένα θαθύσκιο πλατάνι, μπροστά στο Ναό των δύο Νεμέσεων. Τότε, στ' όνειρό του, φανερώθηκαν οι θεές, για να του πούν ότι σ' αυτή τη θέσι θα πρέπει να ίδρυθι νέα πολιτεία. Ο Άλέξανδρος δεν γνώριζε τί σημαίνει «καθυστέρησι». Διέταξε άμέσως να γίνουν οι προετοιμασίες για να πραγματοποιηθι το όνειρό του. Τότε, κατά τη συνήθεια που επικρατούσε, ο ύπό μετακίνησιν λαός ζή-

τησε τη γνώμη του Μαντείου του Κλαρίου Άπόλλωνα. Έπρεπε να έρωτηθι κι αυτό άν συμφωνή. Συμφώνησε και μάλιστα δλοκάθαρα. Άπεφάνθη ότι «τρεις και τέσσερις φορές εύτυχισμένοι θάναι εκείνοι, που θα κατοικήσουν στον Πάγο, πέρα από το ποτάμι, τον ιερό Μέλη».

Και πράγματι, ο χρησμός βγήκε άληθινός, στα μισά περίπου: Όσο ή Σμύρνη έμνε ελεύθερη. Όταν θρίσκόταν κάτω από το πέλημα κατακτητών, όπως οι Τούρκοι, ο χρησμός βγήκε ψεύτικος. Στα 1770, όπως προάνεφερα, με τη νίκη των Ρώσων στον Τσεσμέ, ξέσπασε το «ρεμπελιό των γενιτσάρων» σε βάρος των άθώων. Στα 1821 κηρύχθηκε ή Έλληνική Έπανάστασι. Πάλι την πλήρωσαν οι Σμυρνιοί. Με αίμα και λεηλασία. Έστερα ήρθε το επιστέγασμα, ή Μεγάλη Καταστροφή του 1922. Το ξεκίνημα του κακού άρχισε στις 27 Αυγούστου και ή ολοκλήρωσι, με τη φωτιά, στην Άρμένικη και στην Έλληνική Συνοικία, στις 31 του ίδιου μήνα. Η νεώτερη Σμύρνη θεμελιώθηκε πάνω στην τέφρα και στα έρείπια της παλιάς, ραντισμένη με το άγιο αίμα των κατοίκων της.

Τώρα φεύγουμε. Την αφήνουμε. Στο λιμάνι της άριστερά βλέπουμε άποδατικά. Όχι πολλά. Τα πολλά της Στρατιάς του Αιγαίου, κάπου άλλου θα πρέπει να λιμενίζονται.

Προχωρώντας παραλιακά, στο δρόμο μας προς την Πέργαμο, περνάμε από το πανέμορφο Κορδελιό, που το λέγανε και Περαιά και στα τούρκικα, Καρσιανά. Σ' αυτό το άριστοκρατικό, στην εποχή του, προάστιο, πριν από την καταστροφή, ο πληθυσμός έφτανε τις 15.000. Άπ' αυτούς το 1)4 ήτανε φραγκολεβαντινοί κι Άρμένηδες —οι τελευταίοι, παιδιά τυραννισμένης φυλής— και οι υπόλοιποι Έλληνες. Όλοι διατηρούσαν έπαύλεις, με ωραίους κήπους. Τα σχολεία τους ήτανε περίφημα.

Το όνομα του Κορδελιού, μερικοί το άνήγαγαν στον Άγγλο Βασιληά RICHARD COEUR DE LION, τον Κατακτητή της Κύπρου, που ζήτημα είναι άν ήξερε που γής κείται ή Σμύρνη και το Κορδελιό της. Το όνομά του το όφειλε στην πάλαι ποτέ διαλάμψασα Μονή Κορδολέοντος.

Σήμερα το Κορδελιό εξακολουθεί ναναι το προάστιο της λεγόμενης «καλής τάξεως». Είναι κτισμένες πολυκατοικίες. Τα παλιά άρχοντικά λιγόστεφαν. Το παρελθόν ύπακούει στην τραγική μοίρα. Δίνει τη θέσι του στο παρόν.

* * *

(Συνεχίζεται)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«*Ἐνθρονίζων ἄνω τὴν ἡμετέραν
ἦν ἀνέλαβε φύσιν...*».

Ἡ ἐπικειμένη ἐορτὴ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου εἶναι πράγματι «ἡ τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ κορωνίς» (Θεοφάνης Κεραμεύς). Διὰ τῆς Ἀναλήψεως ὁ ἐν δόξῃ Ἀναστάς Κύριος ἐνεθρονίσθη εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς ὡς πρωτότοκος ἀδελφός μας, ὡς κεφαλὴ τοῦ μυστικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἀντιθέσιν καὶ λαλῆσιν συνεχῶς ἀγαθὰ ὑπὲρ ἡμῶν παρ' αὐτὸ τὸ οὐδὲν τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς καὶ διὰ τὴν πέμπτην εἰς ἡμᾶς τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον Πνεῦμα τῆς ἀληθείας (Ἰωάν. ιε', 26).

Διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου τούτου Πνεύματος θὰ περιπατῶμεν «ἐν καινότητι ζωῆς» (Ρωμ. σι', 4) καὶ θὰ κατορθώσωμεν, ὥστε καὶ τὸ ἰδικόν μας «σῶμα τῆς ταπεινώσεως» νὰ ἀνυψωθῆ καὶ μετασημασιοθῆ «εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης Αὐτοῦ» (Φιλιπ. γ', 21).

Ὅθεν τὸ νόημα τῆς ἐορτῆς τῆς Ἀναλήψεως, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, εἶναι ὅτι ὁ Κύριος «ὥσπερ κατήλθεν οὐ μεταβάς, ἀλλὰ συγκαταβάς, οὕτως ἐπανέρχεται πάλιν, οὐ τῆ θεότητι μεταβαίνων, ἀλλ' ἐνθρονίζων ἄνω τὴν ἡμετέραν ἦν ἀνέλαβε φύσιν». «Ὡστε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην χαίρομεν, ἐορτάζοντες τὴν τῆς φύσεως ἡμῶν ἀνάστασιν καὶ ἀνύψωσιν καὶ ἀνίδρυσιν».

Ἦρξισε νὰ παρουσιάσῃ ἀξιόλογα
ἀποτελέσματα.

Πρὸ τινων μηνῶν ἐξήρθη ὑπὸ τῆς «Ἐκκλησίας» ἡ πρωτοβουλία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ διὰ τὴν ὀργάνωσιν προγράμματος σωτηρίας ἑκατοντάδων χιλιάδων παιδιῶν, κινδυνευόντων ἐκ πείνης. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος τούτου ὑπὸ τῆς διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ Αἰδ. Πρωτοπρεσβ. π. Κωνσταντίνου Ἀνδρουλάκη «Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης» ἤρξισε νὰ παρουσιάσῃ ἀξιόλογα ἀποτελέσματα. Οὕτως ἐὰν ὁ Μακαριώτατος κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος προσέφερεν εἰς τὴν Γιούνι-σεφ 5.000.000 δρχ., πρὸ τινων ἡμερῶν ἐπέδωκεν εἰς τὴν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς διεθνοῦς αὐτῆς ἀνθρωπιστικῆς Ὄργανώσεως ἐπιπλέον ποσοῦ 15.000.000 δρχ. πρὸς χάριν τῶν ἐκ πείνης καὶ ἀβιταμίνωσης λιμοκτονούντων παιδιῶν τῆς Αἰθιοπίας.

Τὸ γεγονός δεδικοιολογημένως ἐξήρθη ὑπὸ τινων ἐφημερίδων καὶ συνετέλεσεν, ὥστε ἡ μὲν εἰδι-

κῶς ἀφιγθεῖσα ἐκ Γενεύης Διευθύντρια τοῦ Τμήματος Συλλογῆς Πόρων τῆς Γιούνι-σεφ νὰ ἐκφράσῃ εἰς τὸν Μακαριώτατον τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχαριστίας τῆς Ὄργανώσεως ταύτης διὰ τὰς πρωτοβουλίας του εἰς ἑλληνικὴν καὶ παγκόσμιον κλίμακα, ὁ δὲ Ὑφυπουργὸς Ὑγείας νὰ εἴπῃ χαρακτηριστικῶς: «Ἐίμαστε ὑπερήφανοι γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ τὶς πρωτοβουλίας τοῦ Μακαριωτάτου, ποὺ τιμοῦν ἰδιαίτερα τὸν τόπο μας».

Ἡ ἐν Βελγίῳ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία.

Τὸ καθ' ὅλου Χριστιανισμὸν πλήρωμα τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἠσθάνθη ἰδιαίτερον χαρὰν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βελγίου διὰ σχετικοῦ νόμου, ψηφισθέντος ὑπὸ τοῦ βελγικοῦ κοινοβουλίου, εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένων ἐν Βελγίῳ Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, παραπλεύρως πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν, Προτεσταντικὴν καὶ Ἀγγλικανικὴν, περιέλαβε καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀναγνώρισις, ἣτις εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἰσχύουσαν εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς Χώρας, δὲν σημαίνει μόνον τελεσφόρον ἐκβασιν μακροχρονίων διαπραγματεύσεων καὶ ἐνεργειῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ καὶ ἐπιβράβεισιν τῆς πνευματικῆς ἀκτινοβολίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βελγίου, ἡ ὁποία, λαμπρῶς ποιμανομένη ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Βελγίου κ. Παντελεήμονος, παρουσιάζει ἀξίεπαινον ποιμαντικὴν δραστηριότητα, ἀρτίως ὀργανωμένα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καὶ πνευματικὰ κέντρα, ὡς καὶ ἀξιόλογον ἐκκλησιαστικὸν Ἔθρονον.

Φωτεινὸν πρότυπον.

Ἡ ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην ἡγεσίαν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἰακώβου λαμπρὰ δραστηριότης τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς εἶναι ὅλως ἐκδηλὸς καὶ εἰς τὴν θανμασίαν πολύχρωμον καλλιτεχνικὴν ἔκδοσιν τοῦ διὰ τὸ ἔτος 1985 ἐκδοθέντος Ἐκκλησιαστικοῦ Ἡμερολογίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης.

Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦτο, ὅπερ φέρει τὸν τίτλον «Yearbook - 1985» (Greek Orthodox Archdiocese of North and South America) καὶ εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἐκλεκτὴν ἑλληνορθόδοξον νεολαίαν τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι τῷ ὄντι εὐγλωττον καὶ ἀποκαλυπτικόν, διότι, ἐκτὸς τῆς συνήθους ἡμερολογιακῆς ὕλης, ἀπ' ἐνὸς παρουσιάζει ὀνόματα καὶ διευθύνσεις πάντων τῶν κληρικῶν καὶ πολλῶν διακεκριμένων λαϊκῶν, διακονούντων εἰς τὴν Ἑλληνορθόδοξον Ἐκ-

κλησίαν τῆς Ἀμερικῆς, ἀφ' ἑτέρου παραθέτει στοιχεῖα ἀφορῶντα εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὴν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς καὶ ἰδίως ἐν Ἀμερικῇ καθ' ὅλον Ὁρθοδόξιαν καὶ τρίτον δι' ἐνημερωτικῶν εὐσυνόπιων ἐκδόσεων, θανασιῶν φωτογραφιῶν, ἀποσπασμάτων ὁμιλιῶν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου καὶ στατιστικῶν πινάκων προβάλλει τὴν διὰ τὴν νεολαίαν φροντίδα καὶ τοὺς κυριώτερους ἐκ τῶν τομέων τῆς πολυπύχου δραστηριότητος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, ἣ ὅποια διαποτίζεται ὑπὸ γνησίου ἑλληνορθοδόξου πνεύματος.

Ὅθεν καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἡμερολόγιον ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ λαμπρὰ ὁργάνωσις καὶ ἀκτινοβολία τῆς ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, ἥτις ἐμψυχώνεται ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἰακώβου, ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ αἰτήματα καὶ τὰς προκλήσεις τοῦ ἐπὶ θύραις 21ου αἰῶνος καὶ εἶναι φρωτεινὸν πρότυπον διὰ πάσας τὰς ἐλευθέρως διαδιδούσας Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας.

Τὰ Πρακτικὰ τοῦ Ε' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου.

Ἀξία ἰδιαίτερας μνείας εἶναι ἡ —ἐπιμελεία τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Μουρατίδου— ἐκδοσις ὑπὸ τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ε' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου, ὅπερ συνήλθε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1982 ὑπὸ τὰς εὐλογίας καὶ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ ἡσοχολήθη περὶ τὸ σπουδαιότατον θέμα: «Θρησκεία - Παιδεία σὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ κοινωνία».

Ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Πρακτικῶν, τὸ Συνέδριον τοῦτο, τοῦ ὁποίου μετέσχον 2000 περίπου κληρικῶν καὶ λαϊκῶν θεολόγων, ὑπῆρξε, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Προλόγου, «ἡ κορυφαία ἐκδήλωση σὴν πᾶνω ἀπὸ τριάντα χρόνια δραστηριότητα τῆς Π.Ε.Θ. καί, κατὰ γενικὴν ἐκτίμησιν, ἀληθινὸν ὁρόσημο σὴν σύγχρονη πνευματικῇ, ἐκπαιδευτικῇ καὶ ἐκκλησιαστικῇ πορείᾳ τοῦ Ἔθνους μας» (σ. 9).

Αἱ διαπιστώσεις καὶ διακηρύξεις τοῦ Συνεδρίου,

αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται διὰ τῶν Πρακτικῶν, «διανοίγουν καινούργιες δυνατότητες σὴν ἀγῶνα ποὺ διεξάγεται ἐναντίον τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων γιὰ τὴν διασφάλισιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς ἑλληνορθοδόξου Παραδόσεως καὶ Παιδείας» (σ. 12).

«Ἐνημέρωσις».

Εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως τὸ γεγονός, ὅτι ἡ παρὰ τῆ ἔδρα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν Μόνιμος Ἀντιπροσωπεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν Δελτίου Οἰκουμενικῆς Ἐπικαιρότητος ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐνημέρωσις», ὅπερ θὰ ἀφορᾷ σὴν τακτικὴ πληροφόρηση τοῦ ὁμογλώσσου Ὁρθοδόξου κόσμου γιὰ τὴν δραστηριότητα τοῦ Π.Σ.Ε.».

Ὡς σημειοῦται ἐν εἰσαγωγικῷ σημειώματι τοῦ Δελτίου, «ὁ Ὁρθόδοξος κόσμος ἔχει μιὰ φυσικὴ ροπὴν σὴν νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ νὰ δραστηριοποιεῖται εἰδικὰ γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» (Faith and Order), ἐνῶ ἡ δραστηριότητα τοῦ ΠΣΕ σὴν ἰεραποστολικό, μορφωτικό, κοινωνικό, ἀναπτυξιακό, ἀνθρωπιστικὸν καὶ πολιτικὸν τομέα εἶναι πλούσια καὶ μᾶς ἀφορᾷ ἄμεσα, μιὰ καὶ ἀναφέρεται σὲ ὑπαρξιακὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ Ἐκκλησίαι μας σὴν καθημερινὴν τοὺς διακονίαν καὶ μαρτυρίαν. Δι' αὐτὸ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Δελτίον «μὲ τὴν παροχὴν πληροφοριῶν, κάθε μῆνα, γιὰ τὴν δραστηριότητα ἐκείνην τοῦ ΠΣΕ, ποὺ ἐνδιαφέρει μὲν τοὺς Ὁρθοδόξους, ἀλλὰ δὲν καλύπτεται ἀπὸ ἄλλα ὁμογλώσσα μέσα ἐνημερώσεως, θὰ προσπαθῆσιν νὰ πληρώσῃ ἓνα κενό, συμβάλλοντας ἔτσι, σὲ μιὰ πληρέστερη γνωριμία μας μὲ τὸ Π.Σ.Ε.».

Ὅθεν ὀφείλονται εὐχαριστοῦναι καὶ συγχαρητήρια πρὸς τὸν σχόντιαν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκδόσεως ταύτης νέον Μόνιμον Ἀντιπρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρὰ τῆ ἔδρα τοῦ Π.Σ.Ε. αἰδεσιμολογιώτατον Μ. Πρωτοπρεσβύτερον π. Γεώργιον Τσέτην, ὅστις εἶναι γνωστὸς ἐν τῇ καθ' ὅλον Χριστιανικῇ Οἰκουμένῃ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ λαμπρὰν δρασίαν του, διὰ τὰ δημοσιεύματά του καὶ διὰ τὰς ἐπιδαριλευθείσας εἰς αὐτὸν ποικίλας τιμητικὰς διακρίσεις.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έκ τοῦ Γραφείου Τύπου ἐξεδόθη τὴν 9.5.1985, τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθέν:

«Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος με ἀφορμὴ γενομένη καταγγελία γιὰ τὴν θλάσφημη καὶ βέβηλη κινηματογραφικὴ ταινία «Χαίρε Μαρία», γαλλικῆς παραγωγῆς, ἠσχολήθη κατὰ τὴν σημερινὴ συνεδρία με τὸ γενικώτερο θέμα τῆς προβολῆς ταινιῶν, οἱ ὁποῖες κατὰ τρόπον ἐπαίσχυντον θίγουν τὰ ἱερά πρόσωπα τῆς χριστιανικῆς μας πίστεως.

»Ἡ Ἱερά Σύνοδος, λαθούσα ὑπ' ὄψη τὴν γνώμη κληρικολαϊκῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία εἶδε τὴν συγκεκριμένη ταινία, τὴν προσβάλλουσα ἀνιέρως τὴν Παναγία Θεοτόκο, καθὼς καὶ τὴν πανευρωπαϊκὴ ἀντίδραση τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐναντίον τῆς,

καταδικάζει καὶ ἀπορρίπτει
τὴν ταινία,

καλεῖ δὲ καὶ προτρέπει τὸν ἑλληνικὸ λαὸ τόσο τῆς πρωτευούσης, ὅσον καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, νὰ ἀποφύγῃ ὁπωσδήποτε τὴν παρακολούθηση αὐτοῦ τοῦ ἀντιχριστιανικοῦ ἀνοσιουργήματος. Γενικώτερα δὲ ἡ Ἱερά Σύνοδος συνιστᾷ στὸν εὐσεβῆ ἑλληνικὸ λαὸ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν παρακολούθηση κινηματογραφικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα προσβάλλουν τὴν χριστιανικὴ πίστη καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια.

»Ἐπίσης, ἡ Ἱερά Σύνοδος με εἰδικὴ ἐγκύκλιό τῆς πρὸς τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις συνιστᾷ, ὅπως οἱ κληρικοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποφύγουν τὴν ἀνάμιξή τους στὶς πολιτικὲς καὶ κομματικὲς δραστηριότητες τῆς τρεχούσης προεκλογικῆς περιόδου».

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀμερικῆς

Τίμα τὸν Μητροπολίτην Κίτρου

Ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης ἀνεκήρυξεν ὁμοφώνως τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κίτρου κ. Βαρνάβαν ἐπίτιμον Διδάκτορα, εἰς ἀναγνώρισιν τῆς πλουσίας καὶ πολυτίμου προσφορᾶς του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἐπιστήμην. Εἰς ἐπίσημον δημοσίαν τελετὴν, εἰς Ἀμερικὴν, θὰ γίνουσι σχετικαὶ ὁμιλίαι καὶ ἡ ἐπίδοσις εἰς τὸν τιμηθέντα Ἱεράρχην τοῦ διπλώματος καὶ τῶν διασήμων τοῦ τίτλου. Ἀναγγέλουσα τὸ γεγονός ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ καὶ προσκαλοῦσα τὸν Σεβασμιώτατον, σημειώνει χαρακτηριστικῶς, ὅτι «ἡ παρουσία του ἐκεῖ θὰ εἶναι τὸ πῶς εὐλογημένο καὶ ἀξέχαστο γεγονός γιὰ ὅλους». Ἡ γενομένη ἐξαιρετικὴ αὐτῆ τιμὴ εἰς τὸν διακεκριμένον Ἱεράρχην μας, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἀντανακλᾷ εἰς ὅλοκληρον τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Συμφώνως πρὸς σταλείσαν εἰς ἡμᾶς ἀνταπόκρισιν, «τετραήμερη, ἀπὸ 26-29 Ἀπριλίου, ἐπίσκεψη στὴν Ἱ. Μητρόπολη Γερμανίας ὕστερα ἀπὸ πρόσκλησή τῆς, ἐπραγματοποίησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ. Χριστόδουλος, με σκοπὸ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τοὺς ἀπόδημους Ἕλληνες τῶν ἐνοριῶν Ἀννοβέρου καὶ Μπίλεφελντ, καὶ τὰ ἑλληνοπούλα, ποὺ φοιτοῦν στὰ ἑλληνικὰ καὶ γερμανικὰ σχολεῖα τῆς περιοχῆς. Τὶς ὁμιλίες τοῦ Σεβ. παρηκολούθησε μεγάλος ἀριθμὸς ἀκροατῶν ἐνῶ ὕστερα ἀπὸ κάθε ὁμιλία ἐπακολούθησε διάλογος τοῦ ὁμιλητοῦ με τοὺς ἀκροατὲς ἐπὶ τῶν θιγομένων κάθε φορὰ ἐπικαίρων κοινωνικῶν, θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν θεμάτων. Ἰδιαίτερες συνατήσεις εἶχε ὁ Σεβ. με τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Γερμανίας κ. Αὐγουστίνον καὶ τὸν Θεοφιλέστατον Παμφίλου κ. Χρυσόστομον, με τοὺς ὁποῖους συνεζήτησε τὰ καίρια προβλήματα τῶν ὁμογενῶν μας. Ἐπίσης συνατήθηκε με στελέχη τῶν κοινοτήτων, ἐκπαιδευτικὸς καὶ πλῆθος Ἑλλήνων, ποὺ βρίσκονται οἱ περισσότεροὶ συσπειρωμένοι καὶ ὀργανωμένοι μέσα στὴν Ἐκκλησία.

»Οἱ ἐπαφές αὐτὲς ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν στὸν Σεβ. Ποιμενάρχῃ μας νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὶς ἀγωνίες καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων ποὺ ζοῦν στὴ Γερμανία, τὰ προβλήματα καὶ τὶς πνευματικὲς τῶν κυρίως ἀνάγκες, ἐνῶ παράλληλα προσέφεραν καὶ στοὺς ἀποδήμους ἀδελφούς μας τὴν δυνατότητα νὰ ἐκτιμήσουσι τὴν στοργὴ τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὸ ἀνύστακτο ἐνδιαφέρον τῆς γιὰ τὴν πρόοδο καὶ προκοπὴ τῶν. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἔξ ἄλλου ἐπέδειξαν οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες τῆς Γερμανίας γιὰ τὴ ρωμαλεότητα τῆς Ὁρθοδοξίας, μέσα στὴν κοιτίδα τῆς, τὴν Ἑλλάδα κα με δάκρυα ἐζήτησαν συχνότερες ἐπαφές ἐκπροσώπων τῆς με τὸν ἑλληνισμό τῆς διασπορᾶς, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν φιλοτίμων προσπαθειῶν ποὺ ἡ Ἱ. Μητρόπολις Γερμανίας με τὰ ἀξία στελέχη τῆς καταβάλλουν, γιὰ τὴ διαφύλαξη, μέσα στὶς καρδιές τῶν ἀποδήμων, τῶν ἑλληνορθόδοξων παραδόσεων καὶ τὴν παγίωση τῆς ἐνότητος καὶ ὁμοψυχίας μεταξύ τῶν Ἑλλήνων».

Ἱερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμόθεος ἐχοροστάτησεν εἰς Ἱ. Ναοὺς τῆς περιφερείας καθ' ἀπάσας τὰς Ἱ. Ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος.

—Ἐπ' εὐκαιρίαν τοῦ Πάσχα ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἀπηύθυνε Ποιμαντορικὴν Ἐγκύκλιον πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἡ ὁποία ἀνεγνώσθη κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῆς Ἀναστάσεως εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς περιφερείας.

—Τοὺς τροφίμους τῶν Εὐαγῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως «Παναγία Ἐλεούσα» Ν. Ἰωνίας καὶ «Καλὸς Σαμαρείτης» Ν. Φιλαδελφείας ἐπεσκέφθη ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος τὴν Τετάρτην τοῦ Πάσχα, συνοδευόμενος ὑπὸ Κληρικῶν καὶ μελῶν τῶν Χριστιανικῶν Ὁμιλιῶν Νέων καὶ Νεανίδων. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐπεσκέφθη καὶ τοὺς νοσηλευομένους εἰς τὸ Κρατικὸν Νοσοκομεῖον «Ἁγία Ὀλγα» Ν. Ἰωνίας. Τόσον εἰς τοὺς

τροφίμους τῶν Εὐαγγῶν Ἱδρυμάτων, ὅσοι καὶ εἰς τοὺς νοσηλευομένους εἰς τὸ Νοσοκομεῖον «Ἁγία Ὀλγα», ὁ Σεβασμιώτατος ἀπηύθυνεν εὐχὰς καὶ προσέφερε Πασχάλινά ὠά, Εἰκόνας καὶ γλυκίσματα.

—Τὴν 24ην Ἀπριλίου ἡ Ἱ. Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας διωργάνωσεν εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγίων Ἀναργύρων Ν. Ἰωνίας Τελετὴν προσφορᾶς Τραπεζικῶν θιβλιαρίων εἰς ἄπορα καὶ ὄρφανὰ κορίτσια τῆς Περιφέρειας. Τῆς Τελετῆς προέστη ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπηύθυνε κατάλληλον τῆ περιστάσει λόγον πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν ἐνισχυομένων κοριτσιῶν. Κατὰ τὴν Τελετὴν ὁ Σεβασμιώτατος προσέφερε 80 Τραπεζικὰ θιβλιάρια εἰς ἰσάριθμα κορίτσια, ἀξίας 10.000 δραχμῶν ἕκαστον. Ἡ προσφορὰ Τραπεζικῶν θιβλιαρίων εἰς ἄπορα καὶ ὄρφανὰ κορίτσια ἐπραγματοποιήθη δι' ὄγδοον κατὰ σειρὰν ἔτος, μέχρι σήμερον δὲ ἔχουν προσφερθῆ ἓν συνόλω ἄλλα 723 θιβλιάρια εἰς ἰσάριθμα κορίτσια.

—Κατὰ τὸ τελευταῖον διάστημα ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἐχειροτόνησε: Τὸν ἱατρὸν Σοφ. Κοτσογιαννίδην, ὅστις ἐκάρη καὶ Μοναχός, εἰς Διάκονον τὸν Διάκονον Ἄναστ. Πέτρου εἰς Πρεσβύτερον τὸν Διάκονον Χερ. Δουκατᾶν εἰς Πρεσβύτερον καὶ τὸν καρέντα Μοναχὸν Γαβρ. Πηλὸν εἰς Διάκονον.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 26ης Μαρτίου τρ. ἔ., κατὰ πιν προτάσεως τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου Α', ἡ Ἀ. καὶ Ἱ. Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπεφάσισε τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς. Κατὰ τὴν νέαν τῆς σύνθεσιν ἡ Σύνοδος θὰ ἀπαρτιζέται ἐφεξῆς ἀπὸ ὄλους τοὺς ἐν τῇ Πόλει ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν εἰς τὴν παρούσαν σύνθεσιν τῆς Συνόδου προσετέθησαν οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ροδοπόλεως κ. Ἱερώνυμος, Ἐλευσιπόλεως κ. Ἀθανάσιος καὶ Μελιτηνῆς κ. Ἰωακείμ.

Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης

Ἡ πρὸς Τίτον ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον ἑνὸς ἐνδιαφέροντος ἑβδομαδιαίου σεμιναρίου στὴν Ὁρθόδοξο Ἀκαδημία Κρήτης. Στ' αὐτὸ πῆραν μέρος 40 περίπου μέλη μιάς ἐνορίας ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φραγκοφούρτης, στὰ πλαίσια προσκυνηματικῆς ἐκδρομῆς «ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ». Ὑστερ' ἀπὸ μακρὰ προετοιμασία καὶ μελέτη τῆς Ἐπιστολῆς ἦρθαν στὴν Κρήτη, γιὰ νὰ μελετήσουν τὸ ἱερὸ κείμενον ἐπὶ τόπου καὶ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ μέρη τῆς Κρήτης, ποὺ ἀναγράφονται στὴν Καινὴ Διαθήκη.

Τὰ σχετικὰ μαθήματα ἐδίδαξαν ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Γαλίτης καὶ ὁ Γεν. Δ)ντὴς τῆς Ὁρθ. Ἀκαδημίας κ. Ἄλ. Παπαδερὸς. Τὴν Κυριακὴ 24 Μαρτίου συναντήθηκαν στὴν Ὁρθ. Ἀκαδημία μὲ μέλη τῆς Ἐνορίας Φουρνῆ καὶ τὸν ἐφημερίο τῆς π. Ἰωάννη Τσιτσιριδῆ. Συζητήθηκαν ἐνοριακά προβλήματα σὲ μὴ μεγαλόπολη τῆς Εὐρώπης καὶ σὲ ἓνα χωριὸ τῆς Κρήτης. Στὸ Ἡράκλειο τοὺς ξένους προσκυνητὲς ὑποδέχθηκε καὶ δεξιώθηκε ἡ Ἐνορία τοῦ Ἁγίου Τίτου.

—Στὴ διάρκειά τοῦ παραπάνω Σεμιναρίου ὁ κ. Παπαδερὸς ἀνακοίνωσε, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία, μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Προέδρου τῆς Σεβ. Μητροπολιτοῦ Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναίου, μελετᾷ τὴν ἐκτύπωση τῆς πρὸς Τίτον Ἐπιστολῆς σὲ εἰδικὴ ἔκδο-

ση, μὲ μετάφραση, ἐρμηνεία καὶ σχόλια. Φιλοδοξία τῆς Ὁρθ. Ἀκαδημίας εἶναι, ἡ Ἐπιστολὴ αὐτὴ πρὸς τὸν Ἀπόστολο καὶ πρῶτο Ἐπίσκοπο τῆς Κρήτης νὰ φθάσει σὲ κάθε κρητικὸ σπιτί καὶ στοὺς ἀπόδημους Κρήτες.

(Δελτίον Τύπου 8/1985)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ἈΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ὁ Μακαριώτατος Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. Νικόλαος, ἀφοῦ παρέμεινεν ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα εἰς Κάϊρον ἐπανήλθεν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας συνεχίζων τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

Πρὸς ὄλας τὰς ποιμαντικὰς αὐτοῦ ἐνασχολήσεις, ἐξηκολούθησε δίδων ὁδηγίας καὶ κατευθύνσεις πρὸς τοὺς περὶ Αὐτὸν διακονοῦντας τὴν Ἐκκλησίαν. Τόσον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αἰγύπτου τὸ Κάϊρον, ὅσον καὶ τὴν ἔδραν τοῦ Πατριαρχείου τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κύριον Αὐτοῦ μέλημα εἶναι ἡ διατήρησις τοῦ συνδέσμου τῆς ἐνότητος ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων οἵτινες ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν εἰς τὴν φιλίαν τῆς Ἑλλάδος χώραν τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ὁ Μακαριώτατος περιβάλλει μετὰ τῆς αὐτῆς πατρικῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς ἐπικοινωνῶν τακτικῶς μετ' αὐτῶν.

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας παρὰ τὰς συνεχιζόμενας κρίσιμους ἀπὸ πάσης ἀπόψεως περιστάσεις τὰς ὁποίας διέρχεται ὀλόκληρος ἡ Ἀφρικὴ, διατηρεῖ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἐπικοινωνίαν καὶ συνοχὴν μετ' ὄλων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τούτου, ἐνισχὺον ψυχικῶς τοὺς διακονοῦντας εἰς αὐτὰς Ἱεράρχας καὶ λοιποὺς πατέρας.

Κατὰ δεῦτερον λόγον ἀναφέρομαι εἰς ὅσα συντελοῦνται ἐν τῇ ἔδρα τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας.

α) Κανονικῶς καὶ τακτικῶς συνεχίζονται αἱ τελεουργικαὶ καὶ λοιπαὶ τούτου ἐργασίαι πρὸς ὄλους τοὺς τομεῖς. Καθ' ὄλον τὸ στάδιον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς αἱ Ἱεραὶ Ἀκολουθίαι διεξήχθησαν κατὰ θαυμασίον τρόπον, εἰς τὰς ὁποίας μάλιστα προσήρχοντο πολλοὶ εὐσεβεῖς ὀρθόδοξοι χριστιανοί.

β) Τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, αἱ πρὸς τοὺς μαθητὰς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λειτουργούντων ἐκπαιδευτικῶν σχολείων ἰδιαιτέραι ὀμιλίαι καὶ ἐπισκέψεις τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, ἔσχον ἀριστα ἀποτελέσματα. Ἐπίσης καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς συνεχίσθησαν αἱ ἀπογευματιναὶ ὀμιλίαι ὑπ' ἐμοῦ, ὡς καὶ ἡ τέλεισις τῆς Θ. Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων ἐνίοτε κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας. Εἰς αὐτὰς μάλιστα ἐχοροστάτησεν ὁ Σεπτὸς ἡμῶν Πατριάρχης καὶ ἀπηύθυνε πατρικὰς ὑποθήκας.

γ) Ὡσαύτως καὶ πρὸς τὰ Εὐαγγῆ Ἱδρύματα τακτικαὶ ἐπισκέψεις καὶ ἐποικοδομητικοὶ λόγοι κατὰ πολὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐμψύχωσιν τῶν τροφίμων αὐτῶν. Ἀναφέρω, ὅτι αἱ τρεῖς τάξεις τοῦ Λυκείου τῆ συνοδεία τῶν καθηγητῶν αὐτῶν προσήλθον εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐν σώματι, δεχθέντες τὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν τοῦ Μακαριωτάτου, ὡς καὶ ἀντίτυπα τῆς Καινῆς Διαθήκης προσφερθέντα, λίαν εὐγενῶς παρὰ τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς «Ο ΠΡΩΤΟΚΛΗΤΟΣ». Τοῦτο ἐνεποίησεν ἀρίστην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Λυκείου.

δ) Ἐπίσης ὁ Μακαριώτατος ἠύλογησεν ἀπόρους Χριστιανοὺς προσελθόντας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ

δεχθέντας παρά τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου οικονομικὴν βοήθειαν καὶ δέματα τροφίμων. Καὶ αὐτὸ ἔσχε εἰς ὄλην τὴν Ἑλληνικὴν παροικίαν τῆς Ἀλεξανδρείας, λίαν εὐμενῆ ἀπήχησιν.

ε) Σεπτῆ ἐντολῆ τῆς Α. Θ. Μακαριότητος συνοιθρήσθησαν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ Ἱερεῖς, οἱ διακονοῦντες εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ὁποίους ἐδόθησαν ὑποθήκαι διὰ τὴν καλυτέραν ἀπόδοσιν τοῦ ποιμαντικοῦ αὐτῶν ἔργου.

στ) Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης ἐχοροστάτησεν, κατὰ δὲ τὴν λαμπροφόρον Λειτουργίαν τοῦ Πάσχα ἐλειτούργησεν ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος εἰς τὸν Ἱ. Ν. τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ἀνεγνώσθη δὲ ἡ Πασχάλιος Αὐτοῦ ἐγκύκλιος, μεστὴ ὑψηλῶν ἐννοιῶν τῆς Ζωηφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ. Ὡσαύτως προέστη τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Ἀγάπης τοῦ Πάσχα ὁμοῦ μετὰ τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου, ἀνεγνώσθη δὲ ἡ περικοπὴ τοῦ Ἱ. Εὐαγγελίου καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας, ὡς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καθιερώθη. Ἄμα δὲ τῷ πέρατι τῆς ἀκολουθίας διένειμε πρὸς τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν καὶ τοὺς πιστοὺς πασχαλινὰ ῥά.

Τέλος ἀναφέρω ἐναυθῶν, ὅτι ὁ Πατριάρχης ἡμῶν ἀντήλλαξε Πασχαλίους εὐχὰς μεθ' ὅλων τῶν Πατριαρχῶν καὶ προκαθημένων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Παρὰ πλείστων δὲ ὄσων Σεβ. Ἱεραρχῶν τούτων ἐδέχθη πασχαλίους προσήσεις καὶ εὐχὰς. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐτεροδόξων Ἐκκλησιῶν ἐδέχθη τοιαύτας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει γεγονός ἐστίν, ὅτι τὸ Σεπτὸν Αὐτοῦ πρόσωπον χαίρει ἄκρας ἐκτιμῆσεως καὶ θαυτάτου σεβασμοῦ παρά τε τῶν Αἰγυπτιακῶν Ἀρχῶν, τῶν ἄλλων ἐν Ἀφρικῇ τοιούτων τῆς ἑλληνικῆς παροικίας, ὡς καὶ τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ διακονούντων τὴν Ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ὁ Ταμιάθεως ΤΙΤΟΣ

Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος Ἀλεξανδρείας

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας Ρίμνικ καὶ Ἀρτζες, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ὀλτεντάς, ἐξελέγη ὁ μέχρι τοῦδε βοηθὸς ἐπίσκοπος (θικάριος) τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Ἀράντ, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν Μητρόπολιν Βανάτου, ἐξελέγη ὁ Τιμόθεος SEVICI, ὅστις ἦτο βοηθὸς ἐπίσκοπος (θικάριος) τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Τιμισοάρας. Ἡ ἐκλογή αὐτῶν ἐπεκυρώθη διὰ προεδρικῶν διαταγμάτων μερίμνη τοῦ Ὑπουργείου Ὀρθοκυμάτων.

—Κατὰ τὴν ἐν τῷ Θεολογικῷ Πανεπιστημιακῷ Ἰνστιτούτῳ Βουκουρεστίου συγκληθεῖσαν 44ην Διομολογιακὴν Θεολογικὴν Συνάντησιν τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ρουμανίας ἐξητάσθη τὸ θέμα «Οἰκουμενισμὸς καὶ Ἱπευθυνότης» ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ κείμενον τῆς LIMA, ὅπερ εἶναι γνωστὸν ὡς B.E.M. Κύριος εισηγητὴς ἦτο ὁ πατήρ Ι. ΒΡΙΑ, Καθηγητὴς τῆς Ἱεραποστολῆς ἐν τῷ ὡς ἄνω Ἰνστιτούτῳ καὶ Ὑποδιευθυντὴς τῆς Ἐπιτροπῆς «Ἱεραποστολῆ καὶ Εὐαγγελισμὸς» τοῦ Π.Σ.Ε. Ὁ πατήρ ΒΡΙΑ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐτόνισεν ὅτι «ἡ ἀποδοχὴ τῶν κοινῶν θεολογικῶν σημείων θὰ ἀποτελέσῃ ἐν ἀνευ προηγουμένου θῆμα εἰς τὴν σύγχρονον Οἰκουμενικὴν Ἱστορίαν. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως αἱ Ἐκκλησίαι νὰ διατάξουν (διὰ τὴν ἀποδοχὴν), δοθέντος ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ καὶ ποικίλα προβλήματα.

Τὸ νὰ ἔχη τις ὅμως προβλήματα, δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἀπαισιόδοξος. Δὲν ἀποκλείεται καὶ ἀποτυχία τῆς προσπάθειας. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι ἐντὸς τῆς διαδικασίας ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως τῶν κοινῶν αὐτῶν σημείων δὲν γίνεται ἐξελίξις τῆς χαρακτηριστικῆς διὰ τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν εἰς τὸ σύνολόν της».

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν ὁμιλητῶν ἰδιαίτερος πρέπει νὰ μνημονευθῇ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρανσυλβανίας κ. Ἀντώνιος, ὅστις εἶναι μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ λίαν γνωστὸς ἐκ τῆς συμμετοχῆς του εἰς πάσας σχεδὸν τὰς μεγάλας οἰκουμενικὰς συναντήσεις. Ὁ διακεκριμένος ὁδὸς Ἱεράρχης, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἶπεν: «Τὸ B.E.M. ἀποτελεῖ πρόκλησιν ὅλων πρὸς ὅλους, εἶναι κοινὸς φίλος ἢ κοινὸς ἐχθρὸς. Αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νὰ δώσουν ἐπικοινωνητικὴν ἀπάντησιν. Δὲν θὰ περιορισθῶν εἰς τὸ «ναί» ἢ εἰς τὸ «ὄχι». Αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νὰ κάμουν γνωστὰς τὰς παρατηρήσεις των, τὰς ἐνδεχομένας βελτιώσεις καὶ διορθώσεις, τὰς ὁποίας προτείνουν. Δὲν πρέπει νὰ ἀναμῆναι τις, ὅτι τὸ κείμενον αὐτὸ θὰ γίνῃ ἀμέσως ἀποδεκτόν... Δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ καὶ πλήρης ἀποτυχία... Ὑπάρχει ὅμως ἐνθουσιασμὸς τῆς ἐλπίδος. Ἡ Οἰκουμενικὴ πορεία εἶναι ποταμὸς μὴ ἐπιστρεπτός».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Εἰς τὸ ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ τοῦ Πάσχα μήνυμα ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας τονίζων μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς μας προσέβλεπον μετὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης καὶ ἐλπίδων πρὸς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Ἰδιαίτερος ἐχάρησεν διὰ τὴν ταχείαν πρόδον τῆς τεχνολογίας, τῆς Ιατρικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης γενικῶς. Ὅμως, παραλλήλως πρὸς τὴν σημαντικὴν αὐτὴν πρόδον, τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν κακὸν ἀνεπτύσσετο πολὺ ταχύτερον. Ὡς ἐκ τούτου τὰς μεγάλας ἐλπίδας ἠκολούθησαν μεγάλα ἀπογοητεύσεις. Πολὺς λόγος γίνεται καὶ πολλὰ γράφονται σήμερον περὶ νεκρώσεως τῆς φύσεως, περὶ ρυπάνσεως τοῦ ἀέρος, περὶ δηλητηρίασεως τῆς γῆς, τῶν τροφίμων καὶ τοῦ ὕδατος. Κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν ἐμφανίζονται βιβλία, μελέται, κινηματογραφικὰ ἔργα καὶ διάφορα ἄλλα πονήματα μετὰ τραγικῶν τίτλων, ὡς π.χ. «Εἰς τὰ πεδία τοῦ θανάτου», «Ἡ ἐποχὴ μας — μέγας ἀσθενής», «Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ παρόντος, ἥτις αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς ἐποχῆς μας». Μέγας ἀριθμὸς ἀνθρώπων εἰς τὸν κόσμον καὶ παρ' ἡμῖν, λόγω αἰσθημάτων φόβου καὶ ἀνασφαλείας, ἔχασαν καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐννοιαν τῆς ζωῆς καὶ ἐν τῇ πλήρει ἀπελπισίᾳ των ἤρχισαν νὰ φεύγουν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, χανόμενοι εἰς τὸν ἀλκοολισμόν, τὰ ναρκωτικά, εἰς τὸν ὑπόκοσμον τῶν ἀποχαυνωτικῶν διασκεδάσεων, βίας καὶ ἐγκλήματος. Μεταξὺ αὐτῶν τὸ φερόμενον φαινόμενον εἶναι ἡ μεγάλη αὐξήσις τῶν αυτοκτονιῶν, πού ἀποτελεῖ πραγματικὴν τραγωδίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἰδιαίτερος δὲ ἰδικὴν μας τραγωδίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συνέβαιεν εἰς τὸ παρελθόν, οὔτε καὶ κατὰ τὰς πλείον τραγικὰς ἐποχὰς τῆς ἱστορίας μας».

—Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως τῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας Βούκογιε Μπουλάτοβιτς ἐδέχθη Ἀντιπροσωπείαν τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου μετ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κοσμήτορα αὐτῆς Δρ Ἀμφιλόγιον Ράντοβιτς εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Σερβίας ἐνέκρινε τὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς δισεκατομμυρίου δηναρῶν (περὶ

τά 40.000 δολάρια) ὡς εἰσφοράν τῆς διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ νέου κτιρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγράδιου, τοῦ ὁποῖου ἡ θεμελίωσις ἐγένετο μετὰ πάσης ἐπισημότητος τὴν 13ην Μαΐου 1984, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, παρουσία τῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 9 τοῦ 1984 τεῦχος τοῦ μηνιαίου ἐπισημονικοῦ περιοδικοῦ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας «*DŪHOVNA KŪLTŪRA*» (= πνευματικὸς πολιτισμὸς), ὁ Ὑφηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Σόφιας Νικολαΐ Ματζούρωβ δημοσιεύει ἄρθρον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ «τῆς 40 ἐτηρίδος τῆς Σοσιαλιστικῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Βουλγαρίαν», εἰς τὸ ὁποῖον μεταξὺ τῶν ἄλλων τονίζει καὶ τὰ ἑξῆς:

«Σήμερον ἡ Ὁρθόδοξος Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἔχει περισσότερον ἀπὸ 3.720 ὀρθοδόξους ναοὺς καὶ παρεκκλήσιας, 120 Μοναστήρια μετὰ 200 περίπου μοναχῶν, περίπου ἄλλας τόσας μοναχὰς καὶ 1.500 περίπου ἑφημερίους ἱερεῖς· μέσση καὶ ἀνωτέραν Θεολογικὴν Σχολὴν διὰ προετοιμασίαν ἐκκλησιαστικῶν στελεχῶν καὶ καλλιέργειαν τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης (εἰς αὐτὰς φοιτοῦν περίπου 380 σπουδασταί). Συνοδικὰς ἐκδόσεις βιβλικο - ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικο - θεολογικῶν βιβλίων, Βιβλιοπωλεῖα διὰ τὴν διάδοσίν των. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκδίδονται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ ἑβδομαδιαῖον περιοδικὸν *CERKOVEN VESNIK* (ἐπίσημον Δελτίον τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας διὰ θρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴ - ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν), καὶ τὸ *DŪHOVNA KŪLTŪRA* (Μηνιαῖον περιοδικὸν διὰ θρησκείαν, φιλοσοφίαν, ἐπιστήμην καὶ ἠθικήν). Ἀξιοσημειῶτον πνευματικὸν - πολιτιστικὸν γεγονός ἀποτελεῖ ἡ ἀκριβὴς, δευτέρα ἔκδοσις τῆς Βίβλου τοῦ 1982. Διαθέτει ἰδρύματα δι' ἀνάπαυσιν καὶ παραθερισμὸν, ἐκκλησιαστικὴν - γεωργικὴν περιουσίαν ἐκ 35.000 περίπου στρεμμάτων, ἐργαστήρια διὰ ἐκκλησιαστικὴν - μονοπωλιακὰ ἀντικείμενα. Βάσει σχετικοῦ Διατάγματος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς χώρας ἡ Ἐκκλησία ἀναπτύσσει τὴν οικονομικὴν τῆς δραστηριότητα διαθέτουσα ἰδίας ἐπιχειρήσεις πρὸς κάλυψιν ἰδίων ἀναγκῶν. Διαθέτει ἱστορικὸν - ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον εἰς τὸ ἱστορικὸν - ἐκκλησιαστικὸν Ἰνστιτούτον, τὸ ὁποῖον τῶρα ἀναπτύσσει πλουσίαν ἐπιστημονικὴν - ἔρευνητικὴν δραστηριότητα, καὶ ἄλλα. Πάντα ταῦτα μαρτυροῦν περιτράνωσ διὰ τὴν εὐδωσιν τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποστολῆς, διὰ τὰς κανονικὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Κράτους εἰς τὴν χώραν μας...

Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ὄχι μόνον ἀποκατέστησε τὸ κανονικὸν ἐσωτερικὸν τῆς καθεστῶς, ἀλλὰ συγχρόνως ἀνέλαβε καὶ τὴν κανονικὴν διεκκλησιαστικὴν τῆς θέσιν εἰσελθοῦσα εἰς τακτικὴν καὶ πλήρη κανονικὴν καὶ εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν μετὰ πασῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

— Εἰς διάλεξιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικὴ πολιτιστικὴ σημασία τοῦ ἐγχειρήματος τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου» ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Νικολαΐ Τοντόρωβ ἐτόνισεν ὅτι ὁ φιλόσοφος Κύριλλος καὶ ὁ ἀδελφός του, ὁ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος, Μεθόδιος, ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν μεγαλυτέρων προσωπικοτήτων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Προερχόμενοι ἐκ Θεσσαλονίκης, τοῦ σταυροδρομίου τοῦτου μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ρώμης, διὰ τοῦ λογοτεχνικοῦ καὶ τοῦ ἱεραποστολικοῦ των ἔργου οὗτοι ἤνωσαν εἰς γενικὴν

κοινότητα ὅλους τοὺς σλαβικοὺς λαοὺς, τὸν δὲ σλαβικὸν πολιτισμὸν συνέδεσαν πρὸς τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ρώμης. Διὰ τοῦτο ἡ μνήμη των ἐορτάζεται ὄχι μόνον εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν, τὴν Ρώμην, τὴν Μόσχαν, τὸ Βελιγράδιον, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε σλαβικὸν χωρίον, τὸ περισσότερον δὲ εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἐκεῖ ἡ 24η Μαΐου ἐορτάζεται ὡς ἐθνικὴ ἑορτή...

Οἱ διάδοχοι τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου, οἱ ἄγιοι Κλήμης καὶ Ναοῦμ, ἴδρυσαν μεγάλην μεταφραστικὴν Θεολογικὴν Σχολὴν εἰς τὴν Ἀχρίδα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὰς διαφόρους σλαβικὰς διαλέκτους, εἰς τὸ τρίγωνον Πράγα - Ἀχρίς - Κίεβον, μία πλουσία καὶ λεπτὴ ἐκκλησιαστικὴ - σλαβικὴ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ μεταφράζωνται αἱ πλέον λεπταὶ ἐκφράσεις τῆς βυζαντινῆς ὑμνογραφίας καὶ θεολογίας.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Κατόπιν ἐπιθυμίας τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου τοῦ Β' ἡ Σύνοδος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλβετίας συνεκρότησε τὴν 187ην τακτικὴν συνέλευσιν τῆς ἐντὸς τοῦ παρελθόντος Μαρτίου εἰς Ρώμην. Κατὰ τὴν συνάντησιν τῶν Ἑλβετῶν Ἱεραρχῶν μετὰ τῶν Συνόδων τῆς ρωμαϊκῆς κουρίας ὁ Πρόεδρος τῆς Συνόδου διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως καρδινάλιος JOSEPH RATZINGER ἐπήνεσε τὴν ἀξίαν τῆς προσφάτου ἐγκυκλίου τῶν Ἑλβετῶν Ἐπισκόπων περὶ Θείας Εὐχαριστίας καὶ ἐνεθάρρυνε αὐτοὺς νὰ συνεχίσουν τὰς προσπάθειας των πρὸς σύσφιγξιν τῶν σχέσεων των μετὰ τῶν Καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν.

— Ἡ Σύνοδος διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως, ἥτις κατευθύνεται ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Προέδρου τῆς Καρδιολογίας JOSEPH RATZINGER, διεκήρυξε, προσφάτως, ὅτι «αἱ ἀρχαὶ τῆς μασωνίας εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως».

— Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ «Ἔτους τῶν Νέων», ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Β' ἀπήντησε ἐγκύκλιον «πρὸς πάντας τοὺς νέους τοῦ κόσμου». Τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων, καθ' ἣν ἑκατοντάδες χιλιάδων νέοι ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου συνηθροίσθησαν εἰς τὴν Ρώμην. Τὰ κυριώτερα τῶν κεφαλαίων τῆς ἐγκυκλίου ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς: Εὐχαὶ διὰ τὸ ἔτος τῶν Νέων — Ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ εἰς τοὺς νέους — Ἡ νεότης εἶναι μοναδικὸς πλοῦτος — Ταλέντα καὶ καθήκοντα — Αὐτοεκπαίδευσις καὶ ἀπειλαὶ — Ἡ νεότης ὡς ἀνάπτυξις — Ἀτενίζοντες πρὸς τὸ μέλλον — Μήνυμα τελικῶν — Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη — Τὸ θέμα τῆς αἰωνίου ζωῆς — «Ἀκολούθει μοι» — Ἡ διαίωσις τῆς ζωῆς καὶ ἡ χριστιανικὴ κλήσις — Τὸ «μέγα μυστήριον» — Ἡ κληρονομία.

— Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Γραφείου Θρησκευμάτων τῆς Κίνας, ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος τοῦ Χόνγκ Κόνγκ ἐπεσκέφθη ἐπισημῶς τὴν Κίναν κατὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τοῦ Μαρτίου, συνοδευόμενος ὑπὸ πέντε ἄλλων κληρικῶν.

— Ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου τὴν 8ην Μαΐου 1945 ὁ ρωμαιοκαθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μονάχου FRIEDRICH WETTER ὠργάνωσε διὰ τὴν 5ην Μαΐου ἐν Νταχάου ἐκδηλώσεις μετανοίας μετὰ τὸ σύνθημα «Ποτὲ πιά πόλεμος».

— Τὸν Μάρτιον συνεκροτήθη ἐν Ρώμῃ συνέδριον περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν μονίμων διακόνων ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

—Οί έν Έλλάδι ρωμαιοκαθολικοί έπίσκοποι διεκήρυξαν προσφάτως, ότι οί ένεργοϋντες έκτρωσιν θέτουν έαυτούς έκτός τής Έκκλησίας.

—Τό περιοδικόν ORIENTE CRISTIANO συνεπλήρωσε τό 25ον έτος τής έκδόσεώς του.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Άπό 1.1.1985 ό Δρ EMILIO CASTRO ανέλαβε τά καθήκοντά του ως Γενικός Γραμματεϋς του Παγκοσμίου Συμβουλίου τών Έκκλησιών, γενόμενος οϋτως ό τέταρτος κατά σειράν Γενικός Γραμματεϋς αυτού. Ό ήλικίας 58 έτών κ. CASTRO κατάγεται έκ τής Ούρουγουάης και είναι πάστωρ τής Μεθοδιστικής Έκκλησίας. Πρό τής έκλογής του και επί μίαν δωδεκαετιαν διετέλεσε Διευθυντής τής Έπιτροπής Ίεραποστολής και Εϋαγγελισμού του Π.Σ.Ε. Είς τās προγραμματικές δηλώσεις του έτόνισε ιδιαιτέρως τήν άνάγκην μίās πληρεστέρας Όρθοδόξου παρουσίας είς τό Π.Σ.Ε. και διετύπωσε τήν πρόθεσίν του να διορίση όρθόδοξα στελέχη είς όργανικές θέσεις πασών τών Έπιτροπών τής έν Γενεύη έδρας του Π.Σ.Ε.

—Ό νέος Γενικός του Π.Σ.Ε. Δρ EMILIO CASTRO έν προσφάτω έπιστολή του προς τόν Μακ. Άρχιεπίσκοπον Άθηνών κ. Σεραφείμ έξέφρασε τήν χαράν του διά τήν πρωτοβουλίαν του Προκαθημένου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος προς καταπολέμησιν τής πείνας και ύπεσχέθη τήν πλήρη συμπαράστασιν του Π.Σ.Ε. είς τήν προσπάθειαν αυτήν. Ώσαύτως έδήλωσε και τήν πρόθεσίν του να θέση είς τήν διάθεσιν τής συσκέψεως κορυφής τών Χριστιανών Ήγετών, ήτις προετάθη ύπό του Μακ. Άρχιεπισκόπου Άθηνών, τό επί του φλέγοντος αυτού θέματος έπιστημονικόν ύλικόν, όπερ έχει τύχει έπεξεργασίας ύπό του Π.Σ.Ε. κατά τās τελευταία έτη έν τοίς πλαίσιοις του Προγράμματος «Δικαιοσύνη και Διακονία».

—Έν συνεντεύξει του είς τήν έφημερίδα τών ΗΠΑ «THE ORTHODOX CHURCH», ό νέος Γενικός Γραμματεϋς του Παγκοσμίου Συμβουλίου τών Έκκλησιών Δρ EMILIO CASTRO έδήλωσεν, έκτός τών άλλων, τās έξής: «Έν τοίς πλαίσιοις του Π.Σ.Ε. αί Όρθόδοξοι Έκκλησίαι πρέπει να άναγνωρισθούν ως είς τών κυριώτερων κλάδων τής συνολικής Χριστιανικής Έκκλησίας... Μας προσφέρουν μίαν παράδοσιν, ή όποία είναι άπιθάνως χρήσιμος τόσοσιν είς τās νεωτέρας Έκκλησίας του Τρίτου Κόσμου, όσον και είς πολλές Έκκλησίας τής Δύσεως, αί όποιαί έχουν χάσει τήν έννοιαν τής παραδόσεώς των». Δι' αυτό πρέπει «να ένεργήσωμεν είς τρόπον ώστε ό αριθμός τών Όρθοδόξων είς τό προσωπικόν του Π.Σ.Ε. να φθάση να άνταποκρίνεται προς τήν πραγματικήν συμμετοχήν τών Όρθοδόξων είς τό Συμβούλιον... Τό όνειρόν μου είναι οί Όρθόδοξοι να άποκτήσουν πλήρη έκπροσώπησιν είς όλας τās περιοχάς του Π.Σ.Ε., προσφέροντες τήν συμβολήν των...».

Άναλόγους άπόψεις διετύπωσεν ό νέος Γεν. Γραμματεϋς του Π.Σ.Ε. και κατά τήν πρόσφατον έπίσκεψίν του είς τόν Μακ. Άρχιεπίσκοπον Άθηνών και πάσης Έλλάδος κ. Σεραφείμ.

—Κατά τήν τελευταίαν τακτικήν συνεδρίαν της (4-8 Φεβρουαρίου) ή Έκτελεστική Έπιτροπή του Π.Σ.Ε., (τής όποίας μετέχουν ως Όρθόδοξα μέλη ό Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος, Άντιπρόεδρος, ό Σεβ. Άρχιεπίσκοπος Σμολένσκ κ. Κύριλλος, ό Σεβ. Μητροπολίτης Τρανσυλθανίας κ. Άντώνιος, ως και,

ές όφφικίου, ό Μακ. Πατριάρχης Άντιοχείας κ. Ίγνάτιος, είς τών έπτά Προέδρων του Συμβουλίου), έν τή προσπάθειά της όπως αύξήση τήν όρθόδοξον συμμετοχήν είς τό Συμβούλιον, διώρισε ως Διευθυντήν του Τμήματος Νεότητος τόν Φινλανδόν HEIKI HUHTUNEN και προσέθεσε και άλλα όρθόδοξα μέλη είς τās έξής έπιτροπάς: «Έπικοινωνιών» τόν Καθηγητήν π. Μιχαήλ-Νομικόν Βαπόρην (Οίκουμ. Πατριαρχείον), «Έκκλησία και Κοινωνία» τόν Καθηγητήν Κωνσταντίνον Τσίπην (Οίκουμ. Πατριαρχείον), «Καταπολέμησις φυλετικών διακρίσεων» τόν MOSES MUGO (Πατρ. Άλεξανδρείας), «Διεκκλησιαστική Βοηθεία» τόν Θεοφ. Έπίσκοπον Σεϊντάγιας Ήλία (Πατριαρχείον Άντιοχείας) και τόν Σεβ. Μητροπολίτην Ζάγκρεμπ κ. Ίωάννην (Πατριαρχείον Σερβίας). Ώς μέλος τής STANDING COMMITTEE τής Έπιτροπής «Ίστις και Τάξις», διορίσθη ό Καθηγητής Εϋάγγελος Θεοδώρου (Έκκλησία Έλλάδος).

Ή Παγκόσμιος Λουθηρανική Όμοσπονδία έδημοσίευσε προσφάτως τās έπίσημα Πρακτικά τής Ζ' Γενικής Συνελεύσεώς της, ήτις έπραγματοποιήθη είς τήν Βουδαπέστην (Ούγγαρία) από 22 Ίουλίου - 5 Αϋγούστου 1984. Είς τήν ύπ' αριθμ. 4 Έκθεσίν της, άφιερωμένη είς τήν «Οίκουμηνικήν στρατεύσιν και τήν λουθηρανικήν ταυτότητα», ή Συνέλευσις έξετάζει τήν σημασίαν τών διομολογιακών διαλόγων. Εϊδικώτερον ως προς τόν διάλογον τών Λουθηρανών με τās Όρθόδοξους Έκκλησίας αναφέρονται τās έξής:

«Ήδη έξ άρχής ή Παγκόσμιος Λουθηρανική Όμοσπονδία έδωσε ύψηλή προτεραιότητα στο διάλογο με τας Όρθόδοξους Έκκλησίες. Είναι ίκανοποιητικό τό ότι ό διάλογος αυτός άρχισε τό 1981 και διεξάγεται επί διεθνούς έπιπέδου, έχομε όμως σαφή συνείδηση του γεγονότος ότι δέν μπορεί να προχωρήση παρά μόνο έν όψει του καθολικού σκοπού τής «πλήρους κοινωνίας ύπό τήν έννοια τής πλήρους άμοιβαίας άναγνωρίσεως». Έπομένως, δέν θα πρέπει να άναμένωμε άμεσα άποτελέσματα ύπό τήν μορφή συμπεφωνημένων δογματικών δηλώσεων.

»Προς τόν σκοπόν δημιουργίας μίās πραγματικά άδελφικής άτμοσφαιρας κατά τόν διάλογο όρθοδόξων - λουθηρανών, τās λουθηρανά μέλη τής έπιτροπής ύπέδειξαν τήν λειτουργική χρήση του Συμβόλου τής Νικαίας χωρίς τήν προσθήκη του «FILIOQUE», λαμβάνοντα ύπ' όψιν ότι ή δυτική έκδοχή του «Πιστεύω» άποτελεί πέτρα σκανδάλης για τās άδελφές Όρθόδοξες Έκκλησίες. Ή ύπόδειξη αυτή άνταποκρίνεται προς άνάλογες σκέψεις που έπεκράτησαν και σε άλλες Έκκλησίες τής Δύσεως.

»Επί του σημείου αυτού ή Ζ' Γενική Συνέλευση άπεφάσισε: «Να ζητήση από τας Έκκλησίες - μέλη της να μελετήσουν τήν σύσταση που άφορά τό «FILIOQUE» ύπό τό φώς μίās νέας οικουμηνικής έμβαθύνσεως του Συμβόλου τής Νικαίας, τούτο δε είδικώτερα στα πλαίσια τής Έπιτροπής Ίστις και Τάξη του Π.Σ.Ε.».

Κατά τήν 28ην και 29ην συνεδρία της (1983-1984) ή Διάσκεψις Όρθοδόξων - Ρωμαιοκαθολικών τών Η.Π.Α. έμελέτησε τό κείμενον τής Έπιτροπής «Ίστις και Τάξις» του Παγκοσμίου Συμβουλίου τών Έκκλησιών περι «Βαπτίσματος - Εϋχαριστίας - Λειτουργήματος Ίερωσύνης» (κείμενον τής Λίμας) και συνέταξεν ως καρπών τών εργασιών της κοινήν δήλωσιν, περιέχουσαν τās σημεία, είς τās όποια τās μέλη της —δι' αυ-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 τοῦ Ν. 590)77 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν διακονικῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἁγίου Δημητρίου Ροδοχωρίου καὶ 2) Ἁγίου Νικολάου Ἀξιοῦ, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά εἰς καθ' ἡμᾶς Ἱεράν Μητρόπολιν.

Ἐν Νεαπόλει τῆ 18ῃ Ἀπριλίου 1985

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 53, τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά, μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως, πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς Διακονικῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Νικολάου Βόλου.

Ἐν Βόλῳ τῆ 2ῃ Μαΐου 1985

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

τῶν δὲ καὶ αἱ ἀντίστοιχοι ἐκκλησιαστικαὶ κοινότητες— συμφωνοῦν νὰ λάβουν κοινὴν θέσιν.

Αἱ ἐργασίαι διεξήχθησαν ὑπὸ τὴν συμπροεδρίαν ἀπὸ ὀρθοδόξου μὲν πλευρᾶς τοῦ Πανιερ. Μητροπολίτου Νέας Ἑρσέης κ. Σίλα, ἀπὸ ρωμαιοκαθολικῆς δὲ τοῦ Σεβ. ARTHUR J. O' NEILL, Ἐπισκόπου τοῦ ROCKFORD, ILLINOIS. Τῶν ἐργασιῶν μετέσχον, ἐκτὸς ἄλλων, οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι π. Ἀλκιβιάδης Καλύθας, Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης, ὁ π. Ἐμμανουὴλ Κλάψης (KINGSTON, N.Y.), ὁ Καθηγητὴς JOHN ERICKSON (Σεμινάριον Ἁγίου Βλαδιμήρου, N.Y.), ὁ Δρ ROBERT HADDAD καὶ οἱ καθηγηταὶ π. ROBERT Στεφανόπουλος καὶ π. Θεόδωρος Στυλιανόπουλος ἀπὸ ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς οἱ JOSEPH WITMER, ED. KILMARTIN, JOHN LONG, FRED. McMAUM κ.ἄ.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώσιν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγ. Νικολάου Ἁγίου Νικολάου Βονίτσης, 2) Ἁγ. Δημητρίου Βαρετάδος, 3) Ἁγ. Γερασίμου Κεφαλοβρύσου, 4) Ἁγ. Δημητρίου Ἀκρῶν, 5) Κοιμ. Θεοτόκου Ρετσίνων, 6) Ἁγ. Νικολάου Σκουτεράς, 7) Μεταμ. Σωτήρος Τρικλίνου καὶ 8) Ἁγ. Γεωργίου Χρυσοβίτης, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῆ 6ῃ Μαΐου 1985,

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Ἰωάννου Προδρόμου Κ. Ἀχαΐας, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Πάτραις τῆ 8ῃ Μαΐου 1985,

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Κοιμ. Θεοτόκου Ἁγίου Μάρκου, 2) Προφ. Ἡλία Λειψυδρίου, 3) Ἁγ. Πέτρου καὶ Παύλου Πενταλόφου, 4) Ἁγ. Πέτρου καὶ Παύλου Διθούρου καὶ 5) Ἁγ. Παντελεήμονος Καβαλλαρίου, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κιλκίς τῆ 10ῃ Μαΐου 1985,

† Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου AMBROSIOS

Πανελλήνιο Ίερό Ίδρυμα Εὐαγγελιστρίας Τήνου

Προκήρυξη πληρώσεως θέσεως Ίεροκήρυκα

Ἡ Διοικούσα Ἐπιτροπὴ ἔχοντας ὑπόψη τὶς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 62)1975 Κανονισμοῦ ποὺ διατηρήθηκαν σὲ ἰσχὺ μὲ τὸ ἀρθρο 7 τοῦ Ν. 349)76 προκηρύσσει τὴν πλήρωση τῆς κενῆς θέσεως τοῦ Ίεροκήρυκα τοῦ Ί. Ναοῦ Εὐαγγελιστρίας Τήνου, καὶ καλεῖ ὄσους ἐπιθυμοῦν καὶ ἔχουν τὰ νόμιμα προσόντα νὰ υποβάλουν στὸ Ίερό Ίδρυμα Εὐαγγελιστρίας Τήνου, μέσα σὲ 15 ἡμέρες ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσας στὸ περιοδικὸ ΕΚΚΛΗΣΙΑ αἴτηση μὲ τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ καθὼς καὶ σύντομο βιογραφικὸ σημεῖωμα.

Ἡ θέση τοῦ Ίεροκήρυκα ἐντάσσεται στὶς ὀργανικὲς θέσεις τοῦ Ίεροῦ Ίδρυματος, καὶ ἀνήκει στὴ κατηγορία ΑΤ μὲ βαθμὸ 6ο-2ο.

Τήνος 3 Μαΐου 1985,

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΝΤΑΜΟΥΡΗΣ

Ίερά Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου**Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Ι Σ**

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 11)1985 Πράξεως ἡμῶν προκηρύσσομεν τὴν θέσιν τοῦ ἱεροκήρυκος τοῦ Ίεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων Χανίων καὶ προσκαλοῦμε τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσιν αὐτὴν ὅπως ἐνεργήσουν κατὰ Νόμον διὰ τὰ περαιτέρω.

Χανιά 17 Ἀπριλίου 1985,

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας

Ζητοῦνται δύο ἱερεῖς διὰ τὰς Ἑλληνικὰς Ἐκκλησίας Γλασκώθης καὶ Καίμπριτζ. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται νὰ συνδυάσουν τὴν διακονίαν των μὲ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς.

Οἱ ὑποψήφιοι δέον νὰ ἔχωσιν συστατικὸν γράμμα τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν Ἀρχιερέως καὶ ν' ἀπευθύνωσι πρὸς τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Θυατείρων Μεθόδιον. THYATEIRA HOUSE, 5 CRAVEN HILL, LONDON W. 2, ENGLAND, ἢ νὰ τηλεφωνήσουν 00441-723.4787.

Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α

Τίτου Ἐμμ. Ματθαϊάκη, Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας, Φιλιππῶν καὶ Γηρομερίου, Τὸ πρόσωπον τῆς πρεσβυτέρως, ἔκδ. 6' ἐπιμηξημένη, Ἀθήναι 1985, σσ. 120.

Τοῦ αὐτοῦ, Ίεροὶ στοχασμοὶ Μοναχῆς καὶ Ἡγουμένης, ἐπιχειρήσεως τῆς τελευταίας αὐτῶν, Ἀθήναι 1985, σσ. 112.

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »**ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ****ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας **ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ**

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως **ΑΝΘΙΜΟΣ**

Δ Ι Ε Υ Θ Υ Ν Τ Η Σ**ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

Α) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Μήνυμα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ νεότητα.

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ διάλογος.

Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ χριστιανικὴ θεώρησις τοῦ πλοῦτου.

π. Boris Bobrinsky, Τὸ «Filioque» χθὲς καὶ σήμερον (μετάφρ. Ἀρχιμ. Συμεὼν Κούτσα).

Νικολάου Εὐθ. Μητσοπούλου, Ἀν. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Νὰ μετονομασθοῦν τὰ Κατηχητικὰ;

Διακ. Μελίτωνος Καρᾶ, Φανάρι, πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα.

Τὸ ποιμαντικὸν ἔργον σήμερον (Χρονικόν, εἰσηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας).

Γεωργίου Παπατζανάνη, Τὸ νόημα τῆς εἰρήνης εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ Κλήμεντος Ρώμης.

Χρυσοστόμου Ἱ. Νεαμονιτάκη, Στὰ ἱερά χωμάτα τῆς Αἰολίας καὶ τῆς Ἰωνίας (Ὀδοιπορικὸ).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 721.0734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.